

godina XII. / br. 42 / rijeka / studeni 2016. / besplatni primjerak

zeleno i psavo

magazin primorsko-goranske županije

Mala barka

- velika priča o ljubavi prema moru

gradovi i općine

Najviše stanovnika
Grad Rijeka
128.735

Općina Viškovo

Vozišće 3, 51216 Viškovo
T: ++385 51 503 770
F: ++385 51 257 521
E: nacelnica@opcina-viskovo.hr
www.opcina-viskovo.hr

Načelnica: Sanja Udović
Predsjednica Vijeća: Jagoda Dabo

Općina Klana

Klana 33, 51217 Klana
T: ++385 51 808 205
F: ++385 51 808 708
E: nacelnik@klana.hr
www.klana.hr

Načelnik: Matija Laginja
Predsjednik Vijeća: Slavko Gauš

Grad Kastav

Zakona kastafskega 3, 51215 Kastav
T: ++385 51 691 452
F: ++385 51 691 454
E: info@kastav.hr
www.kastav.hr

Gradonačelnik: Ivica Lukanović
Predsjednik Vijeća: Dalibor Čiković

Općina Jelenje

Dražičkih boraca 64, 51218 Jelenje
T: ++385 51 208 080
F: ++385 51 208 090
E: opcina.jelenje@gmail.com
www.jelenje.hr

Povjerenik Vlade RH
Zdenko Holenko
Predsjednik Vijeća: Nikica Maravić

Općina Čavle

Čavle 206, 51219 Čavle
T: ++385 51 208 310
F: ++385 51 208 311
E: opcina@cavle.hr
www.cavle.hr

Načelnik: Željko Lambaša
Predsjednik Vijeća: Norbert Mavrinc

Općina Matulji

Trg M. Tita 11, 51211 Matulji
T: ++385 51 274 114
F: ++385 51 401 469
E: opcina.matulji@ri.htnet.hr
www.matulji.hr

Načelnik: Mario Čiković
Predsjednik Vijeća: Mladen Prenc

Grad Rijeka

Korzo 16, 51000 Rijeka
T: ++385 51 209 333
F: ++385 51 209 520
E: protokol@rijeka.hr
www.rijeka.hr

Gradonačelnik: mr.sc. Vojko Obersnel
Predsjednica Vijeća: Dorotea Pešić-Bukovac

Općina Kostrena

Sv. Lucija 38, 51221 Kostrena
T: ++385 51 209 000
F: ++385 51 289 400
E: opcina-kostrena@ri.t-com.hr
www.kostrena.hr

Načelnica: Mirela Marunić
Predsjednica Vijeća: Gordana Vukoša

Grad Opatija

Maršala Tita 3, 51410 Opatija
T: ++385 51 680 123
F: ++385 51 701 313
E: opatija@opatija.hr
www.opatija.hr

Gradonačelnik: Ivo Dujmić
Predsjednik Vijeća: Prof. dr. sc. Viktor Peršić, dr. med.

Općina Lovran

Šetalište M. Tita 41, 51415 Lovran
T: ++385 51 291 045
F: ++385 51 294 862
E: opcina.lovrana@ri.t-com.hr
www.opcinalovran.hr

Načelnik: Alan Sanković
Predsjednica Vijeća: Nataša Miljak

Općina Mošćenička Draga

Trg slobode 7, 51417 Mošćenička Draga
T: ++385 51 737 536
F: ++385 51 737 621
E: mosc-draga-opcina@ri.t-com.hr
www.moscenicka-draga.hr

Načelnik: Ratko Salamon
Predsjednik Vijeća: Boris Škalamera

Grad Cres

Creskog statuta 15, 51557 Cres
T: ++385 51 661 950, 661 954
F: ++385 51 571 331
E: grad@cres.hr
www.cres.hr

Gradonačelnik: Kristijan Jurjako
Predsjednik Vijeća: Marčelo Damijanjević

Grad Mali Lošinj

Riva lošinjskih kapetana 7, 51550 Mali Lošinj
T: ++385 51 231 056
F: ++385 51 232 307
E: gradonacelnik@mali-losinj.hr
tajnik@mali-losinj.hr
www.mali-losinj.hr

Obnašateljica dužnosti gradonačelnika: Ana Kučić
Predsjednik Vijeća: Anto Nedić

Grad Rab

Trg Municipium Arba 2, 51280 Rab
T: ++385 51 777 460
F: ++385 51 724 777
E: tajnica@grad-rab.hr
www.rab.hr

Gradonačelnik: Nikola Grgurić
Predsjednik Vijeća: Željko Peran

Općina Lopar

Lopar bb, 51281 Lopar
T: ++385 51 775 593
F: ++385 51 775 597
E: tajnik@opcina.lopar.hr
www.opcina-lopar.hr

Načelnik: Alen Andrešković
Predsjednik Vijeća: Damir Paparić, prof.

Grad Krk

Trg bana J. Jelačića 2, 51500 Krk
T: ++385 51 401-111
F: ++385 51 221 126
E: grad-krk@ri.t-com.hr
www.grad-krk.hr

Gradonačelnik: Dario Vasilčić
Predsjednik Vijeća: Marinko Pavlič

Općina Punat

Novi put 2, 51521 Punat
T: ++385 51 854 140
F: ++385 51 854 840
E: opcina-punata@ri.t-com.hr
www.opcina.punata.hr

Načelnik: Marinko Žic
Predsjednik Vijeća: Goran Gržančić

Površina kopna
3.588 km²

Dužina morske obale
1.065 km

Najveći otoci
Cres i Krk
10.578 ha

Najmanji otok
Boljkovac (Rab)
0,11 ha

Grad Čabar

Narodnog oslobođenja 2,
51306 Čabar
T: ++385 51 829 490
F: ++385 51 821 137
E: info@cabar.hr
www.cabar.hr

Gradonačelnik:
Kristijan Rajšel
Predsjednik Vijeća:
Josip Malnar

Općina Skrad

Josipa Blaževića-Blaža 8,
51311 Skrad
T: ++385 51 810 620
F: ++385 51 810 680
E: opcina-skrad@ri.t-com.hr
www.skrad.hr

Načelnik:
Damir Grgurić
Predsjednik vijeća:
Ivan Crnković

Republika Hrvatska

Primorsko-goranska
županija

Adamićeva 10, 51000 Rijeka
T: ++385 51 351-600 F: ++385 51 212-948
info@pgz.hr • www.pgz.hr

Župan:

Zlatko Komadina

Zamjenici župana:

Marina Medarić
Marko Boras Mandić
Petar Mamula

Predsjednik Županijske skupštine:

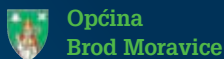
Erik Fabijanić

Grad Delnice

Trg 138. brigade HV 4,
51300 Delnice
T: ++385 51 812 055
F: ++385 51 812 037
E: gradonacelnik@delnice.hr
www.delnice.hr

Gradonačelnik:
Ivica Knežević
Predsjednica Vijeća:
Nada Glad

Općina Brod Moravice

Stjepana Radića 1,
51312 Brod Moravice
T: ++385 51 817 180
F: ++385 51 817 002
E: opcina@brodmoravice.hr
www.brodmoravice.hr

Načelnik:
Dragutin Crnković
Predsjednik Vijeća:
Branimir Svetličić

Općina Ravna Gora

I.G. Kovačića 177, 51314
Ravna Gora
T: ++385 51 829 450
F: ++385 51 829 460
E: opcina-ravna-gora@ri.t-com.hr
www.ravnagora.hr

Načelnik:
Anđelko Florijan
Predsjednica Vijeća:
Loren Kolenc

Grad Vrbovsko

Goranska ulica 1,
51326 Vrbovsko
T: ++385 51 875 115
F: ++385 51 875 008
E: marina.tonkovic@vrbovsko.hr

Gradonačelnik:
Dražan Mufić
Predsjednik Vijeća:
Šein Brinjak

Općina Mrkopalj

Stari kraj 3, 51315 Mrkopalj
T: ++385 51 833 131
F: ++385 51 833 101
E: opcina-mrkopalj@ri.t-com.hr
www.mrkopalj.hr

Načelnik:
Ivica Padavić
Predsjednik Vijeća:
Miljenko Kauzlarić

Općina Lokve

Šet.Golubinjak 6,
51316 Lokve
T: ++385 51 831 336
F: ++385 51 508 077
E: opcina-lokve@ri.t-com.hr
www.lokve.hr

Načelnik:
Toni Štimac
Predsjednica Vijeća:
Gordana Božić

Najviše naselje

Begovo Razdolje
- 1.060 m.n.v.

Najviši planinski vrh

Kula - Bjelolasica
- 1.534 m.n.v.

Općina Fužine

Dr. Franje Račkog 19,
51322 Fužine
T: ++385 51 829 500
F: ++385 51 829 503
E: opcina-fuzine@ri.t-com.hr
www.fuzine.hr

Načelnik:
Marinko Kauzlarić
Predsjednik Vijeća:
Damir Zanoškar

Opći podaci

Ukupno stanovništvo

296.195

Najviše stanovnika

Grad Rijeka
128.624

Općina Viškovo
14.445

Najmanje stanovnika

Općina Brod Moravice
866

Gradova

14

Općina

22

Naselja

510

Naselja bez stanovnika

42

Infrastruktura

Ceste

3.490 km

Željeznice

135,5 km

Luke

86

Zračne luke

4

Grad Novi Vinodolski

Trg Vinodolskog zakona 1,
51250 Novi Vinodolski
T: ++385 51 245 045
F: ++385 51 244 409
E: gradonacelnik@novi-vinodolski.hr
www.novi-vinodolski.hr

Obnašatelj dužnosti
gradonačelnika:
Velimir Piškulić
Predsjednik Vijeća:
Neven Pavelić

Grad Crikvenica

Kralja Tomislava 85,
51260 Crikvenica
T: ++385 51 455 400
F: ++385 51 242 009
E: info@crikvenica.hr
www.crikvenica.hr

Gradonačelnik:
Damir Rukavina
Predsjednik Vijeća:
Lovorko Gržac

Grad Kraljevica

Frankopanska 1A,
51262 Kraljevica
T: ++385 51 282 450
F: ++385 51 281 419
E: gradska-uprava@kraljevica.hr
www.kraljevica.hr

Gradonačelnica:
Nada Turina-Đurić
Predsjednik Vijeća:
Aleksandar Kružić

Općina Vinodolska

Bribir 34, 51253 Bribir
T: ++385 51 422 540
F: ++385 51 248 007
E: pravna@vinodol.hr

Obnašatelj dužnosti
načelnika -
zamjenik načelnika:
Božidar Zubčić
Predsjednik Vijeća:
Boris Milić

Grad Bakar

Primorje 39, 51222 Bakar
T: ++385 51 455 710
F: ++385 51 455 741
E: gradonacelnik@bakar.hr
www.bakar.hr

Gradonačelnik:
Tomislav Klarić
Predsjednik Vijeća:
Milan Rončević

Općina Malinska - Dubašnica

Lina Bolmarčića 22,
51511 Malinska
T: ++385 51 750 500
F: ++385 51 859 322
E: info@malinska.hr
www.malinska.hr

Načelnik:
Anton Robert Kraljić
Predsjednik Vijeća:
Zdenko Cerović

Općina Baška

Palada 88 51523, Baška
T: ++385 51 750 550
F: ++385 51 750 560
E: opcina-baska@ri.t-com.hr
www.baska.hr

Načelnik:
Toni Juranić
Predsjednik Vijeća:
Ivica Juničić

Općina Vrbnik

Trg Škujica 7, 51516 Vrbnik
T: ++385 51 857 310
F: ++385 51 857 099
E: opcina-vrbnik@ri.t-com.hr
www.opcina-vrbnik.hr

Načelnica:
Marija Dujmović-Pavan
Predsjednik Vijeća:
Slavko Zahija

Općina Dobrinj

Dobrinj 103, 51514 Dobrinj
T: ++385 51 848 344
F: ++385 51 848 141
E: opcina-dobrinj@ri.t-com.hr
www.dobrinj.hr

Načelnik:
Neven Komadina
Predsjednik Vijeća:
Zoran Kirinčić

Općina Omišalj

Prikešte 13, 51513 Omišalj
T: ++385 51 661 970
F: ++385 51 661 980
E: opcina@omisalj.hr
www.omisalj.hr

Načelnica:
Mirela Ahmetović
Predsjednik Vijeća:
Krešimir Kraljić

2-5 90 dana

županijski info

06-11 razgovor

Oleg Mandić, antifašist

Priča vječnog dječaka koji je preživio Auschwitz i Mengeleov odjel

12-15 projekti

Mala barka

Velika priča o ljubavi prema moru

16-17 na kafe

Damir Grgurić, načelnik Skrada

Ukidanjem "brdskog" statusa zaustavljen ritam razvoja

18-19 vizitka

Manšped, Kukuljanovo

Logistički div iz Kukuljanova

20-21 oko nas

Etno udruga "Turanj", Brod

Moravice

Potreba očuvanja povijesti i tradicije

22-23 među nama

Upravni odjel za turizam,

poduzetništvo i ruralni razvoj PGŽ

Odjel čiji je zadatak - poticaj

24-29 kartulina

Grad Cres

No stress in Cres!

30-31 naši vaši

Dr. Goran Šimac, liječnik opće medicine

Mladi Kanađanin liječnik u Čabru

32-33 ekološko etno

Udruga maslinara "Drobnica", Krk

Zaštita izvornosti za krčke maslinare

34-37 susjedi

Općina Loška dolina (Slovenija)

Preljepi dio Dežele s efikasnom upravom

38-39 sport

Kuglačice Mlake - treće na svijetu

Mlade snage pišu povijest

40-41 sport

Fran Bonifačić, atletičar, Punat

Najsvestraniji krčki atleta

42-43 pijati

Antica Ostaria de Ugo, Opatija

Gastronomski dnevni boravak

44-45 pet pitanja

Olja Dešić, glazbenik

Moje je poslanje glazba i produkcija

46 info zip

dobitnici nagradne križaljke

47 nagradna križaljka

Cres

48-49 reportaža

Udruga Žejane

Bitka za spas žejanskog jezika

51 štorija

Dva prokletstva sv. Gaudencija

Impressum

ISSN 1845-5220 • Izlazi 3 puta godišnje
Godina XII • Broj 42 • Studeni 2016.

Izdavač:

Primorsko-goranska županija, Adamićeva 10, Rijeka
info@pgz.hr
www.pgz.hr
tel: 051 / 351 612

Za izdavača:

Zlatko Komadina

Odgovorni urednik:

Ermina Duraj

Glavni urednik:

Dragan Ogurlić

Autori tekstova:

Dragan Ogurlić,
Marinko Krmpotić,
Davor Žic, Zdravko Kleva, Boris Perović,
Marinko Glavan, Slavica Kleva, Walter Salković,
Mladen Trinajstić

Fotografije:

Petar Fabijan, Sandro Rubinić, Rino Gropuzzo,
Marinko Krmpotić,
Walter Salković,
Arhiva ZIP

Naslovnica:

Petar Fabijan

Ilustracija:

Vjekoslav Vojo Radoičić

Likovno oblikovanje:

Ivica Oreb

Marketing i produkcija:

Makol marketing,
Rijeka, narudžba oglasa na e-mail: makol@makol.hr
ili fax 051 / 677 226

Tisak:

Radin print, Sv. Nedelja

Naklada:

15.000

Idući broj magazina "Zeleno i plavo" izlazi u ožujku 2017.

Predbilježi se i besplatno primaj poštom magazin Primorsko-goranske županije zeleno i plavo
info@pgz.hr
www.pgz.hr
tel: 051 / 351 612

Najveći dio drugog tjedna studenog predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar Kitarović provela je na području Primorsko-goranske županije odabravši je kao već šestu lokaciju na koju je tijekom svog dosadašnjeg mandata na određeno vrijeme izmjestila svoj predsjednički ured. Ovog je puta Ured predsjednice RH na četiri dana premješten u zgradu Uprave Primorsko-goranske županije, a noćenje je tijekom četverodnevno boravka bilo organizirano u delničkoj vojarni Drgomalj, u apartmanu koji je u toj vojarni uređen prije nekoliko godina za potrebe časnika NATO-a i ostalih važnijih gostiju koji posjećuju vojarnu Drgomalj, sjedište Bojne za specijalne djelovanja HV-a. Odabir Delnica kao lokacije noćenja bio je logičan s obzirom na činjenicu da je tri od četiri dana svog boravka u zeleno-plavoj Županiji predsjednica RH, kako je i najavila, vezala uz Gorski kotar.

Predsjednica Republike Hrvatske u Primorsko-goranskoj županiji

Kolinda Grabar-Kitarović izmjestila Ured u Rijeku i Delnice

S goranskim načelnicima i gradonačelnicima na Petehovcu

Cilj je bio upoznati se s trenutačnim stanjem tog dijela Hrvatske te odrediti na koji način bi se mogao poboljšati sve teži položaj goranskih lokalnih samouprava, odnosno osigurati što povoljnije uvjeti života kako bi se zadržalo mlade i zaustavilo demografsku krizu koja u Gorskom kotaru traje već duže vrijeme i zbog koje Gorski kotar tijekom posljednja tri popisa stanovništva u prosjeku svakih deset godina gubi oko tri tisuće stanovnika. Da bi se što bolje upoznela sa sadašnjim trenutkom predsjednica je od goranskih načelnika i gradonačelnika zatražila da joj tijekom njenog boravka predstave po jedan pozitivan i jedan negativan primjer iz njihova okružja, a taj je naputak doveo do stvaranja vrlo realne slike aktualnog goranskog trenutka.

Zadovoljstvo viđenim

Od pozitivnih primjera u vrhu su svakako velike investicije poduzeća „Cedar“ koje je u posljednjih nekoliko godina u drvoprerađivački pogon u Vrbovskom uložilo 350 milijuna kuna. S pažnje vrijednim primjerima privredne djelatnosti predsjednica se susrela i u Općini Fužine gdje joj je predstavljen rad poduzeća „Alu-ben“ koje u Poslovnoj zoni Vrata proizvodi plastičnu stolariju, Lokvama gdje je ugošćena u pogonu proizvodnje vrata i prozora „Lokve“ te Ravnoj Gori gdje je vidjela rezultate rada pogona poznate talijanske tvornice stolica „Calligaris“, odnosno pilane „Ravna“. Pozitivne dojmove svakako nosi i iz Delnica gdje je nazočila potpisivanju ugovora koji jamče ulazak dva vrlo kvalitetna ulagača – austrijskog poduzeća „Palfinger“ i domaćeg poduzeća „Iskopi i transporti Belobrajdić“ – koji u narednih pet

Župan Zlatko Komadina bio je domaćin predsjednici Kolindi Grabar-Kitarović i njenom privremenom Uredu u zgradi Županije

90 dana

Posjet pogonu proizvodnje vrata i prozora „Lokve“, Kolinda Grabar-Kitarović s direktorom Franjom Mihelčićem

godina u novim pogonima planiraju otvoriti više od 300 novih radnih mjesta.

Zadovoljna viđenim predsjednica Grabar-Kitarović svakako je bila i u mjestu Kuti gdje su joj domaćini iz Općine Brod Moravice predstavili 80 godina staru Hrvatsku čitaonicu, a razloga za zadovoljstvo bilo je i u Mrkoplju, točnije Begovom Razdolju gdje je posjetila jedno od najuspješnijih goranskih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava – OPG Francisković. No, tu je već bilo i govora o mukama i poteškoćama koje imaju rijetki goranski proizvođači mlijeka i uzgajivači stoke, a o svim drugim poteškoćama predsjednicu su kroz razgovore vođene u uredima goranskih načelnika i gradonačelnika izvijestili goranski čelnici – Kristijan Rajšel (Čabar), Toni Štimac (Lokve), Marinko Kauzarić (Fužine), Ivica Padavić (Mrkopalj), Dražen Mufić (Vrbovsko), Dragutin Crnković (Brod Moravice), Damir Grgurić (Skrad), Anđelko Florijan (Ravna Gora) i Ivica Knežević (Delnice).

Šume zaražene potkornjakom

Zajednički zaključak svih razgovora je bio da se Gorani jako muče s državnom birokracijom i nesklonim im zakonskim odredbama te nerealnim indeksom razvijenosti zbog kojeg pomoć ne mogu tražiti ni u Hrvatskoj ni u Europi. Naravno, posjetu svakoj goranskoj lokalnoj samoupravi nazočili su i čelnici Županije – ili župan Zlatko Komadina ili njegovi zamjenici Petar Mamula, Marko Boras Mandić i Marina Medarić – pri čemu su Gorani najčešće Županiju isticali kao primjer pozitivnog odnosa prema Gorskom kotaru.

Poseban sastanak predsjednica je imala i s goranskim šumarima koji su joj u Gerovu predstavili problematiku širenja opasnog nametnika smrekovog potkornjaka, a tom je sastanku svjedočio i ministar Tolušić koji je tu prigodu iskoristio kako bi javnost obavijestio o tome da je izdao naredbu kojom se Hrvatskim šumama omogućuje ulazak na do tog trenutka nedostupna područja privatnih šuma zaražena potkornjakom. Upravo ta odluka bila je i najdirektniji oblik koristi predsjedničinog posjeta Gorskom kotaru, a kako je istaknula pri svojoj završnoj izjavi u Delnicama, ona će se i dalje truditi u što većoj mjeri kod nadležnih institucija i pojedinaca tražiti rješenja za poboljšanje stanja u Gorskom kotaru, a isto će činiti i u svom djelovanju vezanom uz gospodarsku diplomaciju i turističku promidžbu Hrvatske.

M. Krmpotić

Susret s delničkim osnovcima na priredbi „Hrvatska čita“ u Domu sportova Delnice

razgovor

Oleg Mandić,
antifašist

Opatija

Iako je u kasnijim godinama bio i najmlađi advokat u Jugoslaviji, i uspješan prodajni predstavnik u inozemstvu, i umješan igrač bridža i pasionirani član i predsjednik udruga civilnog društva, Oleg Mandić zauvijek će ostati poznat kao dječak koji je posljednji napustio pakao koncentracijskog logora Auschwitz

Oleg, mama i baka u društvu zapovjednika logora nakon oslobođenja i ruskog komandanta oblasti – kadar iz filma koji se prikazivao u Auschwitzu

Priča vječnog dječaka koji je preživio Auschwitz i Mengeleov odjel

Oleg Mandić rodio se kao disident. Njegov otac, također imena Oleg Mandić, jedan od nositelja narodnog preporoda na opatijskom i riječkom području, odlučio je da se njegov nasljednik neće roditi u Voloskom pod talijanskom okupacijom, već na slobodnom Sušaku. Tako je i prije rođenja, politika počela oblikovati život Olega Mandića, ali i ime. Jer, tadašnji su zakoni propisivali da su sva novorođena djeca morala nositi talijansko ime, a iznimka je bila samo ime dano u afektu – kao, primjerice, kada otac sina nazove svojim imenom. I takva je imena valjalo „talijanizirati“, odnosno prevesti, no kako za Olega nije bilo adekvatne verzije na talijanskom jeziku, tako je zauvijek ostao samo – Oleg.

Politika koja ga je pratila od rođenja najsnažnije ga je pogodila u onoj osjetljivoj dobi kada se dječak pretvara u mladića, a biljeg koji je tada na njega ostavila jednako će ga snažno i dugo obilježiti kao i ime koje je dobio: iako je u kasnijim godinama bio i najmlađi advokat u Jugoslaviji, i uspješan prodajni predstavnik u inozemstvu, i umješan igrač bridža i pasionirani

član i predsjednik udruga civilnog društva, Oleg Mandić zauvijek će ostati poznat kao dječak koji je posljednji napustio pakao koncentracijskog logora Auschwitz.

Zbog odmazde odveden u koncentracijski logor

– Moje 83 godine obilježio je Auschwitz u koji sam odveden s deset godina. Prije nego što sam se formirao kao čovjek, prošao sam godinu dana logora. Promijenilo je to moj način razmišljanja o tome što je život. Osnovna misao koju sam spoznao jest da najgore što bi mi se u životu moglo dogoditi, već mi se dogodilo. A kada kreneš s tom idejom, onda imaš sve predispozicije za prekrasan život.

I, jeste li bili u pravu? Je li Vam bio – prekrasan život?

– Jest. Prekrasan... Ponovio bih ga, čak i pod uvjetom da sve ono što lijepo što mi se dogodilo bude praćeno tim iskustvom logora.

Kakvo je bilo to iskustvo? Što pamtite?

– Fascinantno crno, mrsko... Najgora je spoznaja da je čovjek nakon pet milenija civilizacije svoja ▶

Razgovarao: Davor ŽIC
Snimio: Petar FABIJAN

Zagreb i Beograd

Nakon rata, živio sam dvije godine u Beogradu. Odmah sam se snašao, nije bilo problema. Mislim da sam na podsvjesnoj razini osjećao da je Beograd stradao puno, i njegovo ratno stradanje na neki način moglo se uspoređivati s mojim stradanjem. Nakon toga smo se preselili u Zagreb, gdje mi ljudi baš i nisu „legli“, i dugo vremena tražio sam prilagodbu ne nalazeći ju.

*Oleg Mandić sedamdesetih godina u posjeti
Auschwitzu – 1945. bio je posljednji
logoraš koji je živ izašao iz logora*

U Auschwitz sam odveden s deset godina. Prije nego što sam se formirao kao čovjek, prošao sam godinu dana logora. Promijenilo je to moj način razmišljanja o tome što je život. Osnovna misao koju sam spoznao jest da najgore što bi mi se u životu moglo dogoditi, već mi se dogodilo. A kada kreneš s tom idejom, onda imaš sve predispozicije za prekrasan život

dostignuća iskorištavao da bi osmislio i realizirao industriju smrti. U Auschwitzu, ja nisam u svom boravku vidio niti jednog Nijemca osim doktora. Ako si se držao pravila logorskih, barem u zadnjih godinu dana, nitko te nije dirao. Ali bio si predodređen za smrt.

Auschwitz se prvenstveno povezuje sa zločinima nad Židovima. Ali, Vi niste iz židovske obitelji... Kako ste tamo završili?

– Holokaust je predstavljao uništenje ne samo Židova, nego i svakog neprijatelja njemačkog, odnosno nacističkog načina razmišljanja, i svaki je protivnik bio proganjan, pa tako i antifašisti na našim područjima. Mi smo bili pod Italijom, do kapitulacije u rujnu 1943. U Opatiji se formirao Narodnooslobodilački odbor, kojem je na čelu bio moj nono Ante Mandić, zato je danas njegova bista u zgradi Grada Opatije, kao prvog ratnog gradonačelnika. Imali su jednu vrlo originalnu ideju – talijanskim vojnicima koji su donosili oružje davali su hranu za daljnji put u Italiju. Tamo gdje je parkiralište iza suda, bilo je

oružja koliko si htio, metri u visinu... Dolazili su kamioni i nosili na Učku, u partizane. Za deset dana došli su Nijemci, partizani su upozorili da se tenkovi spuštaju na Volosko. Moj tata i nono su otišli u partizane, a mi smo ostali. Kao neka vrsta represije su nas „učuzirali“, mamu, babušku i mene. Najprije su nas odveli u Via Romu, u Coroneo, pa u Auschwitz.

Zadnji izašao iz Auschwitza

Kako je izgledao taj boravak u logoru?

– Prvo smo svi bili smješteni skupa u ženskom logoru, ali su otkrili da sam propustom tamo završio, jer sam kao dječak stariji od 10 godina trebao biti u muškom logoru. Ali u mjestu gdje su masovno ubijali ljude, po strogim njemačkim pravilima morao sam prije prelaska u logor proći ambulantni pregled. Kad sam to sve čuo, odmah sam se „usrao“ od straha i dobio temperaturu, pa su zaključili da me ne mogu odvesti u muški logor, ali i da ne mogu ostati u ženskom. Onda se netko od njih sjetio da postoji „odjel za blizance“ koji je vodio dr. Mengele. Tamo su bila smještena djeca do 18 godina, i tako sam upao u Mengeleov odjel. Ostao sam preko mjesec dana jer sam skužio odmah da je u bolnici bolji tretman nego u logoru – trljao sam toplomjer pa bi rasla temperatura ili bih pojeo sirovi krumpir da skoči temperatura... Onda sam obolio, dobio ospice i proljev, pa su me stavili u zarazni odjel, i nakon mjesec dana vratili na odjel za blizance. Oni su malo po malo odlazili, a jedino sam ja ostao tamo do kraja rata. U bolničkoj sobi, od papirnatih ubrusa radio sam cvijeće. Nisam niti jednu pticu, niti jednu travku vidio za svog boravka u Auschwitzu. Niti nebo, jer se ono nije moglo vidjeti od gustog dima iz krematorija.

Jeste li znali gdje ste?

– Jasno da smo znali. Kad se moja mama počela buniti na tretman, vrlo brzo su joj drugi logoraši objasnili da joj je bolje da šuti, jer da je ovo Auschwitz. Vernichtungslager. Logor za uništenje.

Jeste li očekivali da ćete preživjeti?

– Nismo o tome razmišljali. Vrlo brzo smo ušli u ritam logora, u kojem je samo bilo važno da preživiš taj dan. Važno je bilo probuditi se živ.

Kako ste oslobođeni? Kažu da ste zadnji koji je napustio Auschwitz. Je li to istina?

– Jest.

Baš zadnji?

– Baš zadnji.

Kako se to dogodilo?

– Auschwitz su oslobodili Rusi, a nakon oslobođenja je bilo puno posjetitelja – novinara, djelatnika Crvenog križa, političara... Kad god bi netko došao, mama i ja smo ga zaustavili i zamolili da pošalje poruku u Jugoslaviju da smo živi. Znali smo da je moj nono u ZAVNOH-u, očekivali smo da bi poruka mogla doći do njega. Netko je poslušao našu molbu. U tom času je nono Ante bio predsjednik države, odnosno

Oleg Mandić: Od svega mi je najdraži rad na edukaciji mladih

razgovor

Oleg Mandić,
antifašist

jedan od tri kraljevska namjesnika koji su činili izvršnu vlast u Jugoslaviji. Kad je Mandiću došla u Beograd takva obavijest, proradili su međunarodni telefoni i preko Moskve je dan nalog da nas pronađu u logoru. Komandant vojne oblasti pukovnik Fedosenko osobno došao nas je naći, i s njim je bila i filmska ekipa. Nisam ni znao da se snimak sačuvao, i kad sam došao 25 godina kasnije ponovo u Auschwitz skoro sam dobio srčani udar kad sam vidio snimku na kojoj smo ja, mama i babuška s ruskim oficirima. Naravno, nisu nas mogli odmah prevesti, nego smo ostali stanovati s ruskim komandantnom logora dok je trajala evakuacija preživjelih logoraša. To je trajalo više od mjesec dana, i kad su evakuirali svih, s njim smo sjeli u auto i krenuli u Krakow. Kad su za nama zatvorili vrata Auschwitza, bili smo posljednji logoraši koji su izašli živi iz logora.

Poslijeratna prilagodba

Nakon rata, živjeli ste prvo u Beogradu dok je Ante Mandić bio namjesnik, pa u Zagrebu s ocem i majkom... Kako je izgledala prilagodba na „normalne uvjete“? Školovanje?

– Rekao sam već da sam nakon suočavanja s traumama shvatio da je predamnom lijepa budućnost, jer mi se ono najgore moguće već dogodilo. Tako da sam se brzo prilagodio, nešto lakše u Beogradu, a i u Zagrebu sam „kliknuo“ nakon par godina. Kad imaš 15, 16 godina, možeš se naviknuti na bilo koji grad, dovoljno je da ti se kakva lijepa cura nasmiješi... Iako sam u ratu izgubio dvije godine škole, to mi se nadoknadilo zbog propisa o ratnim stradalnicima, a kako sam po talijanskim propisima rano krenuo u školu, tako sam i prije 18. godine maturirao. Sa 22 godine sam diplomirao na pravnom fakultetu, zatim sam 3 godine bio pripravnik na sudu, i sa 25 godina položio pravosudni ispit. Bio sam tada najmlađi advokat u Jugoslaviji.

Niste išli u odvjetnike?

– Nisam otvorio kancelariju. Išao sam raditi u vanjsku trgovinu, dobio sam priliku da sa 27 godina postanem jedan od direktora poduzeća Rudar u Zagrebu, velikog poduzeća za uvoz i izvoz koje i danas postoji. Nastavio sam se stručno i znanstveno usavršavati, pa sam pisao stručne članke koji su objavljivani u Informatoru, a kasnije i dvije stručne knjige. Nakon osam godina u Rudaru došlo je do trzavica u firmi, a iz Informatora su me dvije godina vrbovali da dođem k njima, te sam se konačno odlučio na taj korak.

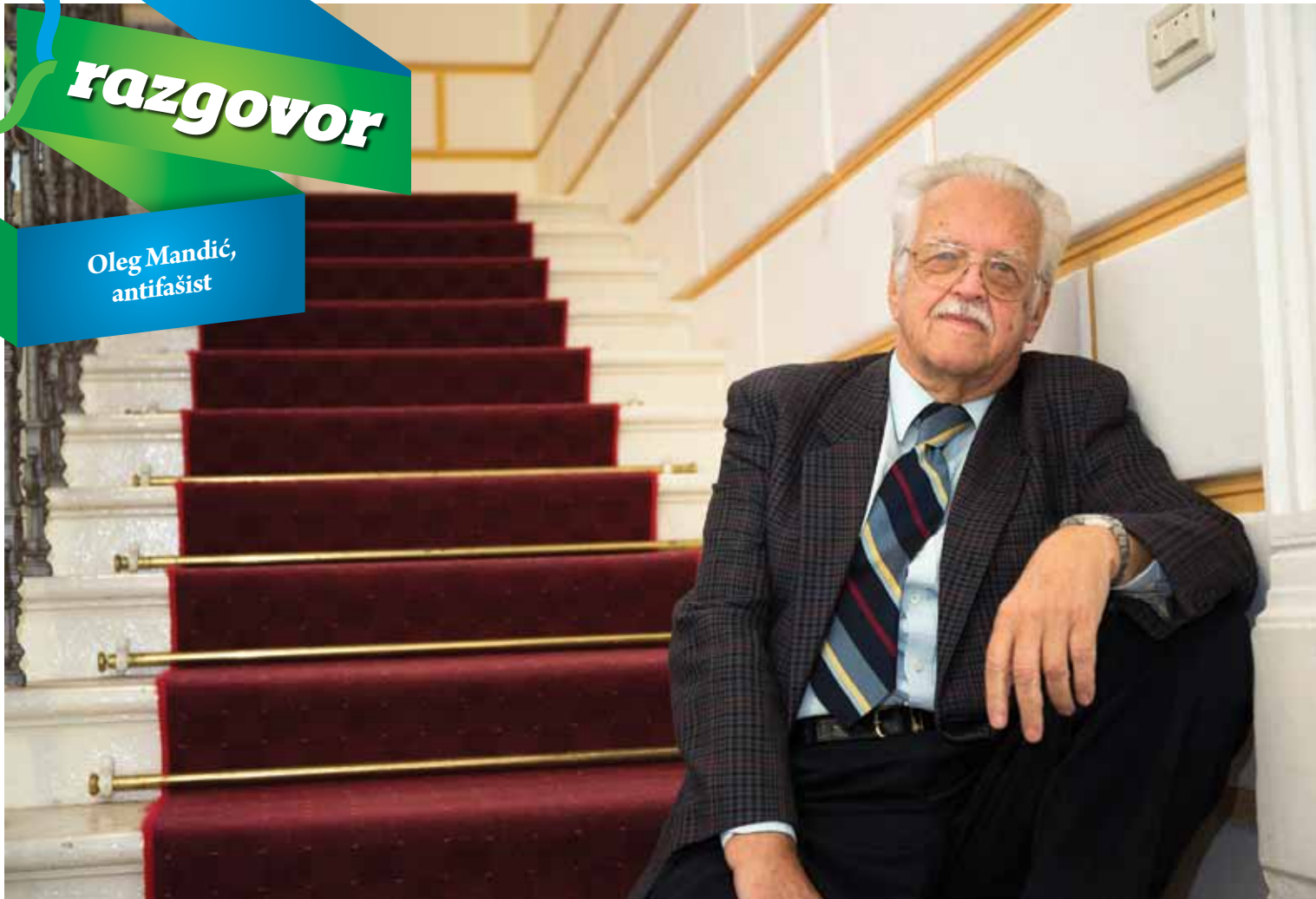
Znači, završili ste i u novinarstvu?

– Bio sam šef rubrike koja se zvala „Vi pitate, mi odgovaramo“. Čitatelji su tražili stručna mišljenja, a ja sam organizirao odgovore na ta pitanja. Nakon godinu dana zvao me direktor i rekao da je s novim ustavom ukinuta planska privreda, te da su zavlada tržišna pravila ponude i potražnje. To je značilo da će se pojaviti reklama i propaganda, a mi se moramo pobrinuti da čim više oglasa pridobijemo. Informator je tada bio prilično avangardna tvrtka, najveće poduzeće specijalizirano za privredne teme i gospodarstvo. Italija i Njemačka bile su zemlje koje su najviše izvozile u Jugoslaviju, u Njemačkoj smo imali dobro posloženu bazu, no u Italiji to nije funkcioniralo. Firma je trebala nekoga tko govori talijanski i tko ima auto da organizira poslovanje u Italiji, da dogovara oglase. Ja sam u Zagrebu imao drugi auto u privatnom vlasništvu – prije toga imao sam motor, razbio sam se i dobio od osiguranja dovoljno love da si mogu kupiti rabljeni automobil. Znao sam talijanski, vozio sam i – poslali su me na novi zadatak. Dogovorili smo da me čeka radno mjesto, i da idem tri mjeseca na putni nalog. Ostao sam u Italiji 33 godine.

Moje gledanje na antifašizam je daleko od Drugog svjetskog rata. Za mene, fašizam – nacizam, ustašluk, ksenofobija i sve što iz toga proizlazi – je zlo, svako zlo u društvu. A antifašizam je ono što stoji na putu tom zlu, sve ono što je dobro i pozitivno. Antifašizam je vrhunska humanistička vrijednost, a fašizam je svaka vrst nasilja

Duška

Ako je život Olega Mandića s političke strane bio buran, isto bi se moglo reći i za njegov privatni život. Kako je sam opisao u svojoj knjizi, brak s prvom suprugom Ivom, nije ga uspio „izliječiti“ od drugih žena, a nedugo nakon rođenja sina Olega taj je brak završio. Oleg je u međuvremenu upoznao Dušku, iza koje je također bio jedan brak, te je tako započela ljubavna priča koja je potrajala pola stoljeća. – Duška je moja muza, moja inspiracija, moja vječna pratiteljica i zaštitnica. Ove godine proslavili smo pedeset godina braka, ispunjenih ljubavlju. Zanimljivo je da oboje imamo veliku strast prema putovanjima, pa smo na početku zarekli da ćemo posjetiti svake godine barem jednu zemlju u kojoj smo bili. Nabrojao sam ih više od devedeset, kazao je Mandić.

Proveo sam prekrasan život, i ponovio bih sve isto, čak i pod uvjetom da sve ono što lijepo što mi se dogodilo bude praćeno tim iskustvom logora – 83-godišnji Oleg

Prije desetak godina u opatijskoj gimnaziji održao sam jedno od svojih prvih predavanja o Auschwitzu, i shvatio sam da je to jedan od načina da se mladima objasni kako razlikovati dobro od zla. Očito da bilo zanimljivo, jer su me od tada često zvali, lani sam gostovao u 32 škole, a često sam gostovao i u Italiji gdje mi se čini da je društvena svijest o antifašizmu čak i razvijenija

Svidjelo Vam se?

– Čuj, em mi se svidjelo, em sam to dobro organizirao. Bila je to dobra lova i za Informator i za mene. Bio sam valjda među rijetkima u Jugoslaviji koji su bili plaćeni po učinku, a od te zarade izgradio sam ovu kuću u Opatiji.

Od svega najdraži mi je rad na edukaciji mladih

Vraćali ste se u to vrijeme često u Auschwitz?

– Zapravo sam tek 1969. godine prvi puta otišao tamo. U vrijeme Informbiroa bilo je nezgodno ići preko Željezne zavjese, no te godine moja mama je stradala u saobraćajnoj nesreći. Njena velika želja bila je vratiti se u Auschwitz, a kako je njena želja ostala neispunjena, na njenom odru zavjetovao sam se da ću ja to učiniti umjesto nje. Tada sam već bio s Duškom u braku, pa smo ona i ja zajedno otišli u Auschwitz. Sedamdesetih godina s Novim listom dogovorio sam objavu feljtona u 14 nastavaka o mom boravku u Auschwitzu, pa sam s Borislavom Ostojićem otišao opet u logor kako bismo napravili ilustracije za temu. Još sam jednom išao do penzije, a nakon toga puno češće sam odlazio u Auschwitz.

Zapravo, tek nakon odlaska u mirovinu i povratka u Opatiju počeli ste se aktivnije uključivati u društveni i javni život. Tu je bio rad u udruzi antifašista, Rotary klubu, ali aktivni ste bili i na širenju svijesti o strahotama logora. Za

sve to nagrađeni ste nagradom za životno djelo Grada Opatije, najvišom nagradom Rotary Internationala, državnim ordenom reda Stjepana Radića, ali i visokom poljskom počašću koju Vam je uručio Lech Walesa... Puno je to nagrada, ali što izdvajate kao svoje najvažnije projekte?

– U udruzi sam više od jedanaest godina, a osam godina bio sam predsjednik. Realizirali smo brojne kvalitetne projekte. Tu su Dani antifašizma u Opatiji, sedam godina je iza nas, upravo pripremamo osmo izdanje. Mislim da je to jedan od boljih projekata namijenjenih isticanju pozitivnih ljudskih vrijednosti. Jedan zgodan projekt je putujuća izložba „Crna noć je šapićala“, posvećena žrtvama fašizma i nacizma u Istri i Liburniji s kojom smo prošli sedam gradova. A zadnjih godina posebno sam zadovoljan što smo uključeni u Vlak sjećanja, projekt u koji smo pozvani jer je naš rad na ovim ranije spomenutim projektima prepoznat i izvan Hrvatske. Radi se o projektu koji predvodi nekoliko udruga iz sjeverne Italije, a koji vodi vlak od 650 mjesta u Auschwitz, a uključena su predavanja, radionice, povijesni pregled zbiljanja... No, najdraži mi je rad na edukaciji mladih, jer smo uspjeli te strahote fašizma i vrijednosti antifašizma predstaviti mladim generacijama, a upravo je održavanje sjećanja i svijesti o tome što se događalo izuzetno važna kako se te stvari ne bi ponovile.

Dobitnik najvišeg rotarijanskog odličja za "Kraljevicu"

Rekli ste i sami da ste u Auschwitzu bili kao dječak, a sada su Vam 83 godine. Čitav jedan život prošao je u međuvremenu, pa ima li smisla i dalje govoriti o tome? Je li antifašizam i dalje aktualna i bitna tema?

– Moje gledanje na antifašizam je daleko od Drugog svjetskog rata. Za mene, fašizam – nacizam, ustašluk, ksenofobija i sve što iz toga proizlazi – je zlo, svako zlo u društvu. A antifašizam je ono što stoji na putu tom zlu, sve ono što je dobro i pozitivno. Antifašizam je vrhunska humanistička vrijednost, a fašizam je svaka vrst nasilja. Prije desetak godina u opatijskoj gimnaziji održao sam jedno od svojih prvih predavanja o Auschwitzu, i shvatio sam da je to jedan od načina da se mladima objasni kako razlikovati dobro od zla. Jer, nažalost, nastavni program u tim godinama tu mogućnost nije im davao. A očito je da je i s njihove strane bilo to zanimljivo, jer su me često zvali i u druge škole, to se širilo, i lani sam gostovao u 32 škole, a često sam gostovao i u Italiji gdje mi se čini da je društvena svijest o antifašizmu čak i razvijenija.

Rotary klub predstavlja nešto drugačiji vid društvenog angažmana u odnosu na UABA?

– Da, to je humanitarna organizacija, osmišljena prije 115 godina u Chicagu. I na našem području ima dugu tradiciju. Tridesetih godina prošlog stoljeća u Rijeci pod talijanskom vlašću bila je zabranjena, no na Sušaku je postojala udruga. I u Rotary klubu Sušak bila su dva člana iz Rijeke koji su prelazili granice da bi sudjelovali u humanitarnom ratu. U našem jugoslavenskom totalitarnom sistemu nije bilo mjesta za Rotary, no devedesetih je taj rad ponovo pokrenut i Rotary klub Rijeka osnovan je kao treći klub u Hrvatskoj. Jednu knjigu sam povodom 100. godišnjice Rotaryja u svijetu izdao 2005. godine, a sada sam napravio dopunu s poviješću te organizacije u Hrvatskoj, i taman kad sam predao rukopis dobili smo informaciju da je naš, riječki klub, proglašen među pet najboljih u svijetu za rad u protekloj godini. Glavni projekt mnogo godina bila je „Kraljevica“. Od smještaja u ratu izbjegle hendikepirane djece u neadekvatan dom u Kraljevici, preko stalne brige za tridesetak štićenika, pa sve do uvrštenja kraljevičke institucije u regularni medicinsko-socijalni sustav. Vodio sam taj projekt čitavo vrijeme, i upravo za njega sam dobio najviše rotarijansko odličje – Paul Harris fellow.

Povijest obitelji Mandić

Mandići su duga loza. I utjecajna... Vašeg oca i djeda smo spomenuli, no i prije njih bio je – Matko Mandić. Napisali ste i knjigu o povijesti svoje obitelji, gdje je ona započela?

– Išao sam od 1850. godine, gore u Kastvu je postojao Mattheus Mandić koji se oženio za Dubrovičku, a najstariji sin im je bio Frane. Kao dobrostojeći seljak, mogao je Frana školovati

tako da je on dogurao do statusa liječnika u Beču, i kasnije je bio šef medicinske službe za vrijeme radova na pruži od Beča do Trsta na kojima je sudjelovalo više od 2.000 radnika. Za njegova brata nije bilo love za školovanje, a htjela je obitelj i njemu pružiti edukaciju. Pa je išao u popove. Taj brat je bio Matko Mandić, poznati rodoljub i prosvjetitelj, utemeljitelj prvog hrvatskog lista „Naša sloga“, koji ne bi mogao pola toga napraviti da nije bilo Frana koji se dobro situirao i čitavo vrijeme ga uzdržavao. Frane Mandić je moj pradjed, imao je najstarijeg sina Antu Mandića, mog nonota koji se već u Prvom svjetskom ratu iskazao i kasnije bio član Jugoslavenskog odbora. Bio je jedan od zagovornika Jugoslavije, no toliko se razočarao u tu državu da se vratio 1922. godine u Volosko, koje je tada bilo pod Italijom, i otvorio advokaturu. Nono Ante imao je brata Josipa, koji je bio također advokat, u Pragu, ali je imao veliku strast prema glazbi i postao je jedan od poznatih domaćih kompozitora iz međuratnog razdoblja. Moj tata Oleg bio je uvaženi sveučilišni profesor, sociolog, učenjak i znanstvenik... A poslije mene ima još jedan Oleg Mandić, to je moj sin.

Vaš otac se zvao Oleg Mandić, Vi se tako zovete, kao i Vaš sin. To je sigurno dovelo do nekih zabuna.

– Je, u Nacionalnoj biblioteci bila je prava zbrka oko autorstva naših knjiga... Moj otac je dobio ime iz nostalgičnih razloga – njegova majka bila je iz Kijeva, a Oleg je bio kijevski knez. Meni je dao ime Oleg iz političkih razloga, a moje pobude bile su različite. Naime, shvatio sam da Ivana, Anti, Josipa... ima mnogo, a Oleg sam uvijek bio samo ja. Tako sam se isticao u životu, i vidio sam da mi je to znalo koristiti. Zaključio sam da ću sinu isto dati ime Oleg, da i njemu pomognem na taj način. Umjesto da mu metnem zlatnik pod rit kao bebi, dat ću mu tu malu prednost u životu. On je sada navršio pedeset godina, i priznao mi je da je uistinu tako.

Znači, važno je zvati se Oleg Mandić?

– Čuj, dobro dođe u životu. ■■

Oleg Mandić i Oleg Mandić na znanstvenom skupu posvećenom Mandićima u Opatiji

Mandići

Nedavno je održan i znanstveni skup posvećen Mandićima.

– Da, akademik Petar Strčić koji je bio inicijator toga godinama me tjerao da napravimo taj skup, uvjeren da smo mi Mandići nešto značili za ovaj kraj i da bi nešto na tu temu trebalo napraviti prije nego što obojica odemo „u vječna lovišta“. A ja sam rekao dobro, ali tu je i moj sin, koji se – ako ništa drugo – barem zove Oleg Mandić. Pokazao sam mu na internetu njegove članke, on je doktor paleontologije, predaje na fakultetu i radi u muzeju prirodnih znanosti u Beču. I točno 15 dana prije skupa, Europom je proletjela vijest da je kraj Beča pronađen mamut milijun godina star, prekrasno očuvan s kljovama od preko dva i pol metra. A našao ga je – Oleg Mandić. Pa je i Petar Strčić jedva čekao da moj sin stigne na skup posvećen Mandićima...

Mala barka - velika priča o ljubavi prema moru

Napisao: Marinko GLAVAN
Snimio: Petar FABIJAN

Mala barka, unatoč velikim brojkama, ipak prvenstveno ostaje priča o ljudima, običnim "malim" ljudima koji ni prije europskih fondova, potpora iz županijskih i drugih proračuna, nisu žalili svoje vrijeme, trud i novac da od zuba vremena spase neke od posljednjih primjeraka tradicijskih plovila

Mala barka - velika priča. O ljudima koji pokušavaju od zaborava spasiti guceve, pasare, batane, bracere i raznorazne ostale drvene barke kakve su nekad u Primorju i Istri bile svakodnevni prizor i hraniteljice brojnih obitelji. Nekad se takvim barkama odlazilo u ribolov, njima se prevozilo maslinovo ulje, vino i drugi proizvodi, prevozili su se bolesnici u grad doktoru, a danas su već postale prava rijetkost, više iznimka nego pravilo, izgubivši bitku sa suvremenim plovilima od umjetnih materijala, koje je daleko lakše graditi, održavati i koristiti.

Ideja je da se ovaj projekt u budućnosti širi duž naše obale i otoka - prof. Robert Mohović s riječkog Pomorskog fakulteta, jedan od pokretača cijele priče

No, zahvaljujući skupini entuzijasta s obje strane hrvatsko-slovenske granice, ali i razumijevanju regionalnih i lokalnih vlasti, turističkih zajednica i muzejskih ustanova, Mala barka je postala i veliki prekogranični projekt, kojeg zajednički provode Primorsko-goranska županija, kao vodeći partner, te Turistička zajednica Kvarnera, Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja iz Rijeke, Udruga i Ekomuzej Kuća o batani, Turistička zajednica Izola i Pomorski muzej Sergej Mašera iz Pirana.

Projekt je financiran iz IPA fonda Europske unije, i to već po drugi put, jer upravo je u provedbi nastavak uspješne suradnje, pod nazivom Mala barka 2, s ciljem očuvanja pomorske baštine Primorja, Istre i slovenskog priobalja, ali i njenog stavljanja u novu funkciju turizma, uz zaštitu tradicijskih zanata povezanih s brodogradnjom, ribarstvom, plovidbom i svime ostalim vezanim uz more.

U okviru projekta stručno će se katalogizirati pomorska baština te izgraditi interpretacijski centri na otvorenom u Nerezinama, Krku, Piranu i Izoli, ali i obnoviti više tradicionalnih plovila, koja neće biti tek izložbeni primjerci, nego će sudjelovati na raznim manifestacijama, u prvom redu regatama sličnih, obnovljenih plovila kakva su nekad brodila ovim dijelom Jadrana. Slične regate održavaju se već nekoliko godina, a projektom Mala barka 2 povećat će se ne samo broj sudionika, već i njihov značaj u turističkoj ponudi Istre i Kvarnera. Zajednički turistički proizvod razvijat će se i kroz organizaciju višednevnih manifestacija u velikom broju mjesta. Ukupni proračun projekta iznosi 2,1 milijun eura, od čega 85 posto sufinancira EU, a udio Primorsko-goranske županije iznosi 540 tisuća eura.

Priča o običnim "malim" ljudima

Mala barka, unatoč velikim brojkama, ipak prvenstveno ostaje priča o ljudima, običnim "malim" ljudima koji ni prije europskih fondova, potpora iz županijskih i drugih proračuna, nisu žalili svoje vrijeme, trud i novac da od zuba vremena spase neke od posljednjih primjeraka tradicijskih plovila, poput Silvana Raffaellija i Stanka Iskre iz Lovranske lantine, sekcije udruge Naš Lovran koja se bavi zaštitom kulturne baštine i identiteta, a članovi Lantine u prvom redu očuvanjem baštine vezane uz more.

Raffaelli, inače predsjednik sekcije, već je pokrenuo i zajedno s ostalim članovima, uz potporu Općine Lovran, realizirao temeljitu obnovu lovranskog guca, barke koja je dobila čak i svoju "kuću", odnosno mali, ali lijepo uređen Muzej lovranskog guca, smješten u samom centru mjesta koji privlači brojne turiste i znatiželjnike što dolaze u Lovran.

- Tu je barku 1966. godina za vlastite potrebe izgradio poznati lovranski graditelj drvenih brodova Giovanni Gasparinic, koji se tim zanatom počeo baviti pedesetih godina prošlog stoljeća. Izgradio je ukupno tridesetak barki tog tipa, sličnog gajeti, ali ipak u dovoljnoj mjeri različitog da je prema tipologiji nazvan Lovranski guc. Od tih tridesetak, koliko nam je poznato, preostalo ih je još svega sedam. Jednog od njih odlučili smo obnoviti i urediti, ali ne bilo kako, nego da u potpunosti bude vjeran izvornom izgledu.

Nije to bio nimalo lak posao. Punih osam godina prošlo je od pokretanja ideje do obnove barke. Sama barka obnovljena je sredstvima Općine Lovran, i to za manje od godinu dana, ali pripreme i objašnjavanja što namjeravamo i koji je cilj, su potrajale godinama, objašnjava Raffaelli.

Obnavljaju donirane barke

Guc je danas izložen u reprezentativnom prostoru tik pokraj Turističkog ureda, u samom srcu Lovrana, zajedno s pratećim panoima o brodovima i brodograditeljima lovranskog kraja, te pripadajućom opremom, ali i alatima koje su nekadašnji graditelji koristili za obradu drva i gradnju barki. Na taj način, guc i sve vezano uz njega, trajno su zaštićeni i neće nestati iz sjećanja Lovranaca i njihovih posjetitelja. Baš kao što neće ni šezdesetak godina stara pasara, novi projekt Lovranske lantine, za koji su ovoga puta osigurana sredstva iz projekta Mala barka 2.

- Temelj cijele priče je zaštita vlastite kulture, tradicije i pomorske baštine. Zbog toga i zbog naše

Temelj cijele priče je zaštita vlastite kulture, tradicije i pomorske baštine - s lijeva članovi "Lovranske lantine" u obnovi pasare: Silvano Raffaelli, Franko Gržin, Ivan Kalčić, Stanko Iskra i David Palmić.

Kroz stvaranje turističkog proizvoda koji će obogatiti ponudu moguće je osigurati tržišnu osnovu za očuvanje tradicijskih barki i vještina

reportaža

Projekti
Mala barka i
Mala barka 2

Obnovljena gajeta

Projekt je financiran iz IPA fonda Europske unije, i to već po drugi put, jer upravo je u provedbi nastavak pod nazivom Mala barka 2, s ciljem očuvanja pomorske baštine Primorja, Istre i slovenskog priobalja, ali i njenog stavljanja u novu funkciju turizma, uz zaštitu tradicijskih zanata povezanih s brodogradnjom, ribarstvom, plovidbom i svime ostalim vezanim uz more

Mošćenička smotra i regata tradicijskih barki na jedra "Mala Barka"

Ljubavi prema tim vrijednostima, pokrenuli smo i obnovu pasare, koja je donirana, ali je u dosta lošem stanju. Ona neće kao guc biti izložena na suhom, već joj je prvenstvena namjena sudjelovanje u regatama tradicijskih plovila i raznim drugim manifestacijama u kojima takve barke sudjeluju. Bit će obnovljena u svom izvornom obliku, zajedno s jarbolom i jedrima kakve su nekad imale takve barke, kaže Raffaelli.

Obnova će biti vrlo zahtjevna, a stajat će oko pedeset tisuća kuna. Mijenjat će se svi dotrajali dijelovi, a sudeći po stanju pasare, koju smo vidjeli ispred radionice Lovranske lantine, posla neće nedostajati.

- Bitno je da sve bude u izvornom obliku. Obnovit ćemo trup barke - rebra, rebrenice, razmu, oplatu, sve što je istrunulo, polomljeno ili oštećeno. Izradit ćemo i novo kormilo, jarbol, dva deblenjaka i kosnik. Uz to, izradit će se i jedra i pribaviti sva oprema potrebna za plovidbu, a kako barka nema stalni vez, odnosno bit će na suhom između sudjelovanja na regatama, drvo će biti zaštićeno na način da se ne rasušuje dok barka nije u moru, kaže Raffaelli.

Cijela priča može biti samoodrživa

Osim ove, članovi udruge namjeravaju obnoviti još jednu pasaru, doniranu iz Opatije, ali obnovu u cijelosti planiraju odraditi o vlastitom trošku, koji zasigurno neće biti neznatan.

- Ono što nas trenutno muči je prostor, želimo naći prikladne prostorije, u suradnji s općinom, gdje ćemo osim popravaka barki i modelarske sekcije, moći organizirati i radionice za mlade i turiste. Također, želja nam je da jedan od preostala tri brodograditelja u lovranskom kraju radi u tom prostoru, te na taj način osigurati prijenos potrebnih znanja i vještina za

gradnju i popravke drvenih barki na nove generacije. To je i jedan od glavnih razloga zbog kojih želimo očuvati tradicijske barke, da skupa s njima ne nestanu ni stoljećima skupljana znanja i vještine potrebne za njihovu gradnju i održavanje. Kao i mornarske vještine da bi se njima upravljalo, te ribarske tehnike i alati koji su nekad korišteni. Želimo sve to skupa revitalizirati i staviti u novu funkciju. Cijela priča mora biti samoodrživa, da ne funkcionira na proračunskoj potpori, a najbolji način za to je integracija u turističku ponudu, zaključuje Raffaelli.

Stanko Iskra, član sekcije, vlastitim je trudom i sredstvima temeljito obnovio kvarnerski guc iz 1956. godine, koji je dvadesetak godina ležao i trunuo, izvan upotrebe, čekajući kada će biti odbačen, sve dok ga vrijedni Stanko nije uzео u svoje ruke.

- Obnovio sam ga u cijelosti, izmijenivši sav dotrajali materijal, tako da danas ima iste karakteristike kao i kada je izgrađen. Većinu posla odradio sam sam, kroz devet mjeseci, uz pomoć prijatelja i stručnjaka za pojedine dijelove. Puno je izvornih dijelova, a stavljen je i jarbol, te jedro i lantina. Sada je i podesan za transport prikolicom, jer s njim sudjelujem na svim regatama starih barki u široj okolici. Ove godine sudjelovao sam na svim regatama na Kvarneru, a odlazio sam i u Dalmaciju, Istru, Italiju, pa sve do Bresta, gdje je bio među šest hrvatskih izloženih tradicijskih plovila, kaže Iskra.

Na pitanje zašto to sve radi, odgovara - iz gušta i ljubavi prema drvenim barkama.

- I iz ljubavi prema troškovima, haha... Šalim se, ali troškovi nisu mali, jer praktički cijelu obnovu i kasnija sudjelovanja u manifestacijama plaćamo sami. Član sam Udruge i jedan od osnivača. Svi smo imali barke, ali intecija je bila očuvati one izvorne, očuvati našu tradiciju i baštinu i za sad mislim da uspijevamo, jer na praktički svakoj regati imamo barem tri-četiri plovila naših članova. Kada obnovimo ove dvije pasare, dijelom zahvaljujući projektu Mala barka 2, imat ćemo ih i više i to nas sve veseli, kaže Iskra.

Pomorsku baštinu revitalizirati kroz turizam

Sve veći broj entuzijasta koji se priključuju ovom pravom "pokretu" za očuvanje tradicijskih barki veseli i jednog od idejnih pokretača cijele priče, profesora Roberta Mohovića s riječkog Pomorskog fakulteta i velikog zaljubljenika u male barke.

Pomorska tradicija i baština je puno više od obnove barki

- Ideja je otpočetka bila tu našu iznimno vrijednu pomorsku baštinu pokušati u što većoj mjeri očuvati, te revitalizirati je na najbolji mogući način, u turizmu. Priča se u javnosti uglavnom percipira uglavnom baš kroz barke i njihovu obnovu, ali pomorstvo je daleko širi pojam. Ono obuhvaća plovidbu, ribarstvo, brodogradnju, izradu ribarskih alata, jedara, druge opreme, ali i niz mornarskih vještina, od vezivanja čvorova nadalje. Sve će to, ako se sustavno ne bude radilo na zaštiti, zauvijek nestati. A riječ je o materijalnoj i nematerijalnoj baštini koja je stvarana tisuću godina, kaže Mohović.

Kroz projekte Mala barka i Mala barka2 osiguran je novac za sustavnu zaštitu o kojoj govori, a među najznačajnijim dijelovima projekta je obnova barki, u prvom redu Nerezinskog logera, dugog oko 16 metara, kao i pokretanje interpretacijskog centra u Krku, po uzoru na "Kuću mora" u Mošćeničkoj Dragi, utemeljenu u prvom dijelu projekta.

- Namjera je pokrenuti i virtualni muzej mora, kao i akademiju tradicijskih zanata, gdje će kroz brojne radionice domaći ljudi i turisti moći naučiti puno o tradicijskoj brodogradnji, ribolovu, ali i primjerice o gastronomskoj baštini naših krajeva, kaže Mohović.

Sve to, ističe, valja povezati u sustavno stvaranje turističkog proizvoda koji će obogatiti ponudu, ujedno osiguravajući tržišne osnove za očuvanje tradicijskih barki i vještina.

- Ideja je da se ovaj projekt u budućnosti širi duž naše obale i otoka. Organiziraju se regate, izložbe, predavanja, radionice na kojima se može naučiti kako se krpa mreža ili kako se sole srdele i brojne druge gotovo nestale vještine, uz prateća događanja. Želimo da sve to postane dio svakodnevnih turističkih ponuda, da barke ne sudjeluju samo na regatama, nego da se na njima turisti mogu učiti jedrenju, veslanju, loviti ribu. Kroz Centar izvrsnosti želimo standardizirati takve manifestacije, a cilj je osim turista uključiti mlade i djecu. Za sad je odaziv dobar, reakcije turista više nego pozitivne, tako da sam uvjeren da će se dobro započet posao nastaviti i u budućnosti, čime ćemo očuvati svoju tradiciju, ali joj ujedno i dati novu svrhu i novu vrijednost kao nezaobilaznom i prepoznatljivom dijelu turističke ponude, zaključuje Mohović. ■■

Jeftiniji vez za drvene barke

Održavanje drvenih barki nije jednostavno ni jeftino, posebno tradicijskih, gdje se sve nastoji očuvati ili obnoviti u izvornom obliku. Zbog toga je pokrenuta šira inicijativa prema jedinicama lokalne samouprave i županijskim lučkim upravama da se takvim plovilima osiguraju vezovi pod povoljnijim uvjetima.

- Ideja je da se svim drvenim barkama vez naplaćuje po pedeset posto sniženoj cijeni, a tradicijskim, onima koje su u izvornom obliku, da se naplaćuje samo deset posto od pune cijene veza. Na taj način vlasnicima bi olakšali njihovo održavanje jer mnogi su od njih umirovljenici koji i inače financijski loše stoje, kaže Mohović.

na kafe

Damir Grgurić,
načelnik Skrada

Skrada

*Damir Grgurić: Suradnja sa
Županijom je vrlo dobra, a s
državom bi mogla biti bolja*

Napisao: Marinko KRMPOTIĆ
Snimio: Rino GROPUZZO

Državna poduzeća glavni uništavači cesta

„Suradnja s Primorsko-goranskom županijom jako je dobra bez obzira na to što pripadamo različitim političkim opcijama što je i normalno jer, primjerice, župan Komadina na izborima ovdje uvijek uvjerljivo pobjeđuje što znači da mu ljudi vjeruju i da za njega glasuju i oni drugih političkih opcija. Naravno, uvijek može bolje pa mislim da bi nas ili PGŽ ili država zaista trebali pomagati u troškovima zimskog čišćenja jer je to jedan od troškova koji ovdje život čini skupljim i težim i zbog kojeg nismo u istom položaju s ostalim dijelovima PGŽ ili Hrvatske.

Suradnja s državom mogla bi biti bolja, a posebno s državnim poduzećima kao što su Hrvatske šume koje su glavni uništavači naših cesta pri čemu to često rade ljudi koji žive ovdje da bi nakon toga na sav glas pričali kako su ceste loše i uništene, a ne kažu pri tom da ih je uništila baš firma za koju rade“, rekao je Grgurić.

Ukidanjem brdskog statusa zaustavljen ritam razvoja

Načelnik Skrada Damir Grgurić, član HDZ-a, do svoja je dosadašnja dva načelnička mandata jedne od najmanjih goranskih općina došao nakon iznimno uvjerljivih pobjeda. Naime, svaki je put osvojio je oko 80 posto glasova po čemu je jedan od najboljih ne samo u Gorskom kotaru, već vjerojatno i u Hrvatskoj: „Po vokaciji nisam političar i načelnik sam postao igrom slučaja jer sam želio da svi mi u Skrada živimo i radimo bolje. Ljudi su očigledno tu moju želju i nastojanja prepoznali u ova dva mandata, a hoću li se i treći put kandidirati još nisam odlučio, iako su izbori relativno brzo. No, tko god bude načelnik Skrada neće mu biti lako jer je stanje u ovom našem kraju u kojem živi oko tisuću stanovnika,

Tko god bude načelnik Skrada neće mu biti lako jer je stanje u ovom našem kraju u kojem živi oko tisuću stanovnika, sve teže i teže i to ponajprije zbog toga što država u sve većoj mjeri zanemaruje ruralna područja kakav je i Gorski kotar

sve teže i teže i to ponajprije zbog toga što država u sve većoj mjeri zanemaruje ruralna područja kakav je i Gorski kotar.

Oduzimanje dosadašnjih pogodnosti veznih uz „brdski“ zakon i stvaranje novih nameta i obveza za nas su vrlo opasni i bitno već otežavaju rad u svakoj goranskoj lokalnoj samoupravi, pa i u Skrada. Ne kažem da u Hrvatskoj ne postoje lokalne samouprave koje treba ukinuti jer previše ovise o pomoći sa strane, ali u Gorskom kotaru svaka od naših općina i svaki od gradova dokazali su opravdanost svog postojanja jer se u tih dvadesetak godina postojanja napravilo puno i sigurno toliko ne bi bilo napravljeno da tih naših šest općina i tri grada nisu imali samostalnost. Ukidanje benificija i nametanje novih poreza zaustavlja ritam razvoja kojeg smo ipak do sada imali, a osobno mi smeta što se sve to provodi zbog toga što, navodno, u lokalnoj samoupravi radi previše ljudi. Stanje je, pokazuju to brojke, potpuno suprotno i glavni problem su državne institucije, agencije i poduzeća gdje radi ogroman broj ljudi. Primjerice, pri formiranju Hrvatskih šuma 1991. godine u državnoj upravi smještenoj u Zagrebu bilo je 28 uposlenih, a danas ih je 280 i to su svi sa velikim osobnim prihodima. Istodobno, na terenu je dolazilo do smanjenja broja zaposlenih i to često u onom proizvodnom dijelu. Zbog svega toga Hrvatska je postala previše birokratizirana država i sve je teže živjeti pa mislim da bi vrlo brzo sve to moglo puknuti jer je jednostavno broj ljudi koji žive od rada drugih prevelik“, govori u dahu Grgurić.

Kupnja i obnova “Zelenog vira”

Kad se ove općehrvatske probleme s nabujalom birokracijom prebace na lokalnu razinu, to daje sljedeću sliku:

Nekadašnji vojni kompleks Šiljar zove na obnovu

„Ove nam je godine poračun 4,5 milijuna kuna što je za nešto više od milijun kuna ili četvrtina manje no ranije pa smo morali štedjeti na različitim područjima, od manje novaca za udruge sporta i kulture do smanjenja radnih mjesta u općini ili pak čišćenja snijega vlastitim strojevima što smanjuje trošak. Pad proračuna odrazio se i naš rad, ali nas nije spriječilo u daljnim ulaganjima i traženjima načina na kojima možemo svom kraju osigurati razvoj, a ove godine najbitniji projekt vezan uz to svakako je kupnja nekadašnjeg hotela „Zeleni vir“, najstarijeg goranskog hotela kojeg smo kupili u suradnju s Primorsko-goranskom županijom za 680.000 kuna pri čemu je PGŽ dala 300.000 kuna, a mi 380.000 kuna. Nakon kupnje krenuli smo s aktivnostima pa trenutačno vršimo pripremu za građevinsku obnovu unutrašnjosti hotela, a s jednim specijaliziranim poduzećem radimo pripremu za kandidiranje za određene EU fondove kod kojih postoji mogućnost sufinanciranja ovakvih poslova i projekata.

Za unutrašnje uređenje, po nekim procjenama, potrebno je od 2,5 do 3 milijuna kuna, budući da je objekt u solidnom stanju i dio je već ranije obnovio prethodni vlasnik, za te poslove nam, nadam se, neće trebati puno vremena. Prvi nam je cilj, dakle, obnoviti objekt nekadašnjeg hotela te ga potom ponuditi potencijalnom investitoru ili nekome tko je spreman upravljati njime. U krajnjem slučaju, ako ne bude zanimanja, spremni smo i sami obnoviti rad u tom objektu jer smatramo da je riječ o velikom potencijalu koji bi mogao pomoći daljnjem razvoju turizma na našem području. Vjerujem da bi već naredne godine taj hotel, bude li sve išlo po našim željama, mogao otvoriti vrata gostima, a hoće li to biti u obliku hotela, hostela ili tradicijskog autohtonog hotela tek ćemo vidjeti.

Zaposleni na javnim radovima

Šiljar je druga potencijalna lokacija na kojoj može doći do razvoja turizma. Tu već imamo znanu situaciju neriješene zemljišne čestice od pet hektara unutar tog potencijalnog hotelskog naselja. Ako to riješimo, a nadam se da hoćemo uz pomoć Državne agencije za upravljanje državnom imovinom, onda možemo ići korak dalje, a to znači ili razgovarati sa sadašnjim koncesionarem, ili tražiti novog potencijalnog ulagača u taj prostor koji je pred stotinjak godina bio visinsko lječilište po kojem je Skrad bio poznat pa pretpostavljamo da bi zanimanja za obnovu tog prostora i ulaganje u njega bilo, tim više što je taj prostor ostao sačuvan i pruža zaista velike mogućnosti za kvalitetne smještajne kapacitete i ostale turističke sadržaje.

Obnova nekadašnjeg hotela „Zeleni vir“ i rješavanje imovinsko-pravnih odnosa na nekadašnjem vojnom kompleksu Šiljar u prvom su nam planu jer bi turizam mogao i mora biti jedno od područja našeg razvoja, djelomično i stoga što mi i nismo okrenuti bilo kakvoj industriji ili proizvodnji, što zbog smještaja, što zbog tradicije. Ljudi su ovdje uvijek bili okrenuti nekim tercijalnim djelatnostima i radu u državnim poduzećima i to je jako teško mijenjati, a u takvim

Općina Skrad po starosti populacije među najstarijima je u Gorskom kotaru, ali i u Hrvatskoj

okvirima baš turizam može pridonijeti razvoju i biti značajan izvor prihoda o čemu svjedoči i prošlost našeg kraja. Naravno, da bi se to dogodilo potrebno je bitno proširiti smještajnu i sadržajnu ponudu ovog područja, a obnova Hotela „Zeleni vir“ i kompleksa Šiljar itekako bi u tome mogla pomoći jer je riječ o objektima koji su prije nekoliko desetljeća bili turistički itekako privlačni i značajni pa vjerujem da je to moguće i ubuduće“, govori Grgurić dodajući kako i završni mjeseci ove godine prolaze u nizu drugih aktivnosti vezanih uz komunalnu infrastrukturu.

Tako je uz pomoć Ministarstva turizma i PGŽ temeljito uređemo područje izletišta Zeleni vir, ponajprije staza prema Muzevoj hižici za 170.000 kuna. Trenutačno se radi na asfaltiranju ceste prema selu Žrnovac za što je iz sredstava Regionalnog fonda povučeno 100.000 kuna, a ostalo će osigurati Općina Skrad. Nadalje, dvadesetak ljudi već je nekoliko mjeseci zaposleno na javnim radovima, četiri žene zaposlene kroz poseban projekt EU fonda za pomoć u kući, dvoje mladih poduzetnika obnovilo je rad ugostiteljskog objekta u Zelenom viru, a u planu je uređenje poslovne zone van okvira mjesta, blizu granice s Ravnom Gorom i blizu auto ceste Rijeka – Zagreb. Planova i ideja je poprilično, a realizacija, na žalost, neće ovisiti samo o Skradanima, već i o Goranima sve nasklonijoj državi za koju je Gorski kotar razvijeno područje i ne treba nikakvu pomoć. ■■

Kome zapravo treba pomoć

„Brdski zakon je bio osmišljen, zahvatio je preveliko područje i nije donio korist onima kojima je trebao. Primjerice, cijelom Gorskom kotaru on je godišnje donosio 35 milijuna kuna godišnje, a samo Matuljima koje su daleko od naših problema, 21 milijun kuna! Da Matuljima taj novac nije trebao vidi se i iz toga što su ga stavljali na stranu i štedjeli! Ili pak drugi primjer o kojem se baš ne priča, ali jasno pokazuje gdje smo i što smo. Riječ je o tome da država godišnje stanovnicima Krka troškove mostarine plaća u visini od 30 milijuna kuna, a istodobno nije u stanju dati Goranima tih 35 milijuna kuna koje su itekako pomagale u radu općina i gradova. Tu se vidi u kakvom je položaju Gorski kotar i koliko se, u stvari, o nama brinu. Drugim riječima onima koji su imućni dodatno s daje i pomaže pa su oni još imućniji, a nama koji smo daleko od bogatstva dodatno se oduzima. To ne može voditi no u propast i pogoršanje stanja“, smatra Grgurić i dodaje: „Općina Skrad po starosti populacije među najstarijima je u Gorskom kotaru, a i u Hrvatskoj i to će se samo pogoršavati ukoliko država ne počne stimulirati ljude za život na ovom području.“

Uz pomoć Ministarstva turizma i PGŽ temeljito uređemo područje izletišta Zeleni vir

Na čelu tvrtke sa 220
zaposlenih je direktor
Željko Mandarić

Manšped

logistički div iz Kukuljanova

Napisala: Slavica KLEVA
Snimio: Sandro RUBINIĆ

Manšped danas djeluje na tržištu EU i jugoistočne Europe uz podružnice u Sloveniji i Srbiji, s 220 zaposlenih i vlastiti vozni park od 170 teretnih vozila u domaćem i međunarodnom cestovnom prijevozu, logističko distributivnim centrom Manšped Kukuljanovo s više od 25.000 m² skladišnog prostora te vlastitim kontejnerskim terminalom

U današnjem dinamičnom okruženju i konstantom razvoju novih tehnologija, ne možemo logistiku promatrati kao proces transporta od točke A do točke B. Kvalitetan logističar mora preuzeti sve procese od komunikacije s dobavljačem do komunikacije s kupcem uz preuzimanje, prijevoz i pripreme tereta. Put do današnjeg koncepta „one-stop-shop“ pružatelja usluga u logistici nije išao preko noći, tako da smo kroz cestovni prijevoz ostvarivali prirodan rast na ostale segmente logistike, na samom početku nam je objasnio osnovnu djelatnost Manšpeda naš sugovornik Tomislav Bagarić, direktor prodaje u tvrtki koja bilježi zavidne rezultate poslovanja, a slijedeće godine obilježit će i 25-u obljetnicu rada. Naime, osnovani su 1992. godine kao Špedtrans, da bi 1994. godine pravovremenom reakcijom na potrebe tržišta, prerasli u Manšped.

- Kada gledamo unatrag, naš razvoj možemo najjednostavnije opisati kao: cestovni prijevoz – carinsko posredovanje – pomorski prijevoz – željeznički prijevoz – skladištenje i distribucija – Supply chain Management (Upravljanje opskrbnim lancem). Možemo reći da smo naš rast temeljili na potrebama naših kupaca i tržišta i shodno tome i danas konstantno investiramo u logističke kapacitete uz konstantno praćenje tržišnih trendova. Primjerice, mnoge burzovne robe se kreću po cijelom svijetu i na nama je da našim kupcima omogućimo da svoju sirovinu kupuje po najpovoljnijim uvjetima

uz najkvalitetniju dostavu po cijelome svijetu. Isto tako, carinsko posredovanje, skladištenje, pakiranje i dostava znatno utječu na konkurentnost naših kupaca prilikom plasmana svojih proizvoda. Isti koncept je primjenjiv i prilikom izvoza hrvatskih proizvoda po cijelome svijetu, objasnio je direktor prodaje Tomislav Bagarić.

Konstantno investiranje i praćenje potreba partnera

Manšped danas djeluje na tržištu EU i jugoistočne Europe uz podružnice u Sloveniji i Srbiji, s 220 zaposlenih, vlastiti vozni park od 170 teretnih vozila u domaćem i međunarodnom cestovnom prijevozu, logističko distributivnim centrom Manšped Kukuljanovo s više od 25.000 m² skladišnog prostora te vlastitim kontejnerskim terminalom kapaciteta 1.200 TEU jedinica. Na čelu tvrtke je direktor Željko Mandarić, a tvrtka je svojevremeno ušla i među 400 najvećih hrvatskog gospodarstva.

- Proteklih godina ostvarili smo dobre rezultate i naš konstantan rast u prihodovnom i kapitalnom aspektu je rezultat napornog rada i profesionalnog pristupa našeg tima. Sažeto u brojkama, u 2015. godini ostvarili smo preko 160 milijuna kuna prihoda u logistici.

Sam kontinuitet u rastu i razvoju naše tvrtke proizlazi upravo iz našeg konstantnog ulaganja u nove logističke usluge te kreiranje istih prema potrebama naših kupaca. Možemo reći da je misao vodilja oduvijek bila da kreiramo novu potražnju na tržištu nauštrb ulaganja u postojeće sredstva i usluge. Moramo priznati da sami sebi

U Manšpedu raspolažu najmodernijim IT rješenjima za upravljanje voznim parkom te real-time praćenjem kretanja vozila odnosno tereta

Tomislav Bagarić: Sažeto u brojkama, u 2015. godini ostvarili smo preko 160 milijuna kuna prihoda u logistici

postavljamo visoke ciljeve i nastojimo razmišljati van okvira regije u kojoj poslujemo. Smatramo da takvim pristupom i konstantnim ulaganjima u nove logističke usluge i tržišta otvaramo vrata tih istih tržišta našim partnerima koji su glavni generatori našeg rasta, dodaje Bagarić.

Koje su Vam specijalnosti transporta i možete li izdvojiti neke specifičnosti?

- Konkretno ne možemo izdvojiti jednu specijalnost, radije promatramo poslovanje naših partnera i investiramo u transportna sredstva koja će unaprijediti poslovanje istih. Naime, svojedobno smo započeli kao prijevoznik u segmentu ceradnih vozila u domaćem i međunarodnom cestovnom prijevozu. Danas možemo istaknuti da smo jedna od rijetkih logističkih tvrtki u ovom dijelu Europe koja ima vlastiti vozni park za cestovni prijevoz svih tipova transporta sa 170 vozila. Počevši od standardne paletizirane robe, tereta u temperaturno kontroliranom režimu, rasuti i tekući teret, vangabaritni tereti koji iziskuju specijalni prijevoz, rasuti teret za prijevoz u prikolicama sa samoistovarnim podom, pa sve do standardiziranih brodskih ISO kontejnera. Posebno bih želio naglasiti činjenicu da smo uz investicije u vozni park, paralelno investirali u najmodernija IT rješenja za upravljanje voznim parkom, real-time praćenjem kretanja vozila tj. tereta. Sam vozni park nema nikakvog smisla bez ulaganja u edukaciju djelatnika koji servisira tržište s istim, naglasio je nadalje Bagarić.

Nema prepreke za prijevoz tereta cestom, morem ili zrakom

Uz cestovni prijevoz, Manšped investira i u izgradnju željezničkog kolosijeka u sklopu logističko-distributivnog centra Manšped Kukuljanovo. Nevezano uz vozni park, moraju se pratiti trendovi u logistici i pronaći najoptimalnija logistička rješenja za kupce. Stoga upravo u kombinaciji pomorski-željeznički-cestovni prijevoz Manšped pruža kupcima optimalan paket multimodalnih usluga.

- Još jedna dodatna pogodnost za naše kupce je i naš kontejnerski terminal u sklopu LDC Manšped Kukuljanovo gdje svakodnevno vršimo usluge utovara/istovara kontejnera i pružamo dodatnu vrijednost uslugama globalnih brodara koji servisiraju luku Rijeka. Trenutni broj od ukupno 220 djelatnika zaposlenih u logistici uključuje vozače, administraciju, tehničku službu i sve prateće službe

kako bi se teret svakodnevno kretao bilo cestom, morem ili zrakom.

Možete li nešto više reći o certifikatima i nagradama?

- U našem poslu i nema nekih nagrada koje dodjeljuje struka. Naša najveća nagrada je preko 700 aktivnih partnera i konstantna akvizicija novih kupaca na tržištu. Naime, logistika je uvijek u drugom planu, iako možemo reći da nema uspješnog poduzetnika bez kvalitetne logistike. Fokus je uvijek na proizvodu i primarnoj djelatnosti naših kupaca, a mi smo ti koji moraju osigurati pravovremenu i kvalitetnu isporuku do krajnjeg kupca/korisnika.

Kako gledate na budućnost odnosno razvoj tvrtke u narednom razdoblju?

- S obzirom da smo i dalje u investicijskom ciklusu i da planiramo daljnje širenje u vidu pružanja usluga na nekim tržištima na kojima do sada nismo bili prisutni, vjerujemo u nastavak pozitivnih trendova koji su obilježili naše poslovanje u godinama iza nas. Naime, zahtjevi tržišta podižu ljestvicu kvalitete usluga na tržištu logističkih usluga i vjerujemo da je upravo tu naša prednost. Nastavljamo investicije u transportna sredstva (teretna vozila, proširenje agencijske mreže u pomorskom prijevozu, vozila u distribuciji), skladišne kapacitete (u ambijentalnom i temperaturno kontroliranom režimu) i usluge sa dodatnom vrijednosti u logistici (komisioniranje, pakiranje, sortiranje) u interesu pružanja integralne logističke usluge od dobavljača do krajnjeg kupca. ■■

Jedna od rijetkih logističkih tvrtki u ovom dijelu Europe s vlastitim voznim parkom od 170 vozila za tipove transporta

Iako je logistika uvijek u drugom planu, u Manšpedu smatraju da nema uspješnog poduzetnika bez kvalitetne logistike

Pohvala Industrijskoj zoni Bakar

U proteklih pet godina investicije Manšpeda premašile su brojku od 100 milijuna kuna. Naša je najveća investicija u Logističko-distributivni centar Kukuljanovo koji se proteže na 80.000m² s ukupnim skladišnim kapacitetom od 25.000m² u ambijentalnom režimu, 3.000 paletnih mjesta u temperaturno kontroliranom režimu, kontejnerski terminal kapaciteta 1.200 TEU jedinica, carinski terminal za teretna vozila te uredski kompleks sa sjedištem Uprave Manšpeda, uredom Carine i ostalih inspeksijskih službi. Kod ove najznačajnije kapitalne investicije posebno bih istaknuo suradnju s Industrijskom zonom Bakar kao primjer uspješne suradnje lokalne samouprave i poduzetništva. Naime, jedan od najbitnijih partnera u ovoj investiciji nam je upravo Industrijska zona Bakar koja je pokazala maksimalni interes za prilagodbu našem poslovanju i našim zahtjevima kao investitoru, kaže Tomislav Bagarić.

- Sljedeći korak u našem kratkoročnom investicijskom planu je izgradnja LDC u Zagrebu dok u našem dugoročnom planu planiramo otvaranje podružnica u Mađarskoj i Češkoj te izgradnju logističke infrastrukture na tim lokacijama.

Uz našu postojeću logističku infrastrukturu u Rijeci, svakako nam je u interesu daljnji rast na novim tržištima, kako Manšpeda, tako i kapaciteta Luke Rijeka kao regionalnog partnera.

Napisao: Marinko KRPOTIĆ
 Snimio: Rino GROPUZZO

Rudolf i Franjo u Hall of Fame

„Imamo dva čovjeka koji su podrijetlom iz ovog kraja – Rudolf Crnković i Franjo Kuretić – koji su u Americi ušli u njihov poznati sustav Hall of Fame, Kuretić u Kuću slavnih automobilizma, a Crnković u Kuću slavnih glazbe. To je iznimno velika stvar za koju je jako mali broj ljudi u Hrvatskoj pa i u Brod Moravicama znao. Kroz rad naše udruge i suradnika „Turnja“ otrgnuli smo ih od zaborava jer su to i zaslužili“, kaže Brajdić.

15. meridijan

Mali broj ljudi zna i da 15. meridijan prolazi baš područjem Brod Moravica, a budući da je riječ o meridijanu koji određuje promjenu vremenske zone Brajdić ističe kako im se to učinilo dovoljno zanimljivim da uredi i obilježe to mjesto na samom ulazu u Brod Moravice s zagrebačke strane: „Volim kazati kako su baš Brod Moravice središnje mjesto promjene zone srednjoeuropskog vremena pa se Pariz, London i Budimpešta „riktaju“ prema Brod Moravicama“, rekao je Brajdić.

Crkva sv. Nikole u Brod Moravicama izgrađena je u 14. st.

Podigli svijest o potrebi očuvanja povijesti i tradicije

Temeljni motiv djelovanja udruge s brodmoravičkog područja je ljubav prema zavičaju i tradiciji, ali i činjenica da se u Gorskom kotaru, točnije u Lokvama, Liču i Delnicama, već zaživjele etnografske udruge.

Naziv su odabrali s obzirom na činjenicu da je Turanj, nekadašnja promatračka kula kojom se javljao dolazak osmanlijskih vojnika, simbol Brod Moravica

I ovu će godinu zadovoljni ostvarenim tijekom njenog trajanja kraju privesti članovi Etno udruge „Turanj“ iz Brod Moravice. Bit će to već jedanaesta godina kako to čine, a prisjećajući se dana osnivanja 2005. godine Dražen Brajdić, predsjednik „Turnja“ kaže kako je temeljni motiv koji je njega i nekolicinu ljudi brodmoravičkog područja motivirao na osnivanje, bila ljubav prema zavičaju i tradiciji, ali i činjenica da se u Gorskom kotaru, točnije u Lokvama, Liču i Delnicama, već zaživjele etnografske udruge:

„Budući da je i povijest našeg zavičaja vrlo bogata i zanimljiva smatrali smo da i mi možemo učiniti jedan takav iskorak i pokušati sustavno voditi brigu o zaštiti tradicije te njenom čuvanju i prezentaciji što širem krugu ljudi. Naziv smo odabrali s obzirom na činjenicu da je Turanj, nekadašnja promatračka kula kojom se javljao dolazak osmanlijskih vojnika, simbol Brod Moravica i nastarija građevina te vrste u Gorskom kotaru. Što smo se više bavili poviješću našeg zavičaja, to su nam se sve više otvarale i nove teme kojima smo nastojali pristupiti što sveobuhvatnije i kvalitetnije tražeći istodobno nove suradnike i ljude koji će nam pomoći u tim istraživanjima.

Zaista je puno toga što smo u ovih 11 godina realizirali, a osobno najvrijednijim smatram

Brajdić među eksponatima kojima treba naći adekvatno mjesto

U Turnju, nekadašnjoj promatračkoj kuli a danas muzeju - Dražen Brajdić

Izložbeni prostor

„Kroz marljivi višegodišnji rad prikupili smo jako puno starih predmeta, ali nemamo prostor gdje bismo ih smjestili. Kad bi bila uređena kolarnica, a to je projekt kojeg vodi Općina Brod Moravice, onda bi svakako dio eksponata vezan uz stare obrte mogao biti smješten tamo, a eksponati s ostalih područja ljudske djelatnosti bi ostali u sadašnjem prostoru kojeg bismo uredili“, najavljuje Brajdić.

Izdavačka produkcija

Svake pažnje vrijedno je pet do sada objavljenih knjiga čiji je izdavač Etno udruga „Turanj“. Prva od njih su „Izvori brodmoravičkog kraja“ Borisa Golika, a najproduktivnija je bila Karmen Delač Petković zahvaljujući kojoj je objavljena biografija Ivana Brajdića te knjiga o Rudolfu Crnkoviću. Mr. Emil Crnković napisao je izvrsnu knjigu „Goranski (po)kućarci“, a boravak Alojzija Stepinca u brodmoravičkom kraju u svojoj je knjizi obradio Juraj Batelje. U pripremi je knjiga „Tajna Kupe“ mr. Emila Crnkovića koja bi tiskana trebala biti tijekom naredne godine.

obnovljeni Turanj kojeg smo pretvorili u mali muzej, potom pet objavljenih knjiga kojima smo sačuvali sjećanja na ljude i zbivanja našeg zavičaja, vrlo vrijedan posao bilo je i uređenje interijera Kuće Delač, izgradnja spomenika pokućarcima, postavljanje oznake za 15. Meridijan... Ma, dalo bi se još puno toga nabrajati, ali najbitnije je da smo kroz ove projekte i našu aktivnost zaista podigli razinu svijesti o potrebi očuvanja tradicije i povijesti ovog kraja te istodobno i dali veliki doprinos tom čuvanju kroz pisani trag, ali i uređenje pojedinih lokacija.

Naravno, za sve to trebalo je puno novaca, a snalazili smo se i snalazimo se na razne načine pri čemu moram naglasiti konstantnu pomoć Primorsko-goranske županije koja razumije naša nastojanja i često nam daje financijsku podršku bez koje bi naš dosadašnji rad bio znatno siromašniji. Općina Brod Moravice pomaže koliko može, a to je s obzirom na pad proračuna sve manje. Puno su pomagali i pojedinci, posebno oni koji žive vani. Jedan od ciljeva našeg rada je ne samo sačuvati tradiciju, već je turistički valorizirati i nuditi potencijalnim gostima. Nažalost, to ne ide onako kako bismo željeli pa, primjerice, nije prodana još niti jedna karta za muzej Turanj ili obnovljenu Kuću Delač. Tu moramo, uz ustanove i sve ostale zadužene za turizam, učiniti znatno više jer je velika šteta da se ljepote i povijest ovog kraja ne predstave u još većoj mjeri turistima i posjetiteljima našeg kraja. Štoviše, smatram da bi sadržaji koje smo mi oživjeli kroz naš rad, kad bi bili turistički predstavljeni na zanimljiv način, mogli biti vrlo kvalitetan dio turističke ponude ovog kraja“, govori Brajdić koji najavljujući daljnje aktivnosti napominje kako će prošle godine prvi put održanu Noć muzeja nastojati pretvoriti u tradiciju, a cilj će im biti oživjeti nekoliko tradicijskih običaja koji su zamrli ili postoje tek

u tragovima - fašnik, prvosvibanjski krijesovi, tijelovske svečanosti...

„Također, prije kraja ove godine spremamo jedno predavanje o Franku Curtisu, odnosno Franji Kuretiću, čuvenom američkom konstruktoru automobila koji je podrijetlom iz našeg kraja, a za narednu godinu planiramo objavljivanje knjige „Tajna Kupe“ mr. Emila Crnkovića koji je obradio nekadašnji projekt izgradnje plovnog puta od Karlovca do Kupe. Također ćemo obilježiti kamenjem i krajputašima stare ceste i puteve ovog kraja te kroz niz drugih aktivnosti nastaviti s radom na očuvanju tradicije našeg povijesću bogatog kraja“, najvio je Dražen Brajdić. ■■

Kula i muzej Turanj - iako bi je željeli turistički valorizirati, nije prodana još niti jedna karta za muzej

Brojne aktivnosti

Popis aktivnosti koje je udruga provodila u 11 godina rada zaista je impresivan. Evo samo nekih: uređenje izvorišta pitke vode, obnavljanje tzv. suhih jama (nekada su služile za sušenje voća), postavljanje spomen ploča značajnim pojedincima, organiziranje izložaba, organiziranje susreta Brodmoravičana i iseljenika iz ovog kraja, postavljanje interpretacijskih ploča vezanih uz materijalnu baštinu, obilježavanje raznih bitnih obljetnica - primjerice, 140-e godišnjice gradnje pruge Karlovac – Rijeka, stogodišnjica početka Prvog svjetskog rata, 75-a godišnjica antifašističkog ustanka...

među nama

Upravni odjel za turizam,
poduzetništvo i ruralni
razvoj PGŽ

Rijeka

Odjel čiji je zadatak poticaj

Napisao: Zdravko KLEVA
Snimio: Petar FABIJAN

Nekadašnji Upravni odjel za gospodarski razvoj Primorsko-goranske županije danas nosi naziv Upravni odjel za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj. To zbog toga jer se željelo naglasiti važnost turizma i poduzetništva Županije, dok ruralni razvoj obuhvaća puno više od same poljoprivrede. Poduzetništvo je prepoznato kao nukleus razvoja potencijala zajednice i povećanja kvalitete života, a turizam je dio gospodarstva koji u Primorsko-goranskoj županiji zauzima itekako važno mjesto i razvojnu ulogu.

Predvođeni pročelnicom Odjela Melitom Raukar devetero stručnih savjetnika podjednakim angažmanom rade na programima razvijanja i poticanja gospodarstava, poduzetništva i obrta, razvoja turističkih proizvoda, poljoprivrede, lovstva

Melita Raukar: U Županiji imamo registriranih 3.800 OPG-ova - treba ih povezati s turizmom

i šumarstava te konkurentnosti i EU projekata. Sveobuhvatnost aktivnosti Odjela zrcale se i u prijedlogu proračuna Odjela za 2017. godinu u visini od 14 milijuna kuna, kojeg treba odobriti Skupština županije. Od tih sredstava za ulaganja u programe razvoja malog i srednjeg poduzetništva planirano je 4,5 milijuna kuna, u unapređenje turizma 5,3. Za razvoj poljoprivrede planira se osigurati 1,6 milijuna kuna a za lovstvu 1.5 milijuna kuna.

Povoljni krediti za poduzetnike u turizmu

Kada je o turizmu riječ kojemu je namijenjeno spomenuti 5.300.000 kuna pročelnica Odjela Melita Raukar skrenula nam je pozornost na činjenicu da Županija nema izravne zakonske nadležnosti

u turizmu, budući se sve aktivnosti odvijaju preko sustava turističkih zajednica. Međutim župan je na čelu turističkog Vijeća a naš je Upravni odjel kazala je, županu potpora u tom dijelu. Županija međutim provodi sufinanciranje aktivnosti, programa i manifestacija turističkih zajednica te kapitalnih projekata u turizmu. Naglasak je na pomoći općinama i gradovima za projekte javne turističke infrastrukture poput šetnice oko Lokvarskog jezera, Žičare Učka, Zelenog vira, Kuća Klović, vidikovci (projekt Oči Vinodola) i sl. U uređenje skijališta Čelimbaša, podsjetila je, uloženo je do sada milijun kuna. Značajna projekt u turizmu je i projekt Mala barka 2 čija je ukupna vrijednost 2,1 milijun EUR-a. Projektu, dobivenim u okviru Programa suradnje Interreg V-A, sa susjednom Slovenijom, cilj je očuvanje pomorske i ribarske baštine, na načelima održivog turizma. Predviđena je obnova starih brodica, interpretacijski centar „Lošinjski loger“ u Nerezinama i izložbeni postav na Krku... Novom strategijom razvoja turizma, upravo izrađenom i usvojenom od strane Županijske skupštine, napominje Raukar, predviđeno je napuštanje samo ponude sunca i mora. Imamo resurse, znanja, tradiciju i možemo drugačije, bolje i kvalitetnije, ističu izrađivači strategije. Primjerice, sve naše brojne manje interpretacijske centre, koji sami nemaju veliku privlačnu snagu (Kuća Klović, „Kuća od mora“ Mošćenička Draga i dr.) trebat će povezati u jednu priču, rutu za cjelodnevni posjet turista posebno van sezone.

Što se poticanja stvaranja novih smještajnih kapaciteta i ponude u turizmu tiče, pročelnica Raukar dodaje, da postoje još aktivne kreditne linije s povoljnim kreditima za poduzetnike u turizmu. Na odobrene bankovne kredite županija subvencionira 4 posto kamate od ukupno 6 posto. Krajnji korisnik plaća dakle 2 posto a na području Gorskog kotara, Suska Unija, Ilovik čak i manje. Tu je i kreditna linija „Kvarner Family“ koja pružateljima ugostiteljske usluge u domaćinstvu, koji čine gotovo 48 posto ukupnih smještajnih kapaciteta PGŽ, omogućava podizanje kvalitete smještaja.

Zone za male i srednje poduzetnike

Ovaj je odjel od formiranja Županije bio prepoznatljiv upravo u pomaganju i poticanju poduzetništva, istaknula je pročelnica Raukar. Ono s čime nastavljamo snažno djelovati na tom planu jesu potpore razvoju malih poduzetničkih zona. To je projekt koji je prva pokrenula upravo ova županija i aktualnim Prostornim planom definirala 40-tak zona, od kojih su neke već u funkciji. Nama je, dodala je pročelnica, intencija da se omogući poduzetnicima prostor i uvjeti za otvaranje i pokretanje svojih djelatnosti po povoljnijim uvjetima. Naime naglasak je da općine i gradovi osiguraju svu potrebnu infrastrukturu, kako bi poduzetnicima u startu bili povoljniji i jeftiniji uvjeti za pokretanje posla i poslovanja.

Županija je gradove i općine sufinancirala kroz nabavku projektne dokumentacije pa do gradnje komunalne infrastrukture (prilaznih cesta itd.) Na taj način smo stvorili preduvjete razvoja malog i srednjeg poduzetništva. Ranijih godina davali smo

Županija pomaže na različite načine - od sufinanciranja do edukacije

konkretne potpore poduzetnicima s čime se stalo, ali kroz prijedlog proračuna za narednu godinu planiraju se potpore za nabavu oprema poduzetnicima u proizvodnoj i uslužnoj djelatnosti. Odjel sredstvima iz proračuna potiče razvoj poduzetničkog potencijala, odnosno stručnu i savjetodavnu pomoć te edukaciju poduzetnika početnika koji su startali obrtom, OPG-om ili vlastitim trgovačkim društvom. U suradnji s HZZ-om među nezaposlenima se nastoji prepoznati poduzetnički potencijal kako bi ih se potaknulo i pomoglo u pokretanju vlastitog posla. Odjel također potporama podupire inovatore i komercijalizaciju njihovih inovacija.

Konkretni su i programi kreditiranja poduzetništva. Ukupni kreditni potencijal za provedbu programa kreditiranja poduzetništva „Poduzetnik u PGŽ“ u razdoblju od 2013. do 2016. iznosio je 60.000.000 kuna i osigurale su ga banke dok je Županija subvencionirala kamatnu stopu s 4 posto tako da je u konačnici za poduzetnika iznosila maksimalno od 1,49 do 2 posto godišnje fiksno (za poduzetnike u Gorskom kotaru još i manje), čime je otvoreno najmanje 200-tinjak novih radnih mjesta.

Osim Rijeke ostatak županije je ruralno područje

- Po definiciji u Zakonu ruralno područje je sve osim velikih gradova, napominje Raukar. - Znači osim Rijeke nama je to cijeli prostor županije, gdje je opet situacija raznolika, ali je poznato da nemamo dovoljno poduzetnika na području Gorskog kotara ili unutrašnjosti otoka Krka, Cresa i Lošinja. Ideja je potaknuti nabavu sredstava i opreme početniku poduzetniku na tim područjima. Predviđamo i manje potpore poduzetnicima u turizmu na ruralnim područjima za dodatne sadržaje. Potpora bi bila u obliku pomoći od oko 30.000 kuna tek za poboljšanje, unapređenje postojeće turističke djelatnosti. Drugi veliki dio aktivnosti koje bi željeli pokrenuti jeste onaj prema poljoprivredi i OPG-ovima. Nacionalni program ruralnog razvoja nudi niz mjera i mogućnosti za sufinanciranje ali da bi se mogli prijaviti na taj program naši OPG-ovi moraju imati standardan prihod od najmanje 2.000 eura. Upravo potporom malim OPG-ovima želimo pomoći da svojim radom, proizvodnjom, mogu dosegnuti tih 2.000 eura prihoda i tako osigurati početni uvjet, za spomenuta sufinanciranje države. Zamislili smo potpore do 15.000 kuna za nabavu onog što je njima potrebno; kupnju strojeva, sadnica, druge opreme ili sl., ovisi čime se bave.

U Županiji imamo registriranih 3.800 OPG-ova. Problem je što su njihovi nositelji većinom pripadnici starije populacije, proizvodnja im nije tržišno orijentirana i proizvode se manje količine. Međutim, njihovim povezivanjem i u sinergiji s turizmom mogu se stvoriti povoljniji okviri za razvoj poljoprivrede.

Poticaji u razvoj poljoprivrede i šumarstva

Kada je riječ o poticajima u razvoju poljoprivrede strateški cilj Odjela jeste razvijanje konkurentnog i održivog gospodarstva. U svrhu programskih aktivnosti razvitka poljoprivrede Odjel planira

Predvođeni pročelnicom Odjela Melitom Raukar devetero stručnih savjetnika podjednakim angažmanom rade na programima razvijanja i poticanja gospodarstva

izdvojiti 440.000 kuna. Kako Županija ubire dio prihoda od zakupa državnog poljoprivrednog zemljišta, dio tog prihoda mora uložiti u programe uređenja zemljišta i poticanje poljoprivredne proizvodnje i akvakulture. Tristo tisuća kuna predviđeno je za podršku i razvoj malih poljoprivrednih gospodarstava. U programe ruralnog razvoja uvode se nove mjere usmjerene na razvoj ruralnog prostora. Među njima je obnova poljoprivrednih putova radi revitalizacije gospodarskih aktivnosti poljoprivrednih zadruga. Odjel će pružiti financijsku potporu oko pripreme dokumentacije za projekte poljoprivrednih gospodarstava, organizacija manifestacija udruga i poljoprivrednih proizvođača. Također planom je predviđeno, rekla je pročelnica, financiranje rada LAG-ova (Lokalnih akcijskih grupa) u svrhu jačanja informiranja i edukacije poduzetnika za prijavu na natječaje za korištenje sredstva iz Programa ruralnog razvoja RH, u čemu su oni, LAG-ovi dosta postigli. Za kreditiranje poljoprivrede odnosno subvencioniranje kamata Odjel planira izdvojiti 250.000 kuna od ukupno 1.643.000 kuna planiranih za razvoj poljoprivrede.

Sređivanje vlasništva nad šumama

Što se tiče razvoja šumarstva i drvne industrije želi se potaknuti i poticati umrežavanje ciljanih skupina poduzetnika i institucija kao i osnivanje novih udruga iz djelokruga šumarstva i drvne industrije. S time u vezi sufinancira njihove aktivnosti poput promidžbenih kampanja, nastupa na specijaliziranim sajmovima do organiziranja stručnih i edukativnih skupova. Za poticanje korištenja šumskog zemljišta planira se 100.000 kuna za iduću godinu. Kako je objasnila pročelnica Raukar, riječ je o rješavanju imovinsko pravnih odnosa na šumskom zemljištu, kako bi se stvorio uvjet za upis privatnih šumoposjednika u Upisnik šumoposjednika. Navedno je uvjet za kandidiranje projekata na natječaje i ostvarivanje potpora za ulaganja iz nacionalnih sredstava i fondova. Županija će u ovom slučaju sufinancirati troškove rješavanja imovinsko pravnih odnosa i to troškove geodeta na izmjeri zemljišta, javnog bilježnika i sudske troškove. ■■

Poduzetništvo je prepoznato kao nukleus razvoja potencijala zajednice i povećanja kvalitete života, a turizam je dio gospodarstva koji u Primorsko-goranskoj županiji zauzima itekako važno mjesto i razvojnu ulogu

Proračuna ovog Odjela za 2017. godinu predviđen je u visini od 14 milijuna kuna

kartulina

Grad
Cres

Cres

Napisao i snimio:
Walter SALKOVIĆ i Arhiva ZIP

Blage klime, relativno dobro povezan s kopnom, s raznim mogućnosti koje se nude mladima i starijima, bogate povijesti i očuvane prirode, Cres još uvijek nije preizgrađen i idealno je mjesto za život, posebno za mlade obitelji. Sve je nadohvat ruke...

Najpoznatija priča o nastanku Cresa vezana je za legendu o Argonautima. Skupina grčkih junaka predvođena Jazonom uputila se u jednu od najvećih pustolovina Staroga svijeta, u potragu za Zlatnim runom koje je posjedovao Ejet, kralj Kolhide. Kad su, uz pomoć bogova, čarolija, hrabrosti i lukavosti, kako to već ide u grčkim mitovima, pronašli i osvojili Zlatno runo, krenuli su nazad prema domovini Grčkoj, a za njima potjera Kolhiđana. Tu već postoje različite verzije nastanka cresko-lošinjskog otočja, manje ili više nasilne.

Prema jednoj legendi, Posejdon je udario mačem po Jazonovom štitu koji je pao u more, a, na Ateninu molbu, Zeus je od štita stvorio poluotok nazvan Histria, te od raspršenih komadića obližnje otoke. Prema drugoj verziji u Jazona se zaljubila kraljeva kćer Medeja te mu pomogla da na prijevaru

savlada progonitelje koje je vodio njen brat Apsyrta. Medeja je tada raskomadala Apsyrtovo mrtvo tijelo i dijelove pobacala u more. Od rasječenih dijelova tijela nastali su otoci koji su po njemu dobili ime – Apsyrtaides ili Apsirtovi otoci, cresko-lošinjski arhipelag kojeg čine trideset i šest otoka, otočića, školja i grebena.

Tako pričaju legende, ali ni znanstveno utvrđene činjenice nisu manje zanimljive. Zbog strateški i klimatski značajnog zemljopisnog položaja, mnogi su željeli vladati ovim otočjem. Pronađeni ostaci iz kamenog doba svjedoče da su prve naseobine nastale već koncem paleolitika, dok su kamene kuće prvi počeli graditi Iliri, točnije Liburni. U prvom stoljeću prije Krista prevladava utjecaj Rima, kada sve veći značaj dobivaju postojeća naselja Osor i Cres, tada zvan Crepsa ili Crexa.

Stara gradska jezgra iz zraka

Utvrđeni gradić zgnusnute urbane strukture

Od tada pa do danas, Cresom su vladali Rimljani, potom Bizant, a tijekom 7. stoljeća pristiju Hrvati. Kratko su ovim područjem vladali Franci Karla Velikog, zatim se javlja Hrvatska kao samostalna država, a Cres i Osor, ponovno pod vlašću Bizanta, Hrvatima plaćaju danak. Za vladavine kneza Tomislava (910.-928.) Cres i Osor potpadaju pod hrvatsku vlast, da bi se nakon Tomislavove smrti opet vratili Bizantu. Stoljeća prolaze u stalnoj izmjeni bizantske, mletačke i ugarske vlasti, koncem

Obilasci grada najčešće počinju sa središnjeg gradskog trga gdje se nalazi morsk ulaz u srednjovjekovni Cres, ujedno i gradska ura

Semenj

Svako mjesto svoju feštu ima, ali rijetkima tradicija seže u daleko 16. stoljeće. Jedna takva fešta je creski Semenj, čiji naziv dolazi od lokalnog naziva za sajam, a prvi se put spominje u Dekretu Republike Venecije 14. kolovoza 1543. Semenj se razvio oko blagdana Gospe Snježne, 5. kolovoza, a u novo doba postaje središnja ljetna fešta.

No
stress
in

res!

kartulina

Grad
Cres

*Lučica unutar luke,
srednjovjekovni
"mandrač", u kojem
su barke zaštićene
i za najvećeg
nevremena*

Brojni kulturno-povijesni spomenici jedan su od razloga zbog kojih se Cres razvio u značajno turističko središte. Svi se oni mogu razgledati laganom šetnjom po gradskoj jezgri. Zanimljive su već same srednjovjekovne uličice te „dvori“, mali trgovi na kojima se u prošlosti odvijao svakodnevni život, svojevrsni „dnevni boravci“

na otvorenom

18. st. kratko vladaju Austrijanci, zatim Napoleon, pa opet Austrija, ovaj put punih stotinu godina. Nakon završetka Prvoga svjetskog rata ovi su otoci Rapalskim ugovorom dodijeljeni Kraljevini Italiji, a nakon Drugog svjetskog rata vraćeni hrvatskoj matici.

Zbog svih tih povijesnih previranja i vojno-strateškog značenja, Cres se formirao kao utvrđeni gradić, zgusnute urbane strukture, smješten na dnu dobro zaštićenog zaljeva ispod otočnog hrpta gdje se nalazila prapovijesna gradina, a kasnije i antička utvrda.

Mjesto se posebno razvija u srednjem vijeku, 1332. godine dobiva statut, a od 1459. godine, u vrijeme venecijanske uprave, preuzima od Osora funkciju gospodarskog i upravnog centra za cresko-lošinjski arhipelag. O važnosti Cresa na Jadranu tog vremena govori i činjenica da je u poznatoj bitci kod Lepanta 1571. godine sudjelovalo šest hrvatskih galija, a uz Krk, Rab, Šibenik, Trogir i Hvar brod „Sv. Nikola“ opremili su plemići cresko-osorske knežije. Njime je zapovijedao kapetan Nikola Draža i zbog toga je nekoliko stoljeća kasnije dobio ulicu u Cresu.

Stara gradska jezgra, okružena zidinama u obliku pravokutnika s pet kula i s troja gradskih vrata, formirana je pred kraj venecijanske vladavine. Izvan zidina nalazila su se samo dva samostana. Velike promjene nastaju razvojem pomorstva i brodogradnje sredinom 19., a početkom 20. stoljeća zidine se ruše, od tog materijala grade se zgrade izvan zidina i grad se polako razvija.

Oko trga - najstariji dio Cresa

Središte današnjeg Cresa je trg nazvan po velikom renesansnom filozofu Frani Petriću, uz trg i rivu nalazi se luka, a posebno je zanimljiva lučica unutar luke, srednjovjekovni „mandrač“, u kojem su barke zaštićene i za najvećeg nevremena. Oko trga se širi najstariji dio Cresa, uskih ulica, sa gotičkim i renesansnim crkvama, palačama plemenitih obitelji i ostacima gradskih utvrda.

Današnji Cres širi se u obliku potkove uz rub prostrane luke. Zbog središnjeg položaja na otoku i povoljne pozicije u odnosu na pomorske putove, grad Cres je zauzeo vodeću ulogu na istoimenom otoku te je danas administrativno i gospodarsko središte i najveće naselje na njemu.

- Najvrijedniji kulturno-povijesni spomenici koje Cres ima su ostaci ranorenesansnog obrambenog sustava, ali i ostaci zidina koje su pripadali starijem, užem ranosrednjovjekovnom obrambenom sklopu. Zatim su to crkve, ona sv. Izidora i župna crkva Sv. Marije Velike, te oba samostana. Vrijedne su i najznačajnije palače koje nose imena creskih patricijskih obitelji Moise, Mitis, Rodinis (dvije palače), Petris, ali i nekoliko romaničkih kućica na Pjacetu te mnogobrojni plemićki grbovi. Tome bih dodala još lazaret i hospicij u kojem se danas nalazi knjižnica. Šteta što nikad nisu provedena sustavna arheološka istraživanja u Cresu. Koristila sam razne zaštitne ili nadzorne arheološke radove, najčešće kod infrastrukturnih projekata, kako bih istražila što se nalazi na tim lokacijama i vrlo često dolazila do zanimljivih i vrijednih otkrića. Ali trebalo bi još kopati i svašta bi se moglo naći, objašnjava dobra poznavateljica creske povijesti, arheologinja Jasminka Čus Rukonić, nedavno umirovljena u rangu muzejske savjetnice.

Gradska ura i stup srama

Upravo su brojni kulturno-povijesni spomenici turistima vrlo zanimljiviji i jedan su od razloga zbog kojih se Cres razvio u značajno turističko središte. Svi se oni mogu razgledati laganom šetnjom po gradskoj jezgri. Zanimljive su već same srednjovjekovne uličice te „dvori“, mali trgovi na kojima se u prošlosti odvijao svakodnevni život, svojevrsni „dnevni boravci“ na otvorenom. U samom središtu gradske jezgre nalazi se romanička crkva sv. Izidora, najstarija sačuvana crkva u Cresu, iz 12. stoljeća, posvećena zaštitniku grada Cresa. Malena preslica sa zvonom iz 14. stoljeća najstarije je

Gradska vrata i dizalica - U obnovi palače Moise sudjeluje dizalica visoka 30 metara s „rukom“ dugom 60 metara, najveća takve vrste u Hrvatskoj

zvono na cijelom otoku. Najveća je župna crkva Sv. Marije Velike iz 16. stoljeća, s odvojenim zvonikom iz 18. stoljeća. U samom Cresu i njegovoj okolini nalazi se još dvadesetak crkvi i crkvice. Najznačajniji kulturno-povijesni spomenici u Cresu su dvojica gradska vrata iz 16. stoljeća, uz okruglu ugaonu kulu na sjeverozapadnom dijelu grada najbolje očuvani dijelovi nekadašnjih zidina. Gradska vrata i kula obnovljeni su i restaurirani te se danas mogu vidjeti gotovo u njihovom izvornom obliku.

Obilasci grada najčešće počinju sa središnjeg gradskog trga gdje se nalazi morski ulaz u srednjovjekovni Cres, ujedno i gradska ura, a ispred nje gradska loža sa stupom sramote. Ispod lože su se u vrijeme mletačke uprave održavala sva važna javna okupljanja pučana, a danas oko lože domaći poljoprivrednici nude svoje proizvode. Na stup srama u davna su se vremena privezivali razni sitni kriminalci i tako bili izloženi pogrdama i uvredama prolaznika.

Obnova renesansne palače Moise

U Cresu se može vidjeti i nekoliko renesansnih palača creskih plemenitih obitelji, a izvan gradske jezgre nalaze se dva samostana, muški franjevački iz 13. stoljeća i ženski benediktinski iz 15. stoljeća. Samostan Sv. Frane poseban je zbog svog dvostrukog klaustura: renesansnog vanjskog i starijeg unutarnjeg, s bunarskim grlom u sredini, na kojem je uklesan najstariji creski gradski grb iz 14. stoljeća. U samostanu, kojeg od 2010. godine vodi gvardijan fra Zdravko Tuba, nalazi se muzej sa zbirkom slika i skulptura starih majstora, etnografska zbirka, kao i liturgijske knjige, među kojima se kao raritet izdvaja primjerak glagoljskog misala tiskanog u Senju 1494. godine.

Gradska vrata i loža danas su samo spomenici, gotovo sve crkve su zadržale svoju izvornu funkciju, dok su drugi povijesni objekti obnovljeni i pronađena im je suvremena namjena. Tako je primjerice u palači Petris, rodnoj kući znamenitog renesansnog filozofa Frane Petrića, danas smješten Creski muzej, srednjovjekovni lazaret je postao gradska knjižnica, a obrambena kula izložbeni prostor i vidikovac.

Jedna od renesansnih palača, ona obitelji Moise, registrirano je kulturno dobro i upravo se rekonstruirala. Kako bi se ta vrijedna građevina

Creska janjetina najbolja jer janjci i ovce žive na otvorenom, a ispaša im se velikim dijelom sastoji od aromatičnog bilja kojim otok obiluje

Oko 400 creskih obitelji bavi se maslinarstvom i to je značajan izvor prihoda za otočane - Marko Ferlora

obnovila te se njome ubuduće gospodarilo samoodrživo, povezali su se Grad Cres, kao vlasnik zgrade, Sveučilište u Rijeci, kao budući nositelj edukacijskih i znanstvenih sadržaja u Palači, te Ministarstvo kulture koje vodi cijeli projekt. Vrijednost potrebnih radova procijenjena je na više od 4 milijuna eura koje će najvećim dijelom osigurati Europska unija. Predviđena je temeljita obnova palače te nužne rekonstrukcije kako bi se u nju mogli smjestiti Centar za cjeloživotno učenje i Centar humanističkih i društvenih znanosti. Radovi su započeli u listopadu 2015., a njezina obnova trajat će do kraja 2017. godine. Cijelo to vrijeme s koje god da se strane pogleda Cres, nadvisuje ga dizalica visoka 30 metara s „rukom“ dugom 60 metara, najveća takve vrste u Hrvatskoj. Kad nije u funkciji prenošenja tereta okreće se doslovno kako vjetar puše, jer na taj način pruža najmanji otpor. A kad radi, prenosi visoko iznad glava prolaznika vreće cementa, daske, grede i ostali građevinski materijal, ali i odvozi s gradilišta sav otpad.

Sjajne turističke brojke

Iako turisti rado obilaze creske kulturne spomenike, najvažniji razlog njihovog dolaska na otok su ipak sunce i more, očuvana creska priroda. ▶ Posljednjih godina, u nastojanjima da se produži turistička sezona, obnavljaju se i grade pješačko-biciklističke staze i šetnice, pa je tako ove godine dovršen lungomare oko cijele creske uvale dug desetak kilometara, a kroz maslinike oko Cresa uređeno je i označeno oko 50 kilometara staza.

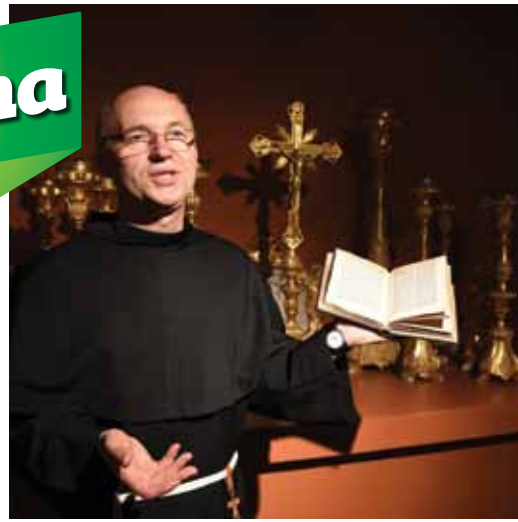
- Iza nas je još jedna vrlo uspješna turistička sezona. U prvih devet mjeseci na području Turističke zajednice Grada Cresa ostvareno je 833.788 noćenja što je 3 posto više nego lani, a naselje Cres u strukturi ostvarenih noćenja zauzima 68 posto. U samom Cresu ostvareno je 566.233 noćenja, što je u odnosu na isto razdoblje lani povećanje od 5 posto. Čak 95 posto noćenja ostvarili su strani turisti, među kojima su najbrojniji Nijemci, Slovenci, Talijani, Austrijanci i Česi. Veliki trud smo uložili u internetsko oglašavanje posezone te i od nje očekujemo dobre rezultate, kaže direktorica TZ-a Sanja Živanović.

U suglasju s prirodom

Iako grad duge i bogate povijesti Cres je ipak okrenut budućnosti. Od „visokog izvora iz gradske uprave“ (gradonačelnik Kristijan Jurjako visok je 189 cm) saznajemo osnovnu smjernicu razvoja grada.

- U posljednjih 25 godina puno se napravilo u našem gradu, dodani su mnogi sadržaji, uređene su javne površine, ali nije se u tome pretjeralo pa je Cres zadržao šarm malog primorskog mjesta. Na isti način nastaviti ćemo razvijati naš grad, na temelju bogatog kulturno-povijesnog nasljeđa i u suglasju s prirodom.

Fra Tuba sa Senjskim misalom iz 1494. godine

Danas Cres najviše posjećuju obitelji, a takve turiste najviše zanimaju šetnice, pješačko-biciklističke staze i drugi oblici aktivnog odmora danju, zanimaju ih creske prirodne ljepote i kulturno-povijesni spomenici, a ne vole buku do kasno u noć. Tako je i koncipirana creska turistička ponuda

Za mnoge Cresane je najvažniji događaj izvan ljetne sezone karneval kojeg organizira Karnevalska udruga „Vežgani“

Napominje da je lani Cres svečano proslavio 170 godina turizma. Mnogima je taj podatak nevjerojatan, no činjenica je da su prvi gosti na Cres došli 1. lipnja 1845. iz Rijeke parobrodom “Nadvojvoda Franjo Karlo”. Na putovanje je krenulo 200 putnika i u Cresu su proveli nekoliko sati. Prema pisanju tadašnjih novina divili su se čistoći i pravilnosti ulica te uživali u domaćem vinu, janjetini i ovčjem siru. Cresani su se iskazali kao dobri domaćini te su u znak dobrodošlice pucali iz mužara, a posada broda i putnici odgovorili su klicanjem i jednim pucnjem iz topa.

Milijun eura od maslinarstva

Danas pak Cres najviše posjećuju obitelji, a takve turiste najviše zanimaju šetnice, pješačko-biciklističke staze i drugi oblici aktivnog odmora danju, zanimaju ih creske prirodne ljepote i kulturno-povijesni spomenici, a ne vole buku do kasno u noć. Tako je i koncipirana creska turistička ponuda, s nizom kulturnih događanja, puno klapskog pjevanja, te, naravno, raznim gastro-manifestacijama kojima se nude i promiču autohtoni creski, vrlo kvalitetni, poljoprivredni proizvodi. Prije svega janjetina i maslinovo ulje, dvije namirnice na koje su Cresani posebno posobni.

- Maslinarstvo na Cresu ima dugu tradiciju, ali

je nakon Drugog svjetskog rata bilo zapušteno. Posljednjih tridesetak godina se maslinici obnavljaju i sve više obitelji se bave maslinarstvom jer se koriste suvremena znanstvena saznanja i tehnološka rješenja što je značajno poboljšalo i kvalitetu ulja. Osim toga, udruga „Ulika“ koja okuplja maslinare uredila je kilometre poljskih puteva čime su do tada zapušteni maslinici postali lakše dostupni. Creski maslinari uvijek su bili pioniri, čak u svjetskim razmjerima. Još se putopisac Alberto Fortis krajem 18. stoljeća divio urednosti creskih maslinika, sedamdesetih godina prošlog stoljeća u Cresu je djelovao prvi moderni pogon za preradu maslina u tadašnjoj Jugoslaviji, a cresko ekstradjevičansko maslinovo ulje prvo je u Hrvatskoj ponijelo europsku oznaku izvornosti, ponosan je Marko Ferlora, agronom zaposlen u gradskoj upravi, aktivan i u udruzi „Ulika“.

Procjenjuje se da se trenutno na Cresu obrađuje 130.000 stabala maslina na površini od oko 600 hektara, od čega je 95 posto u neposrednoj okolini naselja Cres. Može se reći da se radi o jednom velikom masliniku sa stoljetnim stablima, ispresijecanim kilometrima gromača i staza koje, osim maslinara, u posljednje vrijeme koriste i pasionirani ljubitelji prirode.

- Oko 400 creskih obitelji bavi se maslinarstvom i to je značajan izvor prihoda za otočane. Kažemo da je sezona dobra kad se proizvede oko 60.000 litara vrhunskog ulja, što je vrijednost od gotovo milijun eura, objašnjava Ferlora važnost maslinarstva za cresko gospodarstvo.

Rekordna je bila 2010. godina kad je prerađeno oko 1200 tona maslina i proizvedeno 200.000 litara ulja. Prošle tri godine su bile relativno loše pa svi puno očekuju od ovogodišnjeg uroda koji bi mogao biti natprosječan.

Creska janjetina - od predjela do deserta

Berba maslina započela je sredinom listopada i tada u Cresu postoji samo jedna tema: kako su rodile i koliko su „bacile“ (tj. koliki je postotak dobivenog ulja od 100 kg maslina). Prati se vremenska prognoza kako bi se isplanirala berba, mijenja se prometna regulacija u naselju kako bi sve išlo na ruku maslinarima koji nakon cjelodnevne berbe iste večeri predaju masline na obradu.

- Sustav berba-prerada počeo se uvoditi od 1995. godine i u tome smo također pioniri. Do tada su se pobrane masline držale u konobama jer maslinari nisu željeli nositi manje količine na preradu kako ne bi miješali svoje masline s tuđima. No, prvo mlađi maslinari, a zatim i ostali, prihvatili su znanstvene dokaze da se sustavom berba-prerada dobije puno kvalitetnije ulje i danas svi tako rade, kaže Ferlora.

Uz maslinarstvo, vrlo važna poljoprivredna grana je ovčarstvo. Creska janjetina, reći će Cresani, najbolja je zbog toga što janjci i ovce žive na otvorenom, a ne u štalama i ispaša im se velikim dijelom sastoji od aromatičnog bilja kojim otok obiluje. Najbolji creski restorani na svom jelovniku imaju cresku janjetinu, a neki su se specijalizirali samo za jela od janječeg mesa. I ne radi se samo o pečenoj janjetini, već o potpunom obroku od predjela do deserta – primjerice, „olito“ je izvorna creska slastica koja

se radi od ovčje masti s dodatkom voća i drugih sastojaka.

Osim maslinarstva i ovčarstva ostale grane poljoprivrede su slabo razvijene. Dobro posluje ribogojilište i najveći dio proizvodnje izvozi, a ribari jedva zadovoljavaju potrebe lokalnih restorana.

Od rođenja do mature

Iako gradić ima jedva 2.300 stanovnika u Cresu je dobro organiziran predškolski i školski sustav. Dječji vrtić „Girice“ pohađa stotinjak djece u šest skupina i o njima brine 12 odgajateljica, jedna psihologinja, kuharice i drugo osoblje. Zgrada creskog vrtića prva je energetska obnovljena javna zgrada u Hrvatskoj. Zanimljivo je da u vrtiću „Girice“ ne postoji lista čekanja već se mogu upisati sva djeca čiji roditelji to žele, a Grad čak plaća putne troškove za djecu koja u vrtić dolaze iz manjih otočnih sela.

U neposrednoj blizini vrtića je i OŠ Frane Petrića. Iako je zgrada sagrađena 1978. godine svi koji je posjete mogu se uvjeriti da se radi o vrlo dobro osmišljenim i održavanim prostorima. Ravnatelj OŠ Josip Pope naglašava da je školska zgrada otvorena od 6 do 22 sata i uvijek se u njoj nešto događa. Ove se godine u školu upisalo 199 učenika u 13 razrednih odjela. U zgradi osnovne škole smješten je i gimnazijski odjel Srednje škole Ambroza Haračića iz Malog Lošinja kojeg pohađa 44 učenika.

Jaslice, vrtić, osnovna škola i gimnazija praktički tvore kompleks u koji mali Cresani ulaze odmah po rođenju i iz njega izlaze tek nakon mature.

Grad sporta i olimpijskog pobjednika

U Cresu djeluje nekoliko sportskih klubova i druga za promicanje sporta. Nogometni klub „Cres“ okuplja oko 90 članova od predškolaca do seniora i natječe u međuzupanijskoj ligi nogometnog središta Rijeka. U Košarkaškom klubu Cres natječe se šezdesetak igrača od 8 do 18 godina i s ponosom ističu da u svim kategorijama igraju isključivo djeca s otoka. Jedriličarski klub „Reful“ u creskom akvatoriju organizira razne regate, a za najmlađe školu jedrenja. Koliko su u tome uspješni govori i činjenica da je u creskoj školi osnove jedrenja, ali i prva natjecateljska iskustva, stekao i ovogodišnji olimpijski pobjednik Igor Marenić.

I Sportsko-ribolovno društvo „Parangal“, najstarija creska sportska udruga osnovana 1956. godine, može se podičiti izuzetnim rezultatima na natjecanjima u podvodnom ribolovu, sve do osvajanja naslova prvaka države. „Parangal“ Zoran Kremenčić član je hrvatske reprezentacije koja je nedavno sudjelovala na Svjetskom prvenstvu u podvodnom ribolovu održanom u Grčkoj. Samozatajni članovi Šahovnog kluba također se natječu u šahovskoj ligi, ali i organiziraju i turnire na kojima redovito sudjeluju šahisti visokih kategorija, najčešće turisti koji se u to vrijeme odmaraju u Cresu.

Aktivne su i udruge – „Cres – Insula activa“ organizira školu surfanja, Creski triatlon, biciklijade i druga događanja, dok „Samopozitiva“ za svoje članove organizira razne tipove vježbanja, a dio članova redovito sudjeluje na mnogim trkačkim natjecanjima širom zemlje.

Magična privlačnost

Prema popisu iz 2011. godine naselje Cres broji 2.289 stanovnika, što je četrdesetak stanovnika manje od popisa iz 2001., no kako se radilo drugačijom metodologijom ne može se zaključiti da se broj stanovnika doista smanjuje. Iz Cresa najviše odlaze mladi po završetku fakulteta kako bi pronašli poslove sukladno svom obrazovanju, ali ima i onih koje je Cres privukao. Jedan od njih je Krešo Farkaš koji se s obitelji u Cres iz Zagreba doselio 2013. godine.

- U Cres ustvari dolazim praktički od rođenja jer je moja obitelj tu imala vikendicu. 2012. sam na Cres došao u berbu maslina, čuo da se u najam daje bar „Plavica“, malo sam razmislio i u ožujku 2013. započeo s radom. Kad je završila turistička sezona nisam zatvorio objekt nego smo odlučili raditi i preko zime, ali i ostati u Cresu. Za par mjeseci preselili su se iz Zagreba supruga Kristina i sin Jakov i od tada smo ovdje, prisjetio se Farkaš početka rada svog bara koji je uskoro postao središtem raznih događanja. Dok su ostali ugostitelji zimi zatvarali svoje objekte ili radili „s pola snage“, Farkaš je u „Plavici“ organizirao tematske večeri, slušaonice, partije, prezentacije vinara. Ove jeseni započinje s plesnim večerima i gostovanjima poznatih DJ-a.

- Želio sam stvoriti jednu zanimljivu i drugačiju priču kako bi meni bilo zabavno, ali i da nečim novim doprinesem mjestu. Povremeno odem u Zagreb, nađem se s ekipom, pogledam Dinamovu utakmicu i vratim se nazad. Osjećam da mi je tu dom i sretan sam ovdje. Ovaj otok ima neku magiju koja te obuzme i zato mu želim pružiti najbolje što mogu, kaže Farkaš.

Blage klime, relativno dobro povezan s kopnom, s raznim mogućnosti koje se nude mladima i starijima, bogate povijesti i očuvane prirode, Cres još uvijek nije preizgrađen i idealno je mjesto za život, posebno za mlade obitelji. Sve je nadohvat ruke i za mnoge, kako one koji tu žive, tako i za one koju dođu zbog odmora, vrijedi moto koji se nalazi na mnogim lokalnim suvenirima - No stress in Cres!

Nova šetnica - dovršen je lungomare oko cijele creske uvale dug desetak kilometara

Jasminka Čus Rukonić nepresušan je izvor informacija o povijesti Cresa

Dajem sve za dobrobit Cresa - zagrebački Cresanin Krešo Farkaš

Jedan hotel, jedan kamp

Iako je Cres prije svega turističko mjestu u njemu je samo jedan hotel, Kimen, s oko 200 soba, te jedan kamp, Kovačine, koji može primiti 3.500 korisnika. Oba su objekta u vlasništvu domaće tvrtke Cresanka koja ih svake godine uređuje i proširuje ponudu, tako da su nositelji niza međunarodnih certifikata kvalitete.

naši i vaši

Dr. Goran Šimac,
liječnik opće medicine

Napisao i snimio:
Marinko KRMPOTIĆ & Arhiva ZIP

Ne zanima me povratak u Kanadu

„Povratak u Kanadu ne planiram. Zadovoljan sam ovdje i sretan u Hrvatskoj. Mnogi me pitaju i čude se da sam iz Kanade došao u Hrvatsku, ali moj je stav drugačiji, tim više što nema neke velike razlike između Hrvatske i ostalih susjednih europskih zemalja. Nije tu sve tako loše kako mnogi govore.“, kaže dr. Šimac.

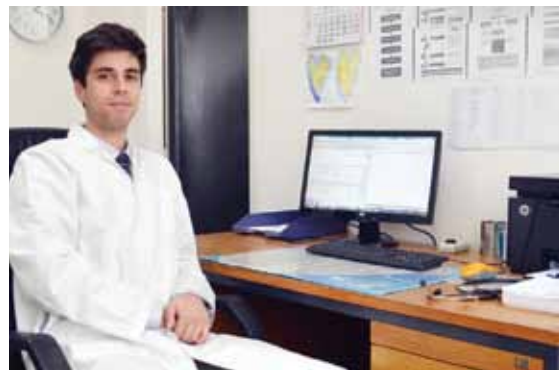
Dr. Šimac u ambulanti radi od 7 do 13.30, a nakon toga do 15 sati ide u kućne posjete na područje Čabra i Prezida koje pokriva

Iz Hrvatske mladi bježe glavom bez obzira, pogotovo iz ruralnih krajeva kao što je Gorski kotar. Ovu ste rečenicu čuli već mnogo puta i, na žalost, točna je. No, ima i drugih primjera koji definitivno zaslužuju pažnju javnosti. Jer, tko bi rekao da ćemo u Čabru, jednom od najizoliranijih krajeva Hrvatske, na mjestu gradskog liječnika naći mladog Kanađanina! Informacija koja u početku djeluje nestvarno i poput dobre šale na kraju se ispostavlja točnom. Gotovo punu godinu dana liječnik opće prakse u Čabru je Goran Šimac, tridesetogodišnji mladić čije ime upućuje na hrvatsko podrijetlo, ali koji je rođen i odrastao u Kanadi, potvrđuje nam sam Goran i pojašnjava:

– Sedamdesetih godina prošlog stoljeća su moj tata koji je iz Triblja i mama koja je iz Slavonije, otišli u Kanadu gdje su našli posao i gdje sam se ja 9. travnja 1986. godine rodio. Živjeli smo u gradiću Paris u pokrajini Ontario, sat vremena udaljenom od Toronta i ja sam tamo završio osnovnu i srednju školu te krenuo na studij medicine. Iako nam je u Kanadi bilo dobro, Hrvatsku moji roditelji nikada nisu zaboravili i kod njih je, a to su prenijeli i na mene, stalno gorjela želja za trajnim povratkom. Naravno, ja sam još od djetinjstva svake školske praznike provodio u Hrvatskoj pa se i meni ideja o povratku dopadala, a život se složio tako da sam se baš ja – prvi vratio. Naime, nakon što sam u Kanadi krenuo na medicinski fakultet, odlučio sam

Mladi Kanađanin liječnik u Čabru

U Čabar došao na nagovor djevojke, magistra biokemije koja je trenutačno voditeljica laboratorija u Delnicama, a živimo zajedno u Čabru. Iako nam je u Kanadi bilo dobro, Hrvatsku moji roditelji nikada nisu zaboravili i kod njih je, a to su prenijeli i na mene, stalno gorjela želja za trajnim povratkom.

Ovo je najbolja moguća škola za mladog
liječnika – dr. Šimac u svojoj ordinaciji

medicinu završiti u Hrvatskoj, točnije u Rijeci pa sam to pred šest godina i učinio, vratio se u Hrvatsku i završio studij medicine. Iako sam zahvaljujući redovnim posjetima Hrvatskoj razumio jezik, prve godine hrvatski mi je bio prilično velika prepreka. Sjećam se da je dok sam studirao uz udžbenik i atlas iz anatomije na stolu uvijek bio i rječnik hrvatskog književnog jezika.

Izoliranost nije problem nego prednost

Na pitanje kako to da je po završetku studija odabrao posao u Čabru Goran odgovara:

– U Čabar došao na nagovor djevojke, magistre biokemije koja je trenutačno voditeljica laboratorija u Delnicama, a živimo zajedno u Čabru. Naime, po završetku fakulteta ja sam stažirao u Stubičkim Toplicama te potom i bolnici u Zaboku, a nakon što sam to priveo kraju počeo sam tražiti posao i prattiti natječaje. Moja djevojka skrenula mi je pažnju na mogućnost zaposlenja u Čabru kamo nitko od liječnika nije želio ići. Meni je to bilo čudno, jer ako želiš raditi treba iskoristiti svaku priliku. Prijavio

Iz Ontarioa u Hrvatsku svojih roditelja - dr. Goran Šimac

Na sve moguće načine – jer je često riječ o starijim ljudima ili nužnosti što ranije reakcije, bez čekanja na stav specijaliste – pokušavam riješiti problem i tek ako baš nikako ne ide, onda ih šaljem specijalisti.

Još se razvijam kao liječnik

„Zanima me fizikalna medicina i zbog toga sam i stažirao u Stubičkim Toplicama. Možda ću se jednog dana usmjeriti u tom pravcu, možda ćemo krenuti u smjeru zdravstvenog turizma ili nekih sličnih projekata. No, za sada mi je lijepo u ovoj općoj praksi jer tu najviše mogu saznati i najbolje se razviti kao liječnik“, rekao je dr. Šimac.

sam se i primljen sam, a danas mi je jasno da je to bila dobra odluka jer imam svoju ordinaciju i svoje pacijente, a uz rad u ordinaciji često sam na terenu i to je najbolja moguća škola za mladog liječnika.

U ovih godinu dana direktnog rada na terenu naučio sam jako puno i stekao veliko iskustvo koje će mi sigurno puno pomoći u budućnosti. Posao je zahtjevan, ali baš zbog toga mogu puno naučiti. Velika je prednost što ovdje vrlo često moram donositi odluke i rješavati puno toga bez specijalista ili njihovog nalaza. Jest da je Čabar daleko od Rijeke, ali za prvi posao mislim da je ovo super i da sam baš zbog te izoliranosti puno više naučio, osamostalio se i bolje se uklopio u liječničku praksu. Moji kolege s fakulteta s kojima se čujem i koji rade u Rijeci rade tako da ako u nešto nisi sigurni, ako je nešto teže, odmah pacijenta šalju specijalisti. A ja na sve moguće načine – jer je često riječ o starijim ljudima ili nužnosti što ranije reakcije, bez čekanja na stav specijaliste – pokušavam riješiti problem i tek ako baš nikako ne ide, onda ih šaljem specijalisti.

Suradnik Hitne medicine

Dr. Šimac je zadovoljan i opremljenošću i uvjetima rada u svojoj čabarskoj ordinaciji:

– Naravno da uvijek može bolje, ali ovo je sasvim solidno. Štoviše, upravo sam završio i tečaj za radiologa, a na njega sam krenuo jer smo ovdje u opremi pronašli jedan aparat za ultrazvuk, istina malo stariji, ali još uvijek vrlo koristan pa sam se osposobio za rad na njemu. Uz rad u ordinaciji jako puno naučim i na terenu. Naime, u ambulanti radim od 7 do 13.30, a nakon toga do 15 sati idem u kućne posjete na područje Čabra i Prezida koje pokrивam. Tri dana (ponedjeljak poslijepodne, srijeda i petak prijepodne) radim u Čabru, a dva (utorak ujutro i četvrtak poslije podne) u Prezidu. Naravno, surađujem s kolegama iz Tršća i Gerova i

ako je potrebno naravno da bih prihvatio i pacijente s tih područja.“, govori dr. Šimac koji vrlo korisnim smatra i to što je od travnja ove godine postao suradnik Hitne medicine:

– Tu se ovaj posao još direktnije i bolje može naučiti jer si primoran reagirati u trenutku i pod

Problemi starijeg stanovništva

snažnim pritiskom. No, sve je to za mene korisno pa sam sretan što sam dobio posao u Čabru. Naravno, ostat ću ovdje još neko vrijeme, ali dosta sam ambiciozan pa ću vjerojatno ovaj posao kasnije nastaviti u nekoj drugoj sredini pri čemu imam i ideje o otvaranju vlastite prakse. No, za sada su to sve planovi, a stvarnost je to da sam liječnik u Čabru i da mi je dobro, odlično radim, puno sam naučio i radim baš ono o čemu sam i sanjao. ■■

O svojim pacijentima dr. Šimac ima pozitivno mišljenje: “Ono po čemu su ljudi ovog kraja različiti od većine drugih krajeva je to što ovdje ima znatno više starijeg stanovništva, a to znači za mene i više posla i to sa zdravstvenim problemima tipičnim za tu životnu dob. Uz to tu su klasični problemi kao što su previsok tlak, šećer i masnoće u krvi, prehlade...”, kaže dr. Šimac.

Goran Marević, tajnik Udruge maslinara "Drobnica"

Za budućnost otočnog maslinarstva ovo značajno postignuće plod je predanog rada i ustrajnosti "kružoka" krčkih maslinara okupljenih oko Maslinarske udruge "Drobnica" jednako kao i znanja i rada brojnih angažiranih stručnjaka i savjetnika koji su zajedno s Krčanima odradili "lavovski dio posla" oko postupka zaštite i izvornosti

Podizanje "matičnjaka" autohtonih sorti

Jedan od novih projekata kojima se "Drobnica" ovih dana bavi i kojima krčki maslinari, nakon ostvarenog "projekta oznake izvornosti" sad nastavljaju zaokruživati svoja nastojanja unapređivanja maslinarske proizvodnje na tom otoku vezan je uz plan podizanja kolekcijskog nasada - "matičnjaka" autohtonih sorti maslina s područja PGŽ, objašnjavaju nam Marević. Napominjući da je već određeno 1,5 hektara veliko zemljište pored grada Krka na kojem bi uz pomoć nadležnih županijskih ustanova i tijela uskoro trebao biti pokrenut postupak formiranja takvog kolekcijskog nasada tajnik krčke maslinarske udruge nam otkriva i da bi uz pomoć tog projekta i nasada napokon trebala biti stvorena genetsko-rasadničarska baza nužna za širenje "pravih", domaćih sorti maslina, a koje će, zaključuje taj otočni maslinar, projektu vrhunskog, oznakom izvornosti zaštićenog krčkog ulja potom dati još veću težinu i kvalitetu.

Na Krku se bere, puni i pakira - krčka maslina

Napisao: Mladen TRINAJSTIĆ
Snimio: Sandro RUBINIĆ

Berba maslina koja se proteklih tjedana odvijala diljem otoka Krka, osim po tome što su Boduli nakon nekoliko iznimno tankih, najezdom štetnika obilježenih sezona napokon dočekali onu pravu - plodonosnu godinu posebna je i jedinstvena i po tome što će iz netom ubranog i prerađenog ploda ondje sad poteći prve kapi ekstra djevičanskog maslinovog ulja zaštićenog europskom oznakom izvornosti.

To nemalo i za budućnost otočnog maslinarstva značajno postignuće plod je predanog rada i ustrajnosti "kružoka" krčkih maslinara okupljenih oko Maslinarske udruge "Drobnica" jednako kao i znanja i rada brojnih angažiranih stručnjaka i savjetnika koji su, djelujući unutar savjetodavnih, certifikatorskih ali i službi nadležnog Ministarstva poljoprivrede, zajedno s Krčanima odradili "lavovski dio posla" oko nimalo lakog i jednostavnog postupka zaštite i tržišnog repozicioniranja ponosa krčkih maslinara.

Višegodišnja procedura do željene markice

Nakon što je u Službenom glasniku EU-a još početkom srpnja objavljena Provedbena odluka o upisu naziva "Krčkog maslinovog ulja" u registar zaštićenih oznaka izvornosti i zaštićenih oznaka zemljopisnog podrijetla, napokon je i službeno zaključen višegodišnji put otočnih maslinara na koji su davno krenuli u nastojanju boljeg i djelotvornijeg šticećenja tog oduvijek cijjenjenog i traženog prehrambenog proizvoda - svojevrsne "prirodne medicine" koja će sad posljedično moći biti i znatno učinkovitije promotivno odnosno marketinški prezentirana u zemlji ali i svijetu.

- Zahtjev za zaštitom naziva "Krčko maslinovo ulje" oznakom izvornosti krčka je Udruga

maslinara "Drobnica" nadležnom Ministarstvu poljoprivrede podnijela još u siječnju 2014. godine, prenio nam je Goran Marević, agilni tajnik spomenutog udruženja koji je silom prilika, s "krčke strane", bio najangažiraniji oko organiziranja i koordiniranja aktivnosti vezanih uz taj postupak.

Sukladno propisanoj zakonskoj proceduri, a nakon provedene evaluacije našeg zahtjeva i specifikacije proizvoda od strane stručnog povjerenstva, zahtjev za registracijom oznake izvornosti naziva "Krčko maslinovo ulje" usvojen je u ožujku 2015. godine tako da je već u travnju iste godine Ministarstvo donijelo rješenje o prijelaznoj nacionalnoj zaštiti "Krčkog maslinovog ulja" zaštićenom oznakom izvornosti - modelom kojim je taj cijjenjeni proizvod privremeno bio "markiran" do dovršetka postupka i na kontinentalnom nivou, objasnio nam je Marević.

Krčko maslinovo ulje sad je napokon pozicionirano rame uz rame s istim, EU-oznakama već zaštićenim domaćim poljoprivrednim proizvodima ali i mnogim kvalitetnim, izvornim proizvodima iz svih zemalja Unije.

Strogi propisi

Marević napominje da je ovo nedvojbeno prekretnica u višegodišnjim nastojanjima stvaranja novog krčkog branda. Ulje za koje je, sad i službeno, određeno da ima biti ekstra djevičanskim te dobivenim izravno iz ploda masline isključivo mehaničkim postupcima u toj je oznaci dobilo i svojevrsnu "garanciju" zahvaljujući kojoj će njegovi kupci odnosno konzumenti ubuduće moći biti sigurni u ono što dobivaju.

Naglašavajući da s oznakama ovakve vrste cijena proizvoda, pa tako i krčkog maslinovog ulja nedvojbeno raste, Marević ustvrđuje i da činom isticanja oznake izvornosti ulja s otoka Krka postaju tržišno zanimljivijima jer potrošačima garantiraju da se porijeklo, kvaliteta i značajke samog proizvoda pomno kontroliraju, u svim fazama njegova nastanka. Drugim riječima, "muljanja" bilo koje vrste unutar ove oznake neće i ne može biti jer je, bez pretjerivanja, sustavnost i učestalost kontrola toliko velika i "duboka" da varanje ne može proći, nastavlja Marević objasnivši nam da ulja koja će od ove berbe po prvi puta i službeno nositi europsku oznaku izvornosti

Kreće se u formiranje kolekcijskog nasada (snimljeno dronom)

Bočica s oznakom izvornosti zaštićenog maslinovog ulja

Krčko maslinovo ulje zaštićeno europskom oznakom izvornosti

moraju poticati iz kontroliranih krčkih maslinika u kojima se masline beru, iz kontroliranih i nadziranih krčkih pogona u kojima se prerađuju i pakiraju, a u konačnici i ništa manje praćenih i kontroliranih “krčkih skladišta” u kojima se čuvaju.

Analiza ulja, kaže naš sugovornik, također mora biti obavljena na strogo propisani način i od certificiranih mjeritelja što nam govori da će u konačnici ulje koje se na tržište bude stavljalo pod brandom “izvornog krčkog ekstra djevičanskog maslinovog ulja” krasiti neupitnost i na planu kvalitete, i podrijetla. Ponosni smo na svoje ulje ali i činjenicu da smo uspješno dogurali do kraja postupak njegove zaštite na europskoj razini, a time i njegova promoviranja, naglasio je tajnik maslinarske udruge “Drobnica” ocjenivši to postignućem od kojeg će korist imati sve buduće generacije bodulskih maslinara.

- Razlika između oznake izvornosti na kojoj smo inzistirali i koju smo dobili i one koja se tiče zemljopisnog podrijetla jest u tome što su kriteriji za oznaku izvornosti ponešto stroži, naglašava Marević ističući da se kod oznake izvornosti, kakvu sad nosi “Krčko maslinovo ulje”, zahtijeva da se i proizvodnja i priprema ali i obrada proizvoda u cijelosti odvija u naznačenom području. To pak nije slučaj kod oznaka zemljopisnog porijekla kod kojih bi se, objašnjava Marević, objektivno moglo dogoditi da našom zemljopisnom oznakom bude označeno ulje iz Španjolske, Grčke ili Tunisa koje je na Krku tek “boteljirano”.

Jedino i isključivo na Krku

A ono što je već od ove berbe “izvorno” Krčko maslinovo ulje, stoji u objavi u Službenom listu Europske unije, ekstra je djevičansko maslinovo ulje koje u trenutku stavljanja na tržište, uz niz strogo definiranih fizikalno-kemijskih svojstava, mora udovoljavati i definiranim organoleptičkim svojstvima. U njih, nastavlja naš sugovornik, tako primjerice spadaju i odredbe da ono mora imati miris po svježem plodu masline, voću i lišću odnosno travi, kao i okus na zdrav i svjež plod masline, s prisutnom gorčinom i pikantnosti. Ulje se, također je propisano, proizvodi od autohtonih krčkih sorti maslina Debela, Naška, Rošulja i Slatka koje moraju biti zastupljene (pojedinačno ili zajedno) u najmanjem udjelu od 80 posto. Za proizvodnju Krčkog maslinovog ulja, doznali smo također, mogu se koristiti i sorte koje se nalaze na definiranom zemljopisnom području (poput nekih talijanskih) ali ne u udjelu većem od 20 posto - omjeru koji, ocjenjuju stručnjaci, nema većeg utjecaja na kvalitetu i karakteristike samog proizvoda.

Ono što će Krčko maslinovo ulje ubuduće činiti izvornim jest i odredba da, osim što mora biti na Krku proizvedeno od “krčkih maslina”, mora udovoljavati i odredbama kojima se propisuje da se i punjenje odnosno pakiranje “Krčkog maslinovog ulja” u ambalažu također mora obavljati unutar zemljopisnog područja definirano tim dokumentom - odnosno jedino i isključivo na otoku Krku. ■■

Gastro brendiranje krčkih proizvoda

S postupcima koji su sad, barem u onom formalnom smislu, dovršeni neko smo se vrijeme mučili, zbog niza nesretnih okolnosti - no, kad su se “kockice posložile”, stvari su se pokrenule i počele odvijati brže i jednostavnije, ocjenio je Marević ustvrdivši da su postupci na “europskoj razini”, za razliku od onih u nas, u kasnijoj fazi tijekom registracije odvijali “rekordnom brzinom”. Naš nam je sugovornik rekao i da je sve što su otočni maslinari prošli i naučili u tijeku postupka koji su sad napokon priveli kraju svima njima bila odlična škola koja će, kaže tajnik Drobnice, mnogim drugim “grupacijama” otočana pomoći u realizaciji istih ili pak sličnih postupaka vezanih uz šticeenje i bolje promoviranje drugih kvalitetnih domaćih proizvoda.

- Već danas imamo zemljopisno zaštićeni Krčki pršut, sad i oznakom izvornosti zaštićeno maslinovo ulje, a pridodamo li tome i krčki sir ili pak vino, posebice vrbničku žlahtinu pa potom i proizvode poput šurlica, presnaca ili pak krčkih imbragona, meda i tko zna čega još sve ne uvidamo da krčki turistički proizvod ima ogroman potencijal u smislu njegova gastro brandiranja, ustvrđuje naš sugovornik.

susjedi

Općina
Loška dolina
(Slovenija)

Loška dolina

Janez Komidar, župan Loške doline

Zadržati turiste u tranzitu

Janez Komidar član je stranke Kršćanski demokrati i na mjestu župana Loške doline već je drugi mandat: „U politici sam, što direktno, što indirektno, već oko 15 godina. Nisam planirao doći do mjesta načelnika Loške doline, ali kad sam shvatio da za to postoji velika volja ljudi ovog kraja, onda sam odlučio poštovati je, kaže i dodaje: „Ljepote Loške doline svakako predstavljaju potencijal za razvoj turizma, ali veliki minus nam je nedostatak smještajnih kapaciteta. Ono što mi kao lokalna samouprava možemo učiniti je pokušati ljude, kako Slovence, tako i one koji tijekom ljetnih mjeseci putuju prema Hrvatskoj, ovdje zaustaviti. Prvi smo korak već napravili izgradnjom i uređenjem parkirališta za auto kampere kod čijih je vlasnika interes uočljiv i njih bi svakako mogli na našem području zadržati dva-tri dana, privući ih našim sadržajima i ljepotama ovog kraja“, smatra Komidar.

*U Loškoj dolini najznačajnije
privredno poduzeće Kovinoplastike
Lož gdje radi oko 670 ljudi*

Napisao: Marinko KRMPOTIĆ
Snimili: Marinko KRMPOTIĆ i Rino GROPUZZO

Loška dolina, dolina smještena između Snježnika, Javornika i kočevskih šuma, dolina udaljena od Ljubljane sasvim dovoljno da često zahvaljujem Bogu jer se čovjek ovdje može divno odmoriti i uživati u miru i ljepoti prirode, daleko od gradskog kaosa, rečenica je koju je na početku našeg razgovora izgovorio Janez Komidar, župan (načelnik) Općine Loška Dolina. Njegova je konstatacija točna, mada Ljubljana, kao ni Rijeka, nisu nimalo daleko. Naprotiv.

Loška dolina s Primorsko-goranskom županijom graniči u zapadnom dijelu zeleno-plave županije, točnije na području Grada Čabra s kojim Loška dolina dijeli tridesetak kilometara granice, ponajviše na području naselja Prezid. Prvi dodir s Loškom dolinom za putnike iz Hrvatske je granični prijelaz Prezid – Babno Polje nakon čijeg prelaska ste odmah ušli na područje Loške doline za koju statistički podaci govore kako se nalazi u južnoj Sloveniji u regiji Notranjsko-kraškoj. Središte općine je naselje Stari trg pri Ložu sa 836 stanovnika, a po popisu iz 2013. godine na cijelom području ove općine u 21 naselju živi 3.900 ljudi. Loška dolina zauzima površinu od 166,8 km² pri čemu je sjeverni dio općine niži i čini ga krško polje nazvano Loško polje, a južni dio, onaj prema Hrvatskoj, je planinski i vezan je u ponajvećoj mjeri uz 1.796 metara visoku planinu Snežnik.

21 godina samostalnosti

Arheološka istraživanja potvrdila su kako je Loška dolina bila naseljena još u prapovijesno doba, a u razdoblju antike značajno je središte puteva koji od Baltika vode prema Jadranu. Naravno, Rimljani već u to doba stvaraju niz naselja, ponajprije stoga što je Loškom dolinom prolazila glavna rimska cesta od Trsta prema Ljubljani. Već tada je, zbog svog položaja, vrlo bitno naselje bio Stari Trg koji je danas središte Loške doline. No, u srednjem vijeku značajnije mjesto bilo je naselje Lož koje je još 1341. godine dobilo status trgovišta. Za povijest cijelog ovog kraja vrlo je bitna 1477. godina kad je Friderik III Lož proglasio gradom. Učinio je to ponajprije stoga kako bi pojačao obrambenu moć tog dijela Slovenije koji je tih godina bio na udaru turskih vojska koje su u ovaj dio Slovenije upadale preko goranskog i područja Karlovca. Zato je Friderik III odlučio u nekim naseljima podići utvrde, ojačati bedeme i povećati broj vojnika.

Preljepi dio

Među tim je mjestima bio i Lož čiji su stanovnici od tog trenutka imali prava kakva su uživali i ostali stanovnici pograničnih naselja čiji je zadatak bio zaustaviti turske osvajače.

Kroz stoljeća ovaj je kraj nakon prestanka turskih upada živio mirno, a status općine Loška dolina dobila je po raspadu Jugoslavije i osamostaljenju Slovenije, točnije 1995. godine kada su se iz dotadašnje Općine Cerknica izdvojile buduće općine Bloke i Loška dolina. U 21 godinu samostalnosti nova slovenska lokalna samouprava, koja s obzirom na broj stanovnika spada u najmanje slovenske općine, stekla je prepoznatljivost, a predstavljajući nam svoj zavičaj Janez Komidar kaže: „Loška dolina raznoliko je zemljopisno područje na kojem se nekada živjelo od zemlje i šume, a sad je taj „kmetijski“ dio sve slabiji, ponajprije zbog rasta privrede. Trenutačno je u Loškoj dolini najznačajnije privredno poduzeće Kovinoplastike

Dežele s efikasnom upravom

Loška dolina s Primorsko-goranskom županijom graniči u zapadnom dijelu zeleno-plave županije, točnije na području Grada Čabra s kojim Loška dolina dijeli tridesetak kilometara granice, ponajviše na području naselja Prezid

Lož gdje radi oko 670 ljudi te drvoporerađivačka industriji Brest iz Cerknice s oko tristo uposlenih u dva pogona. Budući da je u onim boljim vremenima, a mi ih zovemo „leta debelih krav“, zaposlenika bilo dvostruko više, jasno je da sadašnji broj uposlenika ne nudi dovoljnu sigurnost pa treba biti oprezan i tražiti nova područja na kojima može dolaziti do zapošljavanja. Za sada tome dobro odgovaraju mali poduzetnici i obrtnici kojih je sve više i koji u sve većem broju zapošljavaju ljude što je bitno za razvoj ovog kraja.”

U proračunu stalno višak

- Godišnji proračun nam je oko 4,7 milijuna eura, nastavlja Komidar, a posljednjih nekoliko godina redovno imamo višak i prebacujemo ga u narednu godinu što pokazuje da dobro radimo i da stalno možemo ulagati i planirati daljnji razvoj budući da zahvaljujući tom višku imamo razumijevanje banaka

za potencijalne kredite. Nažalost, EU sredstava za komunalnu infrastrukturu više neće biti pa smo se okrenuli novim područjima rada i u kratkom vremenu uspješno izgradili međugeneracijski centar Gabor, dom za starije osobe. Naš projekt bio je peti po vrijednosti u cijeloj Sloveniji, a zanimljivo je da je od ukupno pet partnera troje bilo iz Slovenije (mi kao vodeći partner, mjesto Rečica, Institut Antona Trstenjaka) te dvoje iz Hrvatske - gradovi Ludbreg i Prelog. Za taj smo projekt svi zajedno dobili 970.000 eura što je iskorišteno da se u tim sredinama adaptacijom starih ili izgradnjom novih zgrada urede tzv. međugeneracijski domovi u kojem se svaki dan okupljaju stariji ljudi kojima pomaže nekoliko zaposlenih i niz volontera.

Prvi rezultati kod nas su odlični. Uz starije ljude u svemu izvrsno sudjeluju i najmlađi iz vrtića i osnovne škole pa je sve skupa jedna zaista sjajna kombinacija. Baš stoga najavljen je i nastavak tog

Grb Općine Loška dolina

Križna jama

Posebno je zanimljiva špilja Križna jama koja u svojoj unutrašnjosti dužoj 8,8 kilometara „skriva“ čak 22 mala jezera od kojih se po nekima može voziti i čamcem. Naravno, Križna jama prepuna je prekrasnih stalaktita i stalgmata i ostalih ljepota podzemnog svijeta, a znamenita je i po tome što su u njoj pronađene kosti medvjeda koji su živjeli još u ledeno doba. Ljubitelji prirode na području Loške doline svakako će privući i prekrasni Snežnik, 1.796 metara visoka planina s izuzetno bogatom florom i faunom, a kao zanimljivost svakako treba istaknuti i činjenicu da u mjestu Žaga u Vrhniki pri Ložu izvire – Ljubljaniča!

Gornja jezera
Loške doline

Prepolovili broj vijećnika!

Neposredno prije ovogodišnjeg Dana općine Loška dolina vijećnici su statutarnom odlukom smanjili broj vijećnika s 14 na sedam što je izazvalo veliku pažnju slovenske javnosti: „Za tu promjenu zaslužni su sadašnji vijećnici koji su shvatili da su dali obećanja svojim biračima i žele raditi. To, će, naravno, donijeti uštede općini jer će se za rad vijećnika plaćati dvostruko manje, a vjerujem da će i kvaliteta rada biti veća. Mislim da je takva politika bolja u malim mjestima jer ovdje svi znamo svakoga i treba se birati manji broj ljudi, ali oni moraju biti kvalitetni i isto tako raditi“, smatra Komidar

Vijećnici Općine statutarnom su odlukom smanjili broj vijećnika s 14 na sedam što je šokiralo slovensku javnost - zgrada Općine na Starom trgu

projekta pri čemu će nam novi partneri biti Općina Postojno, Institut Antona Trstenjaka te opet dvije hrvatske sredine – Omišalj na Krku i Lepoglava. S tim ćemo sredinama pokušati uspostaviti jedan međugeneracijski konzorcij koji će biti polazište za širenje mreže međugeneracijskih centara u obje države, govori Komidar.

Na upit o stanju komunalne infrastrukture iskazuje zadovoljstvo ostvarenim u godinama samostalnosti:

„Danas samo četiri naselja nemaju vodovod, kanalizacijski sustav postoji u najvećem dijelu naselja, a ove godine krećemo u 4,5 milijuna eura vrijedan projekt izgradnje kanalizacije u nekoliko naselja... Sve bi trebalo biti gotovo do 2018. godine nakon čega će nam ostati još samo Babno Polje

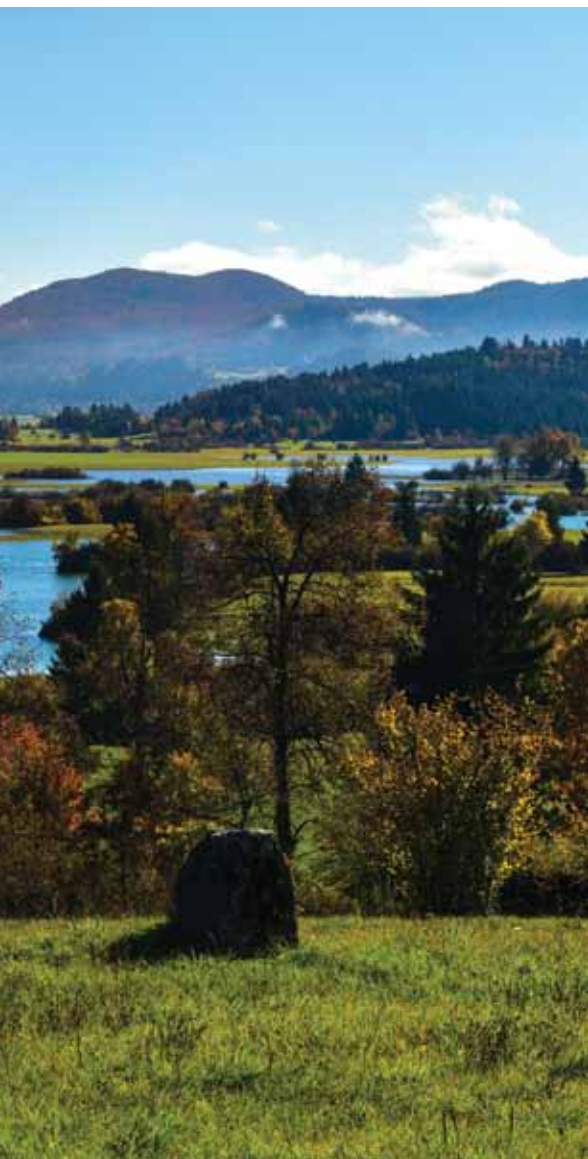

Babno polje - na granici s Hrvatskom i PGŽ

i Podgora Vrh. Nadam se da ćemo do 2021., bilo ja, bilo moj nasljednik u potpunosti riješiti svu kanalizaciju, bilo izgradnjom cijelog sustava, bilo strojevima za prikupljanje fekalija“, ističe.

Značajna suradnja, zajednički problemi

Komidar posebno napominje vezanost slovenskog i hrvatskog naroda u ovom dijelu Slovenije i Hrvatske. Povezanost dviju susjednih država vidljiva i u višegodišnjim susretima na graničnim prijelazima Babno Polje – Prezid, ali i u nizu zajedničkih projekata čiji broj raste od ulaska Hrvatske u EU:

Grad Snežnik je svojevrsni muzej, a kao obrambeno zdanje podignuto je između 11. i 12. stoljeća

„Kroz projekte izgradnje doma međugeneracijske solidarnosti direktno smo surađivali s nekoliko hrvatskih gradova, a suradnja s hrvatskim sredinama okrenuta je ponajviše susjedima iz Čabra. Tu se ove godine planira nastavak suradnje na povezivanju Čabra i Loškog potoka i Loške doline na poslovima zaštite i spašavanja, odnosno stvaranje boljih uvjeta rada za sve koji sudjeluju u tim aktivnostima, ponajprije vatrogascima, ali i pripadnicima gorske službe spašavanja i ostalima. Napravljena je i kandidatura za izgradnju novog vatrogasnog doma

Međugeneracijski centar Gabor, dom za starije osobe - uspješna priča s povlačenjem sredstava EU

Turistički aduti

u Babnom Polju, u planu je i nabava novog vozila, a krajnji je cilj što jači sustav zaštite od vatre, poplava i svih sličnih nedaća. Mi kao općina osigurat ćemo 60.000 eura, a ostala sredstva nastojat ćemo dobiti iz EU fondova“, govori Komidar koji sličnosti područje Loške doline sa goranskim susjedstvom vidi i u nekim stvarima koje nisu pozitivne:

„I nama, kao i vama, odlaze mladi ljudi, pogotovo ako su obrazovani. Vidi se to iz činjenice da nam je gustoća naseljenosti 23 stanovnika po četvornom kilometru, a u Sloveniji je prosjek 102 stanovnika. Na iseljavanje mi ne možemo direktno utjecati, jedini koji to mogu su poslodavci kojih nema dovoljno. Zato se trudimo stvoriti što bolje uvjete za razvoj gospodarstva, što bolju komunalnu infrastrukturu, što povoljnije cijene zemljišta za gradnju kuće i sve ostalo što može privući ljude da ovdje žive i rade. Veliki potencijal je u drvoprerađivačkoj industriji, pogotovo onoj vezanoj uz finalnu proizvodnju koju gotovo da i nemamo. Naravno, tu bi država kroz zakone i benificije itekako mogla pomoći, ali razumijevanja, kao ni za vas u Gorskom kotaru od strane Hrvatske, nema. Problem državnog aparata je da se sam bavi sobom, osigurava novce za svoj život, a za sve drugo nije ih briga. Da ta volja postoji bilo bi vrlo lako – trebalo bi doći ovamo, vidjeti kako se živi i kakve su mogućnosti te krenuti razvijati određene aktivnosti. Država bi to sigurno mogla – kad bi htjela. Nažalost, previše je birokracije koju treba hraniti i previše ljudi na razini cijele države na posao ide u službu, a ne da bi – radilo“, rekao je Komidar.

O povijesti ovog kraja puno se može naučiti u mjestu Kozarišće, točnije Gradu Snežniku, svojevrsnom muzeju. To obrambeno zdanje podignuto je između 11. i 12. stoljeća, prvi zapisi o njemu datiraju iz 1337. godine, a danas se smatra jednim od najočuvanijih srednjovjekovnih zdanja u Sloveniji, pogotovo zbog odlično uređene unutrašnjosti s izložbom lovačkih trofeja autohtone divljači ovog kraja te posebno lova na puhove koji je u ovom kraju vrlo popularan. Ljubitelji povijesti svakako će posjetiti i Gradček gdje je u rimsko doba bila postavljena utvrda koja je štitila prolaz rimskom cestom, a između Babnog Polja i Prezida danas je vidljiv i solidno sačuvan rimski obrambeni zid (limes) koji je također štitio cestu i putnike koji su njome putovali. Sve su to, ističe načelnik Komidar, potencijalni aduti u uređenju i prezentaciji kojih bi, budući da je riječ o spomenicima povijesti, puno više mogla i morala pomoći država.

Potok Obrh dio je porječja Ljubljaniče koja izvire upravo u Loškoj dolini

Mlade snage pišu povijest

Napisao: Boris PEROVIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

KK Mlaka je nositelj kuglačke kvalitete u Rijeci, a zbog svojih je vrhunskih rezultata već tri godine zaredom proglašavana i najboljom sportskom ekipom u gradu i u Županiji. K tome, uz odlične uvjete za treniranje većina igračica je mlade dobi, gotovo sve su u dvadesetim godinama, pa je stabilnost kluba i rezultata u idućim godinama osigurana

Prošla sezona bila je za pamćenje, kuglačice Mlake nikad nisu bile bolje u 39 godina klupske povijesti. U najjačoj međunarodnoj konkurenciji na Svjetskom kupu osvojile su treće mjesto, isti uspjeh ponovile su u Ligi prvaka, a drugi put zaredom okitile su se naslovom državnih prvakinja. Pritom je njihova najbolja igračica Ines Maričić postala dvostruka svjetska prvakinja, uz dva svjetska rekorda, pojedinačni i u kombinaciji. S ocjenom o najboljoj klupskoj sezoni u povijesti slažu se i Mlakin predsjednik i trener Tonči Mikac te tajnik i pomoćni trener Lores Agotić, inače osnivač kluba i dugogodišnji trener ekipe.

- Dosad nam je najbolja sezona bila ona prethodna, kad smo bili treći u Europskom kupu, ali isti plasman na Svjetskom kupu, među ekipama što su osvajale državne naslove, ima veću težinu. Lani na Svjetskom kupu u Bačkoj Topoli čak smo u borbi za treće mjesto pobijedili njemačku Victoriju iz Bamberga, najbogatiji svjetski klub. Na osnovu rezultata iz Svjetskog i Europskog kupa stvara se Liga prvaka u kojoj smo u osmini finala bili slobodni zbog dobrog plasmana u Svjetskom kupu. U četvrtfinalu smo dobili njemačku ekipu Poing i već kod kuće izborili završnicu koja je početkom travnja bila u Bambergu, na domaćem terenu Victorije, a Riječanke su imale nesreću da su već u polufinalu morale na domaćina koji je ovoga puta bio prejak.

- Bili smo pritom oslabljeni jer je u Rijeci ostala naša najbolja igračica Ines Maričić. Ipak, u dvoboju za treće mjesto dobili smo zagrebački Admiral, bilo je neizvjesno, pobijedili smo u zadnjim hicima za broncu, dalje će Agotić.

Srušili pet rekorda kuglana

Riječke kuglačice nastavile su ove jeseni brončani hod na međunarodnoj sceni, na Svjetskom kupu što se održao u Bolzanu obranile su lanjsko treće mjesto.

- Ovogodišnji uspjeh nazvao bih čak i većim nego lani jer smo ostali bez Ines Maričić koja je otišla u Victoriju Bamberg, s kojim smo se sastali u polufinalu. Prethodno je trebalo proći zahtjevno sito kvalifikacija. Bili smo ujednačeni, sve naše igračice su bile izrazito borbene i uspjeli smo doći na postolje, govori Agotić.

U Prvenstvu Hrvatske je igračicama Mlake sve išlo po planu prema obrani naslova, od prvog kola su bile na prvome mjestu i zadržale ga do kraja.

- Sve je bilo gotovo u predzadnjem kolu, iako smo kolo prije toga kod kuće izgubili od Istre koja nam je došla na dva boda razlike pa je trebalo održati tu razliku. Tijekom cijele sezone bili smo dominantni, dokaz tome je da su u poretku za igračicu lige naše Ines Maričić, Ana Jambrović, Iva Cindrić i Marija Zver zauzele redom prvo, drugo, četvrto i osmo mjesto. Bili smo najbolji u svim statističkim kategorijama, srušili smo i pet rekorda kuglana u prvenstvu te još jedan u Kupu. Ekipa je u zadnje dvije godine definitivno napravila iskorak, prometnula se u neprikosnovenog vladara ovih kuglačkih prostora, a cure su naučile izdržati pritisak kad ih ostali stalno ganjaju. Jer najteže je u sportu braniti, teže nego osvojiti, ističe Mikac.

Ovog ljeta iz kluba je otišla Ines Maričić, dobila je „nemoralnu ponudu“ iz Bamberga

Ekipa Kuglačkog kluba Mlaka

Sportski vrh - Tonči Mikac, trener kuglačica Mlake

koju nije mogla odbiti, pa je sigurno da će bez nje biti teže opet obraniti naslov. U klub je došla reprezentativka Bosne i Hercegovine Tatjana Perišić, a nakon porodiljne stanke vratila se Nika Grubišić.

- Dio odgovornosti sada moraju preuzeti ostale igračice, ali ja vjerujem da smo dovoljno homogeni i da ćemo uspjeti ostati na vrhu. Prvenstvo je dugo, najvažnije je da se ne „spotaknemo“ na malim ekipama. U igri za naslov su četiri jake ekipe, uz nas i Istru, tu su i zagrebački klubovi Admiral i Zagreb, ocjenjuje Agotić.

Stvaranje nove generacije

Mlakine igračice čine okosnicu hrvatske reprezentacije, među deset članica seniorske selekcije koja je lani postala svjetski ekipni prvak pet je Mlakinih, a u juniorskoj izabranoj ekipi, srebrnoj na Svjetskom prvenstvu, Mlaka ima četiri od šest članica. Potvrda je to ispravnog rada s mlađim kategorijama, a Mlakine juniorke su toliko dobre da već nastupaju i u seniorskoj konkurenciji, kako ističe Agotić.

- One su sada sazrele, postaju mlade seniorke i vrlo brzo su postale dio seniorskog sastava. Organiziramo i školu kuglanja koju vodi naša igračica i trenerica mlađih kategorija Ljiljana Peroš, očekujemo da će ona u suradnji sa školama stvoriti novu generaciju koja bi za nekoliko godina preuzela ulogu postojeće.

U Mlaci se zapaža stručan i temeljit rad, svaki korak u stvaranju ekipe se pomno planira. Mikac i Agotić čine očito dobitnu kombinaciju kad Mlaka boravi u hrvatskom vrhu još od 2009. godine. Tada je bila druga u prvenstvu i treća u Europskom kupu. Unazad osam sezona nije bila plasirana slabije od drugog mjesta, a 2012. i u zadnje dvije sezone osvajani su naslovi prvakinja. I na međunarodnoj sceni bilježe se uspjesi, u tom razdoblju samo dvaput nije izborna završnica među četiri najbolje ekipe u Svjetskom

i Europskom kupu, ali i tada je Mlaka bila peta, odnosno korak do elite.

- Za takve rezultate zaslužna je kvalitetna selekcija i orijentacija na malo mlađe igračice. To je važno jer ovako možemo dugoročnije imati ekipu na okupu, uz dobar rad i napredovanje. Naša namjera je da imamo praktično juniorsku reprezentaciju na okupu, što bi nam omogućilo da budemo apsolutno stabilni u idućih pet godina. Većina naših igračica je mlade dobi, gotovo sve su u dvadesetim godinama, kaže Mikac.

Prepoznat kontinuitet rada i rezultata

Na pitanje kako kako privući igračice sa strane, s obzirom da financijsko stanje u klubu nije blistavo, Mikac objašnjava:

- Imamo odlične uvjete za treniranje, što uz kvalitetne trenere može motivirati igračice da dođu k nama jer ovdje mogu dobro napredovati. Grad i Županija prepoznaju potrebe u kuglanju te nas podržavaju u skladu sa svojim mogućnostima i kriterijima koji su, istina, do prije nekoliko godina bili drugačiji i više su nagrađivali vrhunske ekipne i pojedinačne rezultate. Nažalost, promjena u uvjetima dogodila se baš kad smo mi došli u vrh.

Mlaka je nositelj kuglačke kvalitete u Rijeci, ali je zbog svojih vrhunskih rezultata već tri godine zaredom proglašavana i najboljom sportskom ekipom u gradu i u Županiji.

- Zaista smo sportski vrh. Ove godine smo dobili i Nagradu Grada Rijeke, a to se ne dobiva samo na temelju rezultata u jednoj godini. Bili smo kandidati i prije dvije godine, sada smo dočekali tu čast. Velik je to prestiž što smo prepoznati u gradu, što je na taj način vrednovan naš kontinuitet rada i rezultata, zadovoljan je Mikac koji osim čelne uloge u klubu ima i najvišu funkciju u Hrvatskom kuglačkom savezu, gdje je predsjednik i izbornik kuglačica, a pritom je i prvi čovjek županijskog saveza. ■■

Agotić i kuglačka „zaraza“

Lores Agotić je osnovao klub prije četiri desetljeća, dugo godina je bio prvi čovjek struke kuglačica, stalno je prisutan u svim segmentima funkcioniranja kluba. - Žensku sekciju smo pokrenuli godinu dana nakon muške, klub je osnovan unutar tadašnje mjesne zajednice Mlaka. Bili smo studenti Tehničkog fakulteta i jednog kišnog dana, kad nismo mogli igrati nogomet gore na igralištu, spustili smo se na kuglanu. I tako smo počeli, „zarazili“ smo se s kuglanjem...

S natjecanja u dvorani na Mlaci

Šesnaestogodišnji
atletičar Fran Bonifačić
iz Punta na otoku Krku,
član Atletskog kluba
"Krk" aktualni je državni
prvak u desetoboju,
najzahtjevnijoj atletskoj
disciplini, i u to u
kategoriji mlađih juniora

Napisao: Mladen TRINAJSTIĆ
Snimio: Sandro RUBINIĆ

Pavičić: Fran je neupitni talent

Njegov trener Andrija Pavičić koji s Franom predano radi već dvije godine ocjenio je da, osim u njegovu neupitnom talentu, tajna Franove uspješnosti leži i u njegovoj predanosti treniranju, potpori i podršci koju Bonifačić uživa od svog malog i resursima ograničenog sportskog kluba ali i pomoći koju mu, kao i u većini takvih "izvanserijskih priča", u logističko-organizacijskom ali i financijskom smislu osiguravaju njegovi roditelji. - Upravo su oni tako, vlastitim novcem Franu nabavili i motku, i disk, i koplje, ističe trener Pavičić napominjući da je podrška takve vrste mladim sportašima iz malih sredina poput Krka (u kojima su uvjeti rada i treniranja znatno ograničeni no u velikim gradovima) još bitnija.

Mladi Bonifačić uistinu jest zvijezda u usponu, a svaki njegov novi uspjeh dodatni je podstrek svim, pa tako i mladim sportašima otoka Krka koji kroz njegova ostvarenja i sami prepoznaju čari ovog lijepog, zdravog ali i zahtjevnog sporta te shvaćaju da se predanim radom i ustrajnošću uvijek i svugdje mogu prevladati zapreke kojih, iskreno govoreći, zapravo svugdje ima, zaključio je Bonifačićev trener.

Da na otoku Krk polako ali sigurno izrasta i stasa jedan uistinu izvanserijski sportski talent znaju svi koji, makar letimično, prate domaću atletsku scenu. Šesnaestogodišnji atletičar Fran Bonifačić iz Punta, član Atletskog kluba "Krk" aktualni je državni prvak u desetoboju, i u to u kategoriji mlađih juniora. Svestrani otočan spomenuto je veliko ostvarenje pridodao sad već poduljem nizu svojih dosadašnjih sportskih uspjeha među kojima valja izdvojiti lanjski naslov kadetskog državnog atletskog prvaka u višeboju kao i kadetskog viceprvaka u skoku u dalj. A nakon što se pred kojih pola godine napokon zaslužno okitio naslovom nacionalnog šampiona u kategoriji mlađih juniora ovaj brz, spretan i okretan mladić pred samo koji tjedan iznova je zabljesnuo, ovog puta u slovenskoj Novoj Gorici gdje je suvereno ponio naslov pobjednika u desetoboju, i to na iznimno jakom natjecanju "Atletski pokal Slovenije" u kojem su se natjecali ponajbolji mladi atletičari iz Slovenije, Hrvatske i Italije.

Preseljenje u Rijeku

Uspješan otočni srednjoškolac, onedavna učenik sportskog odjela riječke Salezijanske gimnazije svom razmjerno mladom ali i već vrlo uspješnom sportskom klubu, jednako kao i otočnom sportu u cjelini, tako iz dana u dan, iz natjecanja u natjecanje pridonosi sve sjajnim,

"težim" i ponosa vrijednijim rezultatima koji su tim vrijedniji i posebniji uzme li se u obzir da je Bonifačić izniknuo iz sportskog kolektiva koji još donedavna gotovo da uopće nije raspolagao potrebnom sportskom infrastrukturom.

- Iskreno govoreći, u Krku niti danas nema većine onoga što desetobojcima treba, priznaje ovaj vrijedan i samozatajan ali i iznimno uspješan mladi otočan napominjući da mu je stoga, u smislu sportskog odnosa atletskog napredovanja, zapravo čak i dobro došlo školskim obvezama "uvjetovano" privremeno preseljenju u Rijeku. Unatoč tome što nije uvijek lako biti udaljen od svog doma i obitelji, ovdje sad svakodnevno treniram i napredujem pod budnim okom svoga trenera Andrije Pavičića iz opatijskog AK "Liburnija" - društva s kojim moj klub već neko vrijeme dobro surađuje i koji mi je, radeći samnom najprije na Krku a sad i u Rijeci, puno pomogao i pridonio u mom natjecateljskom napredovanju, napominje naš sugovornik.

Ne tako davno osvojeno zlato kao i šampionski naslov u zapravo najsvestranijoj, a time i najzahtjevnijoj atletskoj disciplini, otkriva nam mladi otočan, najljepša je nagrada za njegov dugogodišnji predani rad i svakodnevno naporno, višesatno treniranje koje, dodaje bez dvojenja, na listi njegovih prioriteta ipak i dalje stoji iza ispunjavanja redovnih školskih obveza.

Desetboj, uz dvije Franove najjače discipline (utrku na 110 metara s preponama i skok u dalj) obuhvaća i niz drugih trkačkih, skakačkih ali i bacačkih disciplina

Najsvestraniji krčki atleta

Desetbojac u hvatanju norme za Keniju

- I dok sam bio kod kuće usklađivanje onog što se mora, a vezanog uz školu, i onog što se voli i želi a što je naravno oduvijek vezano uz atletiku, bilo je zahtjevno. Sad kad živim sam, u Rijeci i kad kući dolazim tek vikendom sve je još zahtjevnije i kompliciranije ali se ipak ne žalim, povjerava nam se puntarski šampion ističući i da se uz dobru volju ali i podršku ljudi koji ga okružuju i pomažu sve ipak dade uskladiti i "posložiti". Sam desetboj iliti višeboj koji mi je postao specijalnost, uz dvije moje rekao bih najjače discipline (utrku na 110 metara s preponama i skok u dalj) obuhvaća i niz drugih trkačkih, skakačkih ali i bacačkih disciplina. Uz spomenute, Fran se tako u okvirima desetoboja ogleda i u utrivanju na stotinu, odnosno 400 i 1.500 metara, u skoku u vis, skoku s motkom te bacanju kugle, diska i koplja.

Bonifačić nam je rekao i da atletiku trenira već punih sedam godina, i to šest dana tjedno. - Uspjesi koje već neko vrijeme postižem i koje se nadam nastaviti ostvarivati "plaća" su za svo vrijeme koje sam proveo trenirajući, ističe vrsni otočni atleta napominjući i da ga narednih mjeseci čekaju neka ništa manje zahtjevnija i važna natjecanja. "Ono što želim i što se u mjesecima koji dolaze nadam postići ponajprije se tiče obrane naslova državnog

prvaka ali i ostvarivanja još boljih rezultata, a u konačnici i dostizanja norme koja bi mi omogućila sudjelovanje na Svjetskom prvenstvu koje se za moju, mlađejuniorSKU kategoriju već idućeg ljeta održava u Keniji. Nisam daleko i uistinu se nadam, zapravo vjerujem, da mogu ostvariti ciljeve prema kojima me sve ovo vodi. A onda što bude...", zaključuje naš sugovornik ne razmišljajući predaleko, stojeći s obje noge na zemlji, ili u zraku (ovisno o disciplini u kojoj se natječe)!

Strelovit napredak

Kakvim i kolikim tempom Bonifačić danas napreduje najbolje ocrtava podatak da je svoj "personal best" rezultat ostvaren upravo na spomenutom nacionalnom prvenstvu održanom sredinom svibnja u Čakovcu, gdje je u konačnici tog dvodnevnog ogleda ostvario 5.464 boda na nedavnom natjecanju u Sloveniji uspio podići na i više no respektabilnih 6.125 bodova.

- Norma za plasman na Svjetsko mlađejuniorSKU prvenstvo vjerojatno će biti postavljena oko nekih 6.600 bodova što, ocjenjuje mladi otočan, i nije tako daleko od ostvarenja odnosno bodovnog skora na koji već danas "puca". Poklopi li se sve onako kako se talentirani član Atletskog kluba "Krk" nada da hoće, možda tako uskoro bude i novih motiva za slične sportske čakule! ■■

Popravljeni uvjeti treniranja na Krku

Iako uvjeti koje za treniranje atletike, na razini koju je Bonifačić dosegao, krčka sportska infrastruktura zapravo više baš i nije dovoljna mladi Puntar ističe da su se na tom planu uvjeti rada otočnih atletičarki i atletičara posljednjih godina ipak značajno popravili. - Na krčkom Sportsko-rekreacijskom centru "Josip Uravić Pepi", zahvaljujući potpori Grada Krka i Atletskog saveza PGŽ, izgrađena je "pettračna" 110 metarska tartan staza jednako kao i skakalište u dalj odnosno bacalište kugle što nam je, u vrijeme kad sam ja počinjao s treniranjem i kad je moj klub zapravo i nastajao, bio san dobiti. Iako možda ne za ono potpuno i "profesionalno" treniranje, spomenuti sadržaji mojim mladim klupskim kolegicama i kolegama sad ipak omogućavaju ozbiljniji i sustavniji rad, a time i sportsko napredovanje, zaključio je naš sugovornik ne propustivši se zahvaliti svima koji stoje iza tog mladog ali i članovstvom iznimno brojnog sportskog kolektiva i koji, često čak i iznad svojih objektivnih organizacijskih i financijskih mogućnosti, prate i "guraju" otočne sportaše, pa tako i njega.

pijat

Antica
Ostaria de
Ugo

Antica Ostaria de Ugo

Maršala Tita 85, Opatija
Tel. +385 (0)51 278 000

Email: info@milениjhoteli.hr

Radno vrijeme: 12:00 - 22:00,
vikendom 12:00 - 24:00

*Ostaria je osmišljena
da udovolji i željama
najzahtjevnijih
„gastronomada“ - restoran*

Gastronomski dnevni boravak

Napisao: Davor ŽIC
Snimio: Petar FABIJAN

Antica Ostaria de Ugo u Opatiji osmišljena je kao jedinstvena cjelina sa šest integralnih dijelova: oštarija, pivnica, kavana Continental, delikates butik Bokunić, juice & champagne bar te „tvornica čokolade“. Sve zajedno objedinjeno je pod imenom „Gastro svijet“

Bokunić

Najskrovitiji dio Gastro svijeta hotela Continental je gastro butik Bokunić, mjesto koje nudi razne delicije što se ne mogu svugdje kupiti, a koje uz ekskluzivan status prati i „ekskluzivna cijena“.

Tu se mogu naći razni domaći specijaliteti, istarski pršut od boškarina, maslinova ulja, fini sirevi, domaće tjestenine, razni dodaci jelima te velik izbor domaćih i stranih vrhunskih vina i pjenušaca.

Najbolja pizza u gradu. Natpis što stoji pred ulazom u restoran Antica Ostaria de Ugo u opatijskom hotelu Continental u ovom slučaju nije tek puko hvalisanje, već renome potvrđen na najvećem svjetskom natjecanju picajola u Parmi, gdje je Saša Matijević osvojio visok plasman svojom kreacijom „Sorisso Bianco“ ili „Bijeli osmijeh“. Pizza opatijskog majstora spojila je neke posebne namirnice kao što je hladno prešano maslinovo ulje korišteno u izradi tijesta, vrhunski sir, crne istarske masline, cherry rajčice, kozji sir s bijelim tartufima, listići crnog tartufa i istarski pršut, a nakon povoljne presude međunarodnog žirija nastavila je dobivati i povoljne ocjene od posjetitelja restorana u kojem je Matijević zaposlen.

No, pizza po kojoj je Antica Ostaria de Ugo postala poznata nije jedini adut ovog prostora, koji je osmišljen kao jedinstvena cjelina sa šest integralnih dijelova – uz „oštariju“ koja nudi kvalitetne mesne i riblje menije, tu je i pivnica s bogatom ponudom piva iz čitavog svijeta, kavana Continental, delikates butik Bokunić, juice & champagne bar te „tvornica čokolade“, sve zajedno objedinjeno pod imenom „Gastro svijet“ i osmišljeno s ciljem stvaranja zaokruženog iskustva posjetitelja i udovoljavanja želja i najzahtjevnijih „gastronomada“.

Najbolja pizza u gradu

- Uz najbolju pizzu u gradu, u našem restoranu nudimo mesne i riblje menije, ali i posebne delikatese kao što su ekskluzivni sirevi ili pršut od boškarina. Cijeli naš jelovnik, ponuda restorana, ali i dekoracije, kao i događanja koja se održavaju u prostoru Gastro svijeta prilagođena su godišnjim dobima, pa je sada ponuda prilagođena plodovima jeseni – bundevama, šumskim gljivama... A nakon

Kavana je izgrađena po uzoru na jednu od najpoznatijih i najstarijih opatijskih kavana koja je djelovala upravo u ovom prostoru

toga pripremamo se za opatijski Festival čokolade i nadolazeće blagdane. Želimo gostu pružiti autohtono iskustvo, da okusi pravu lokalnu kuhinju, ali s „autorskim pečatom“ naših kuhara, i uvijek se trudimo ponuditi neku zanimljivu novost. Tako vikendima, u vrijeme ručka, imamo jednuiskusnu domaćicu koja priprema domaće njoke pred gostima, koji ih mogu probati s raznim dodacima, kazao je Ivan Sarajlić, voditelj korporativnih komunikacija u Milenij hotelima, dodavši da je uz restoran smještena i pivnica sa četrdesetak vrsta izvrsnog piva.

Uz restoran, velik dio prizemnog kata hotela Continental zauzima i kavana, izgrađena po uzoru na jednu od najpoznatijih i najstarijih opatijskih kavana koja je djelovala upravo u tom prostoru, a između njih smjestio se juice & champagne bar u kojem se poslužuju sokovi od cijeđenog sezonskog voća i kvalitetni domaći i svjetski pjenušci.

Vinoteka

Bečki štih i okupljalište građana

- Kavana je osmišljena u „bečkom štihu“, uz više od trideset načina pripreave kave karakteristične za bečke kavane, te širok izbor torti, kolača i drugih slastica, uz vrhunske čajeve. Željeli smo stvoriti prostor za opuštanje i druženje, ali i prostor koji je aktivan jer se u njemu održavaju brojne aktivnosti među kojima se izdaje program Opatija Coffeehouse Debates koji realiziramo u suradnji s Kulturnim frontom, a sastoji se od niza tribina posvećenih aktualnim događanjima u zemlji i svijetu, uz gostovanje eminentnih stručnjaka. Općenito, čitav prostor Gastro svijeta zamišljen je kao povezana cjelina u kojoj će se zadovoljavati različite potrebe gostiju, ali i obavljati javna funkcija okupljališta građana, uz zanimljive programe tijekom čitave godine, kazao je Sarajlić, dodavši da su dosad organizirali filmske večeri, nastupe stand up komičara, kazališne predstave za djecu, brojne radionice i koncerte. Jedan od najpopularnijih događaja jest skoro paljenje lampica na velikom božićnom drvcu, odnosno Christmas Tree Lighting

Choko svijet

Lagana tagliata s matovilcem

Sastojci: 250 g junećeg ramsteka, 50 g matovilca, 50 g cherry rajčice, 50 grama sira GRAN MORAVIA, 2 žlice senfa te sol i papar po izboru.

Priprema: Meso se prži oko 4 minute sa svake strane te rezano pod kutem od 45 stupnjeva i složeno poput lepeze posluži na tanjuru na kojem je kistom nanesen premaz senfom. Dodaje se matovilac i rajčica posuti sirom, te začina po želji.

koje okuplja desetke glazbenih izvođača i više od tisuću posjetitelja, a koje će ove godine biti tek početak božićnog programa u sklopu kojeg će se izgraditi i poseban Grad Djeda Mraza.

- Iako smješten na posebnom katu, naš Choco svijet integralan je dio ovog gastro-koncepta, i u njemu se može vidjeti i iskušati pripremu naših poznatih čokolada koje radimo po specifičnoj recepturi. To je najsladši dio čitave priče, koji posebno vole djeca, ali u njemu uživaju i odrasli, pogotovo u zanimljivom događanju nazvanom „choco crash“, osmišljenom kao „antistres terapija“. Naime, gosti imaju prilike razbiti velike table čokolade koje se kasnije i degustiraju. Također, i u ovom prostoru često održavamo radionice pečenja kolača ili izrade čokolade, kao i školu pisanja po čokoladi te brojne degustacije naših slatkih proizvoda, zaključio je Sarajlić. ■■

5 pitanja

Olja Dešić,
glazbenik

Rijeka

Napisao: Davor ŽIC
Snimio: Sandro RUBINIĆ

Olja Dešić zaposlen je čovjek. Ta je činjenica točna općenito, u njegovoj karijeri u kojoj je uspješno spajao različite glazbene ambicije, no posljednjih dana i mjeseci ona je još i točnija. Jer Olja paralelno radi na drugoj sezoni mjuzikla "Sušak, Sušak" koji je izazvao izniman interes riječke publike, priprema drugo izdanje RetrOpatijskog festivala uz posvetu Arsenu Dečiću, dane i noći provodi na cesti zbog turneje s Nenom Belanom i Fiumensima te vodi svoj Studio Maraton, pritom ne zanemaruje svoje obaveze u strukovnim udruženjima.

1

Tvoj izvođački glazbeni put obilježila su dva veća razdoblja. Prvo je bilo s Putokazima, a drugo, koje još traje, s Nenom Belanom. Kako se uspoređuje rad u jednom velikom kolektivu sa svakodnevnim životom benda koji redovito nastupa po cijeloj zemlji i okolici?

- Kao i sve drugo u mojoj karijeri, obje su priče počele spontano. U Putokaze sam ušao kao talentirani klinac, najmlađi od svih, s 13 godina. Svirao sam gitaru, a jako malo pjevao, zbog mutacije, a kad sam propjevao, ušao sam u prvu pjevačku postavu i tad su započele sve ozbiljnije glazbene discipline koje ću kasnije usavršavati: solističko i zbarsko pjevanje, scenska i plesna iskustva, vokalno aranžiranje, studijska snimanja, nastupi u ozbiljnim uvjetima, kazalištima, dvoranama, na Eurosongu s pjesmom "Don't Ever Cry". Sve je to bilo do sedamnaeste godine, a u međuvremenu sam završio srednju glazbenu školu i elektrotehničku. Onda je slijedio period istraživanja, s osamnaest sam napustio

Ono što je na površini slušatelju samo "pjesma" meni je milijun audio informacija i detalja. To ističem zato jer mogu pronaći radost stvaranja i slušanja unutar bilo kojeg glazbenog žanra koji poznajem, a volim i eksperimentirati i istraživati. Glazbenitis je ta bolest koju ja imam

Putokaze, tražio se u Zagrebu, osluškivao puteve moguće karijere, upisao i ispisao Muzičku akademiju u Zagrebu... Svirao u Austriji, pa se brzo vratio u Rijeku, radio na Primorskom radiju kao producent i vokal u reklamama, vodio klape, Putokaze juniore... Pisao sam dječje mjuzikle i razne pjesme, pjevao backove u studiju, gažirao u grupi Atlantis. Za vrijeme rada na Primorskom bolje sam upoznao Lea Rumoru, s kojim sam svakodnevno radio u studiju za reklame. Kako je Belan već u Rijeci bio par godina, Leo je upao u bend zbog hitne zamjene, pa sam i ja godinu nakon toga uletio, to je najspontanija priča na svijetu. Na nekoj svirci su me slušali i pozvali. U isto vrijeme dobio sam upit da uđem i u Nove fosile, no kako sam već počeo raditi s Nenom i Leom, to sam ljubazno odbio: osjećao sam neku energiju u tom, tad dosta neuspješnom Belanu kojeg sam oduvijek iznimno cijenio. Nas trojica smo kao Police odsvirali sve rupe na Jadranu u "electric trio" kombinaciji 1997. godine. Ta prašina koju smo gutali mi, pa i kasnije s Križanom nekoliko godina (on je ušao zadnji iste 1997.) toliko nas je očeličila da smo danas zapravo mala glazbena brigada spremna na sve uvjete i na boj. Dvadeset godina neprekidno smo zajedno, a svađamo se svaki put oko nečeg, to je najluđi karakterni i glazbeni spoj koji sam vidio.

2

Uz sviračke vještine, razvijao si se i kao autor, odnosno skladatelj i aranžer. Za svoj rad osvojio si mnoge nagrade, više puta i Porina, i to u različitim kategorijama, od duhovne, preko filmske i dječje do pop glazbe. Koliko su svi ti žanrovi međusobno različiti i koliko je zahtjevno snalaziti se u svima?

- Moje je poslanje glazba i produkcija. Imamo glazbenika koji u startu odaberu pravac i konceptualno promišljaju svoj stil; to ostavljam zvijezdama - njima je to potrebno. Ja sam, jasnom odlukom još iz devedesetih, čisti pozadinski igrač. Mene raduju glazbeni trenuci koje zapravo mogu razumijeti meni slični. Jedna nota u harmoniji, glazbeno rješenje koje čuju

samo istančana uha, emocija nove glazbene ideje. Ono što je na površini slušatelju samo "pjesma" meni je milijun audio informacija i detalja. To ističem zato jer mogu pronaći radost stvaranja i slušanja unutar bilo kojeg glazbenog žanra koji poznajem, a volim i eksperimentirati i istraživati. Glazbenitis je ta bolest i ja ju imam.

3

Na repertoaru je nova sezona mjuzikla Sušak, Sušak. O čemu se tu radi, gdje se to može vidjeti i zašto se u naslovu ista riječ ponavlja dvaput? Kako je izgledao rad na tom projektu, a kakve su reakcije publike?

- U pitanju je "moj" prvi ozbiljni mjuzikl nastao na izvanredno jednostavan i simpatičan tekst Mensura Puhovca. U njemu sam autor glazbe koja je nastajala od 2007. malo pomalo, kako mi se dalo. Imao sam tad 32 godine i nije se činilo da ćemo uskoro to postaviti, niti smo znali gdje. Radio sam prije odlično prihvaćene dječje mjuzikle i radio priče, njih ukupno četiri: ističem "Hakove prometne pustolovine" na tekst Mladena Kušeca i scenografiju predivnog Voje Radoičića. Dream team, s kojim sam imao priliku ravnopravno surađivati kad sam imao svega 25 godina. Sušak, Sušak je mjuzikl koji govori, kroz humor, o važnim političkim pitanjima iz prošlosti Rijeke i Sušaka, koji je, kako znamo, jednom bio grad za sebe, a Rijeka je bila u Italiji. Prema tome, kako je cijeli mjuzikl zapravo karikatura malog mjesta koje za sebe misli da je najvažnije, te se u oštariji barba Pave (Mario Battifacci) događaju "najvažnije" svjetske odluke, mi smo se, uz smijeh, odlučili na parafraziranje "Jalta, Jalta" jer zašto bi Jalta bila važnija od Sušaka. Nakon što su songovi bili gotovi, dugo su stajali skupa s libretom, do 2014. kad sam osjetio potrebu da se to postavi. U dogovorima s HNK Studio Maraton je ušao u koprodukciju koja je ispala odlično, imali smo potpunjenih petnaestak izvedbi u HKD-u! Posao je bio ogroman, aranžirao sam i raspisivao partiture za revijski orkestar HNK i jazz trio, zbor... Korepetirao, a na kraju i ravnao mjuziklom iz orkestralne rupe HKD-a koju smo otvorili prvi put nakon dvadeset godina. Uglavnom, sve je to jedno genijalno iskustvo, koje je sada upravo u obnovi.

Moje je poslanje glazba i produkcija

4

U studenom se u Opatiji održava RetrOpatijski festival, koji ove godine ima svoje jubilarno 2. izdanje. Koji je cilj ovog događanja?

- RetrOpatijski festival nastavio je priču Opatijskog festivala u jednom retrospektivnom tonu. Moja je uloga organizacijsko produkcijska, dakle Studio Maraton je partner Festivalu Opatija u organizaciji ovog događaja. Ciljevi su osvježiti i približiti katalog pjesama Opatijskog festivala kao i sudionika koji su ga obilježili i proizvesti visokokvalitetnu glazbenu večer u hotelu Kvarner. Super izvođači, hrvatske zvijezde, Jazz band (big band) HRT-a... vrhunska produkcija zvuka, svjetla, scenografije. Sve pod režijском palicom Rajne Miloš. Ove godine imamo također vrhunske večer Arsena, kao i RetrOgledalo: u obje večeri su nam gosti velikani hrvatske i slovenske scene. Publika u dvorani je pokazala svoje oduševljenje, mislim da su doživjeli nešto posebno, a glazbenici jako vole ovakva događanja, jer nisu sterilna, puna su dobre glazbe, druženja, emocije - kao nekad.

5

Aktivan si i u strukovnim vodama, kao član HDS-a i potpredsjednik HGU-a, a jedan si od aktivnijih zagovornika zaštite autorskih prava. Kako ide borba na ovom frontu?

- Već šestu godinu sam dopredsjednik HGU-a, tu sam aktivan jer mislim da treba dati na raspolaganje svoje vrijeme, uz sve svoje obaveze, da se promišlja i donose odluke na opću dobrobit. HGU predsjedništvo je demokratski izabrano tijelo i sastoji se od nekoliko volontera - Nikša Bratoš, Neven Frangeš, Paolo Sfeci, Mirela Priselac Remi i ja plus tajnici - koji su stalno na e-mailu a često i na višesatnim sjednicama. Izborili smo neke bitke, primjerice smanjenje PDV-a na ulaznice na 13 posto za koncerte, dižemo neke super projekte koji unaprijeđuju poziciju i glazbene mogućnosti naših članova, borimo se za dobar plasman hrvatske glazbe u medijima i sudjelujemo u upravnom odboru UNISON-a, krovne glazbene udruge. Dakle stalno radimo, posredno ili neposredno, da se stanje popravi. No naravno tržište je samostalno i ima svoja pravila, mi možemo biti korektiv dijelom, ali nemamo Merlinov štapić da se stvari poprave.

Županijski upravni odjeli:

Ured Županije

Adamićeva 10/V, Rijeka
T ++385 51 351-612 • F ++385 51 351 613
E ured.zupanije@pgz.hr, skupstina@pgz.hr
Pročelnik: Goran Petrc, prof.

Upravni odjel za proračun, financije i nabavu

Slogin kula 2/IV, Rijeka
T ++385 51 351-672 • F ++385 51 351-673
E proracun@pgz.hr, financije@pgz.hr
Pročelnik: Krešimir Parat, dipl.oec.

Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša

Riva 10/I, Rijeka
T ++385 51 351-202 • F ++385 51 351-203
E graditeljstvo@pgz.hr
Pročelnica: doc.dr.sc. Koralka Vahtar-Jurković

Upravni odjel za zdravstvo

Slogin kula 2/II, Rijeka
T ++385 51 351-922 • F ++385 51 351-923
E zdravstvo@pgz.hr
Pročelnica: doc.dr.sc. Đulija Malatestinić

Upravni odjel za odgoj i obrazovanje

Slogin kula 2/I, Rijeka
T ++385 51 351-882 • F ++385 51 351-883
E obrazovanje@pgz.hr
Pročelnica: mr. sc. Edita Stilin

Upravni odjel za gospodarenjem imovinom i opće poslove

Slogin kula 2/V, Rijeka
T ++385 51 351-822 • F ++385 51 351-803
E imovina@pgz.hr
Pročelnica: Branka Ivandić, dipl.iur.

Upravni odjel za pomorsko dobro, promet i veze

Slogin kula 2/VI, Rijeka
T ++385 51 351-952 • F ++385 51 351-953
E pomorstvo@pgz.hr
Pročelnica: Nada Milošević, dipl.iur.

Upravni odjel za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj

Slogin kula 2/II, Rijeka
T ++385 51 351-260 • F ++385 51 351-263
E gospodarstvo@pgz.hr
Pročelnica: Melita Raukar, dipl.oec.

Upravni odjel za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima

Adamićeva 10/III, Rijeka
T ++385 51 351-900 • F ++385 51 351-909
E razvoj@pgz.hr
Pročelnik: doc.dr.sc. Ljudevit Krpan

Upravni odjel za socijalnu politiku i mlade

Slogin kula 2/I, Rijeka
T ++385 51 351-922 • F ++385 51 351-935
E socijalna.skrb@pgz.hr
Pročelnica: Dragica Marač, mag.psych.

Upravni odjel za za kulturu, sport i tehničku kulturu

Slogin kula 2/I, Rijeka
T ++385 51 351-882 • F ++385 51 351-802
E kultura@pgz.hr, sport@pgz.hr
Pročelnik: Valerij Jurešić, prof.

Ustanove u kulturi i javne ustanove PGŽ

Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja

Muzejski trg 1, 51000 Rijeka
Ravnateljica:
dr.sc. Tea Perinčić
T ++385 51 553 667, 553 666
F ++385 51 213 578
E pomorski-povijesni-muzej@ri.t-com.hr
W www.ppmhp.hr

Prirodoslovni muzej Rijeka

Lorenzov prolaz 1, 51000 Rijeka
Ravnateljica:
dr.sc. Željka Modrić Surina
T: ++385 51 553-669
F: ++385 51 553-669
info@prirodoslovni.com
www.prirodoslovni.com

Ustanova

Ivan Matetić Ronjgov
Ronjgi 1, 51516 Viškovo
Ravnatelj: Darko Čargonja
T ++385 51 257-340
F ++385 51 503-790
ustanova@ri.t-com.hr
www.ustanova-ronjgov.hr

Javna ustanova Priroda

Ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode u PGŽ

Grivica 4, 51000 Rijeka
Ravnateljica: mr. sc. Sonja Šišić
T 00385-51-352-400
F 00385-51-352-401
info@ju-priroda.hr
www.ju-priroda.hr

Javna ustanova Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije

Splitska 2/II, Rijeka
Ravnatelj:
Adam Butigan
T ++385 51 351 772
F ++385 51 212 436
zavod@pgz.hr
www.zavod.pgz.hr

DOBITNICI NAGRADNE KRIŽALJKE IZ 41. BROJA ZIP-A

(pristiglo 375 koverta, dopisnica i razglednica)

Ručak/večera za dvije osobe u konobi "Trabakul" Crikvenica

Reuf Pašić
Tina Ujevića 20
51000 Rijeka
Dragica Radošević
Lič 102
51323 Lič
Zrinka Kablar
Tometići 10a
51215 Kastav

Poklon paketi trgovine

slastice Vilma
Zorica Zibar-Udatny
I.G. Kovačića 34/II
51000 Rijeka
Marija Širola
Breg 86
51222 Bakar
Dina Peršić
Prolaz Matka Brajše 4
51410 Opatija

Fotomonografija „Čudesno lijepa“

Ksenija Salamić
Mirka Čurbega 3/3
51000 Rijeka
Nina Pašić Načinović
Tina Ujevića 20
51000 Rijeka
Zlatko Kurtović
Šupijan 2
51219 Čavle

Poklon paketi PGŽ

Stipo Kolak
Kalvarija 3
51000 Rijeka
Duška Dragičević
Iva Šodića 10
51221 Kostrena
Ivana Klobučar
Zlobin 9
51324 Zlobin

Fotomonografija Ivce Tomića „Rijeka svijeta bez photoshopa“

Mirjana Saletnik
Popoviće put 4
51211 Matulji
Stiven Kraus
Kovačeva 1
51317 Crni Lug
Branka Perušić
Turkovićeva 1
51262 Kraljevica

Knjiga „Halubajski zvončari“

Anita Dundović
Katinčići 7, Veprinac
51414 Ičići
Katarina Perkić
D. Cesarića 20
51000 Rijeka
Nevenka Malik
Stube Marka Remsa 11
51000 Rijeka
Mateo Sertić
Lukovići 21
51000 Rijeka
Danica Veljak
Veprinac – Zatkata 41
51414 Ičići

Knjiga „Rapska baština“

Mia Ozimec
Vukovarska 43/3
51000 Rijeka
Milivoj Pavačić
Ružičeva 24
51000 Rijeka
Ana Prša
Brestovice 46
51215 Kastav
Ivan Krmptić
Blažići 39
51216 Viškovo
Ferdinanda Mujkanović
Strossmayerova 24
51000 Rijeka

Audio CD

Aldo Polić
Doli 19
51300 Delnice

Andrea Torbica

Dramalj 86
51265 Dramalj

Fran Štefančić

Emilija Randića 14
51000 Rijeka

Dea Katančević

Ratka Petrovića 15
51000 Rijeka

Vesna Mandekić

Rubeši 135
51215 Kastav

Ozren Gallat

Franje Čandeka 36
51000 Rijeka

Elena Starčić

Frlanska cesta 6
51211 Matulji

Meri Medvidović

Škurinjskih žrtava 1
51000 Rijeka

Jadranka Škiljan

Radinovo naselje 9
51314 Ravna Gora

Vlatko Polić

Begovo Razdolje 54A
51315 Mrkopalj

Knjiga „Rijeka i regija u Titovo doba“

Radojka Jušić

St. Grad 1
51211 Matulji

Vanda Škalamera

Brseč 26
51417 Mošćenička Draga

Ada Maršanić

Ratulje 27 A
51218 Dražice

Marija Grgurić

Marjana Vičića 10/4
51000 Rijeka

Zorkica Lončarić

Dom za starije Bribir
Štale 29, 51253 Bribir

Rješenja traženih pojmova i vašu adresu (najjeftinije na dopisnici), pošaljite (ili osobno donesite) do 1. ožujka 2016. g. na adresu:

Primorsko-goranska županija, Magazin „Zeleno i plavo“ (za nagradnu križaljku), Adamićeva 10, 51000 Rijeka

Izvlačenje dobitnika bit će 9. ožujka 2016. na Kanalu RI u emisiji „Od mora do gorja – Županijske teme“, a rezultate objavljujemo u sljedećem broju.

Rješenja traženih pojmova iz prošlog broja:

VEPRINAČKA OPĆINSKA KUĆA - **KOMUNŠĆICA**, JEDNO OD VEPRINAČKIH NASELJA - **TUMPIĆI**, VEPRINAC PO DOMAĆU (ČAKAVSKI) - **LEPRINAC**, OBIT. LOZA, VLADARI VEPRINCA - **DEVINCI**, BODLJKAVA BILJKA - **VEPRINA**, PISAN GLAGOLJICOM, VEPRINAČKI - **ZAKONIK**

Nagrade za točne odgovore iz ove križaljke

3 ručka/večera za dvije osobe u Antica Ostarja de Ugo, Opatija
3 poklon paketa trgovine slastica „Vilma“
3 poklon paketa PGŽ
3 foto-monografija Ivce Tomića „Rijeka svijeta bez photoshopa“
5 knjiga „Halubajski zvončari“
5 knjiga „Rapska baština“
5 knjiga 100 vodećih hrvatskih restorana i njihovi recepti
10 audio CD-a
i 5 knjiga „Rijeka i regija u Titovo doba“.

AUTOR: ANTRAKS	NOVOZELEND- SKA DOMO- ROTKINJA	CRESKO- LOŠINJSKO OTOČJE U ANTIČKO DOBA	CRESKI KAMP	VELIKI GRAD NA JUGU TURSKE	GRAD NA ISTOKU FRANCUSKE (SENF)	*AMPER*	MLADO MACKE		DUDA (REG.)	POKOJNA GLUMICA BEGOVIĆ	SKANDIJ	AMERIČKA GIMNASTI- ČARKA (5 MEDALJA NA OI 2016.)	OTVOR NOSA	MLADI VEZNIK "DINAMA" I "VATRENIH"					
SILOJ CESTE OD NABUENA PLJESKA, ŠLJUNKA I KAMENA								AM. MARKA LAKIH AVIONA STARI NAZIV TAJLANDA (SIJAM)											
ŽVOTINJE BEZ ORGANA ZA KRETANJE; BEZNOŠCI						GLAVNI GRAD PARAGVAJA TENISAČICA MLJAČKA													
ZAVOONICA (PREN.)											"MEAN SOLAR TIME" NEDOTJE- RANOST								
AMERIČKI GLUMAC ("LJUBAVNA PRICA")										BAKE U PRIMORJU "RIZMA"									
ŽITELJI NASEG NAJ- SJEVERNIJEG OTOKA							OLIMPIJSKI POBJEDNIK, CRESANIN IGOR												
GLAZBENIK SOSS				PRVI NAČELNIK GLAVNOG STOŽERA OS RH						PORTUGALSKI NOGOMETAS, IGRAO ZA "PORTO" I "BARCELONU"									
 NAŠA NAFTNA INDUSTRIJA AM. ROCK PJEVAČ ("POISON")															MONGOLSKI NOMAD, AVAR				
NAJVEĆI GRAD I LUKA U JEMENU															RIJEKA		RIMSKI: 1 BIZANTSKA ČARIČA, SUPRUGA A. KOMNENA		
"LOW ENERGY"			"TONA" BOJA U KARTAMA												NAŠ GLUMAC, BOŽIDAR				
JEDNAKO, IDENTIČNO															JEDAN OD NAZIVA ZA HRAST (CER, DUB)				NAJBOLJA JE CRESKA
UGLJIK		RADON KRIŽ S KIPOM RASPETO KRISTA													PROZNA KNJIZEVNA VRSTA				
NAČIN ŠUTIRANJA U RUKOMETU															DUŠIK		NATRIJ INDIJSKA VLADARSKA DINASTIJA OD IV. DO VI. ST.		
SLAVNI BRAZILSKI DESNII BEK ("ROMA", "MILAN")										CRESKA POLJO- PRIVREDNA UDRUGA	POSUDA ZA KUHANJE, RAJNGLA	GRČKO SLOVO	AUSTRIJA	GLAZBA CESARIE EVORE	VATRA, PLAMEN PRAVO (LAT.)				
SREDIŠTE VRTNJE			EVERGRIN MIŠE KOVAČA NAČIN ODIJEVANJA																
RIMSKA BOŽICA PLODNOŠTI				SKLADATELJ DELIBES OTOK U KVARNERU									IZLAZNI PODACI IZ KOMPJUTERA LOPOV, KRADLJIVAC						
RENEŠANSNI FILOZOF, FRANE							ČOKOT VINOVE LOZE ZORAN SPRAJČ				"TYROSINE KINASE INHIBITOR" KADMIJ								
AMERIČKI REDATELJ, OSKAROVAC ("ISTOČNO OD RAJA")										AMERIČKI GLUMAC, JAMES ("MISERY") "NORTH"									
STROJ ZA CISCENJE I BRUŠENJE LEDA NA KLIZALIŠTIMA						PRODAJNO ILJ IZLOŽBENO MJESTO						SAN ANTONIO							

Napisao: Davor ŽIC
Snimio: Sandro RUBINIĆ

Dječja jezična igraonica
"Žejančići" izvodi
Gervaisovu "Pipu"

Žejanski jezik

Žejanski jezik jedna je od dviju varijanti jezika koji je u lingvistici poznat pod tehničkim nazivom „istorumunjski jezik“. Druga varijanta toga jezika je vlaški jezik koji se govori u Šušnjevcima i još nekoliko okolnih sela, na rubovima Čepičkog polja u Općini Kršan. To je jezik koji spada u istočno-romansku skupinu jezika zajedno s arumunjskim, kojim govore jezične zajednice na području Albanije, Grčke i Makedonije, meglenorunumunjskim, jezikom male jezične zajednice u Makedoniji i Grčkoj, i dakorumunjskim jezikom, jezikom iz kojeg se razvio današnji standardni rumunjski jezik. U Žejanama se govori jer su ga sa sobom donijeli preci današnjih Žejanaca koji su početkom 16. stoljeća, oko 1512. naselili već ranije postojeće selo koje se prvi puta spominje u prvoj polovici 14. stoljeća.

U žejanski su jezik „ugrađene“ i mnoge čakavske i hrvatske riječi, no slušajući ga u razmjeni izvornih govornika, prosječni bi čakavac mogao „uhvatiti“ tek svaku petu ili desetu riječ.

- Ovaj jezik ima potpuno drugačiji govorni sklop. Kažu da je po onome kako zvuči vrlo blizak portugalskom, a govorilo se i da su Žejanci uvijek lako naučili talijanski jezik jer imaju istu, romansku osnovu. I meni se događa da mi u Trstu, dok govorim talijanski, „pobjegne“ koja riječ žejanskog, pa „zaradim“ čudne poglede trgovaca, nasmijao se Doričić.

Bitka za spas žejanskog jezika

Dječja radionica Žejančići dio je Projekta očuvanja vlašskog i žejanskog jezika, posvećenog očuvanju dva srodna jezika, koja se govore još samo u Žejanama i Šušnjevcima. Cilj radionice je učenje osnova žejanskog jezika, igrom, plesom, recitacijom, crtanjem...

Mala kvadratna prostorija ispunjena je starim crno-bijelim fotografijama i knjigama. Namještaj se svodi uglavnom na police i stol u središtu oko kojeg se okupilo desetak djece koja pišu, crtaju, pjevaju i razgovaraju teško razumljivim jezikom. Jo me kljenu Matej, jo sâm đin Žejân – predstaviti će se Matej iz Žejana prije nego što objasni što sve pravi zvončar mora nositi: Zvončaru porta kumarâku, bājere, klopote, šuba, boća. Odnosno – klobuk s kojeg vise trake, zvona, krzno i boću ili baćuku, „oružje“ koje se drži u ruci.

Nekad je ta prostorija bila dio škole, a i danas služi istoj svrsi – učenju. No, sada se u staroj školi umjesto matematike i biologije uči kultura, identitet i povijest; sve ono što je očuvano u jeziku koji se i sam jedva očuvao na životu, zahvaljujući uglavnom trudu članova Udruge Žejane koja je posljednjih godina na sebe preuzela posao očuvanja bogatog jezičnog blaga koje ne postoji nigdje drugdje na svijetu.

Djeca mogu pomoći da se očuva jezik

- Dječja radionica Žejančići dio je Projekta očuvanja vlašskog i žejanskog jezika, posvećenog

očuvanju dva srodna jezika, koja se govore još samo u Žejanama i Šušnjevcima. Cilj radionice je učenje osnova žejanskog jezika, igrom, plesom, recitacijom, crtanjem... Zapravo, svim aktivnostima kroz koje djeca mogu doživjeti jezik. Svake nedjelje nađemo se na dva školska sata tijekom kojih evociramo žejansku tradiciju. Na radionici je desetak djece, od tri godine starosti pa sve do srednje škole. Sve su to, uglavnom, djeca iz Žejana, većina je i obiteljski povezana, a još dvoje djece ne živi u selu ali su rodom odavdje. Njihovi roditelji su generacija u kojoj je jezik „zastao“, kada se počeo gubiti, a sada upravo ta djeca mogu pomoći da se on očuva, ali samo ako ga prihvate kao svoj i počnu ga koristiti u obitelji, društvu, svakodnevnim situacijama, kazala je voditeljica Dječje jezične igraonice „Žejančići“ i tajnica Udruge Žejane Adrijana Gabriš, koja je izvorna govornica. Štoviše, žejanski joj je bio materinji jezik, što znači da ga je usvojila kao prvi jezik, da bi hrvatski tek kasnije naučila. Današnja djeca

Na mladima jezik ostaje - Dječja radionica

više nisu u takvoj situaciji, treba ih angažirati, privući jeziku, a čini se da Žejančiči to uspijevaju.

- Na radionici mi je super. Najviše volim kad crtamo i pjevamo, a najdraža pjesma mi je „Sup Šije“, otkrio je desetogodišnji Matej Doričić, odnosno Matej din Žejân. Radi se o prepjevu pjesme Drage Gervaisa koja je opisala bele kućice pod Učkun, dok ova žejanska, Cvetka Doričića, govori o tome što se događa pod lokalnim brdom Šija. Gabriš je prevela i drugu Gervaisovu pjesmu,

o luli – Pipa, koju su Žejančiči odrecitali, otpjevali i snimili spot, te sada imaju i vlastiti DVD s tim uratkom. Kako je objasnila Anamarija Strčić, sa 17 godina najstarija sudionica igraonice i sve više mentorica mlađim kolegama, to je tek jedan od zanimljivih projekata kojim se žejanski jezik nastoji prilagoditi novom dobu i potrebama ljudi.

- Tri godine sam u igraonici, od samog početka. Učim i dalje jezik, pomažem oko mlađe djece... Ja ▶

Projekti udruge

Udruga Žejane nije vezana samo uz žejanski jezik i njegovo očuvanje, već sudjeluje u nizu drugih projekata, u čemu ima i financijsku potporu Primorsko-goranske županije, koja je, uz projekt „Očuvanje vlašskog i žejanskog jezika“ sufinancirala gostovanje na „Sajmu jezika“ u Portugalu, postavljanje info ploče o paljenju sela Vele Mune te sudjelovanje dr. sc. Ivane Eterović na međunarodnoj konferenciji u Bukureštu. Udruga je povodom 70. obljetnice stradavanja sela Vele Mune, Male Mune i Žejane 5. svibnja 1944., u suradnji s udrugom „Mladi Mune“ započela projekt „Ne ponovilo se...“ čiji je osnovni cilj obilježiti događaj pri kojem su u potpunosti spaljena tri sela, a stanovništvo protjerano u susjedna hrvatska i slovenska sela. Dvogodišnjim projektom dokumentirala su se svjedočanstva sudionika tog događaja, te široj javnosti prezentirani rezultati, a postavljene su dvije dvojezične informativne ploče.

- Suradnjom udruge „Žejane“ i udruge „Mladi Mune“ obilježena je stogodišnjica rođenja svećenika i povjesničara dr. sc. Maksa Peloze, rođenog u Velim Munama, koji je objavio više desetaka znanstvenih radova iz crkvene i lokalne povijesti. Velik je dio znanstvenog interesa posvetio upravo istraživanju novovjekovne prošlosti Velih i Malih Muna i Žejana.

Robert Doričić, predsjednik Udruge Žejane

Do osamdesetih godina žejanski je bio glavni jezik u selu, a danas se rijetko može čuti u javnosti izuzev prigoda kao što je Pust. Zato se u razgovoru s ljudima nastoji stvoriti bogatu riznicu riječi i fraza, a ljudi jedva dočekaju priliku da progovore svojim materinim jezikom

Palež u sjećanjima

Uništenje sela Žejane, odnosno očuvanje sjećanja na taj događaj koji je bio ključan u kolektivnoj memoriji sela, dio je šireg međunarodnog projekta „Palež u sjećanjima/ Burnt in memories“ koji je započeo u kolovozu 2015. godine i potrajat će do siječnja iduće godine. U projektu sudjeluju institucije iz Slovenije i Italije, a sufinancira ga Europska unija. U sklopu projekta u Memorijalnom centru Lipa pamti u kolovozu i rujnu je bila postavljena putujuća izložba o spaljenim selima na području tršćanskog zaleđa, Krasa, Goričke, Brkina, slovenske i hrvatske Istre, Opatijskoga i Liburnijskoga krasa te zapadnog riječkog zaleđa. Kao dio projekta, u Žejanama će se održati i promocija dokumentarnog filma koji će uključivati izjave svjedoka paljenja sela Žejane i Mune, a postaviti će se i spomen obilježje u blizini stare škole.

sam i u folkloru, i u maškarama, od malena sam dio sve te tradicije čiji je žejanski jezik važan dio. Ovo je težak jezik, ali može se naučiti, a najteže je savladati naglaske, istaknula je Anamarija.

Još samo stotinjak izvornih govornika

Prijepisi poznatih stihova na žejanski rijetki su zapisi na ovom jeziku, koji se rijetko koristio u pismu. Tek nakon što je 2007. godine pokrenut projekt Očuvanje vlaškog i žejanskog jezika, njegova inicijatorica, dr. sc. Zvezdana Vrzić, osmislila je jednostavni način pisanja, u kojem se žejanski piše prema pravilima hrvatskog jezika, osim što se posebnim oznakama ističu dvoglasja. Više građe nastalo je u proteklih desetak godina, otkako borbu protiv zaborava uime ovog jezika vodi Udruga Žejane, nego u čitavoj njegovoj povijesti. Brojni dokumenti koji imaju multimedijalnu osnovu, odnosno spajaju pisanu i čitanu riječ, način su predstavljanja žejanskog jezika svijetu, koji mu je omogućio da se proširi i izvan hrvatskih granica.

- Moguće da je govornika ovog jezika bilo i u nekim drugim područjima šire okolice, o čemu postoje tragovi u onomastici i topominiji, no s vremenom se je drugdje jezik izgubio. Uistinu, nevjerovatno je kako se uspio sačuvati u Žejanama sva ta stoljeća do danas, rekao je Doričić o povijesti ovog jezika, kazavši da su prije dolaska u Žejane mještani već živjeli na području Hrvatske, najvjerojatnije na predjelu oko Velebita.

Danas žejanski u selu govori oko 35 ljudi, no postoje govornici žejanskog jezika koji žive izvan rodnog mjesta u bližoj okolici, u drugim naseljima na području Općine Matulji, Rijeci, Opatiji i Lovranu, drugdje po Hrvatskoj, zatim u drugim europskim zemljama - osobito Francuskoj - te u prekomorskim zemljama, osobito u Australiji. Grubom procjenom možemo reći kako danas

imamo ukupno još stotinjak izvornih govornika žejanskog jezika. Gotovo svi navršili su 50 godina, kaže Robert Doričić, predsjednik Udruge Žejane, ističući da je situacija s brojem govornika ozbiljna, usprkos naporima zbog kojih se „propadanje“ jezika usporilo, možda i zaustavilo. No, zbog visoke dobi mještana, iseljavanja i bioloških razloga, žejanski je jezik sve manje u uporabi - naprosto, sve se rjeđe događa da unutar iste kuće, istog domaćinstva postoje dvije osobe koje bi mogle komunicirati na tom jeziku.

- Do osamdesetih godina to je bio glavni jezik u selu, dominantan u svakodnevnoj situaciji, a danas se rijetko može čuti u javnosti izuzev prigoda kao što je Pust. Zato u razgovoru s ljudima nastojimo zabilježiti što više toga, stvoriti bogatu riznicu riječi i fraza, a ljudi jedva dočekaju priliku da progovore svojim materinim jezikom. Pitamo ih o djetinjstvu, kako se nekad živjelo u selu, kako su se igrali, kako su išli u školu... No, ono što je svima zajednička i velika tema jest stradanje sela, koje je bilo u potpunosti spaljeno u 2. svjetskom ratu, objasnio je Doričić, koji nije izvorni govornik, već je jezik naučio kao dječak.

- Dolazio sam u selo za vrijeme praznika, i bio sam stalno izložen jeziku, nekako sam spontano počeo učiti riječi. Kasnije sam sustavno počeo govoriti s nonom, i kroz govor sam ga usvojio. Zanimalo me sve što je vezano uz jezik - etnologija, povijest i kultura sela, a nona i nonić su rado govorili o tome. Zato mi je drago što danas imam priliku biti u udruzi koja je upravo te teme uzela za osnovu svoga rada. Radionica koju vodi Adrijana daje odgovor na pitanje o održanju jezika. To što djeca nauče, trebali bi govoriti kasnije u svojim obiteljima, sa svojim nonama i nonićima. Znam da taj način učenja jezika dobar, jer sam i sam tako naučio govoriti žejanski, istaknuo je Doričić. ■■

Dva prokletstva sv. Gaudencija

Početkom 11. stoljeća u zaseoku Tržić kraj Osora rodio se sv. Gaudencije, najpoznatiji cresko-lošinjski svetac. Kao redovnik, benediktinac, bio je učenik sv. Romualda iz Ravenne, vrlo štovanog sveca u Italiji, koji je u ovim krajevima, točnije u Limskom kanalu, živio pustinjačkim životom prije tisuću godina, i koju godinu više.

Taj Sv. Romualdo, da vam samo još i to kažem, bio je osnivač benediktinskog reda kamaldoljana (prozvanih po samostanu Camaldoli nedaleko Firence) koji je, nasuprot ondašnjoj pohlepi i nemoralu benediktinaca, zahtijevao isposnički svećenički život. Imao je mnogo učenika, među njima dakle i Gaudencija, građanina Osora. U našim krajevima boravio je sv. Romualdo od 1001. do 1004. godine, a od ljeta 1002. do jeseni 1004. živio je u pećinama; najprije kraće vrijeme u nevelikoj Kapetanovoj spilji na desnoj obali Limskog kanala, a zatim dvije i pol godine

u 105 metara dugoj pećini na kraju kanala. Nakon Romualdova odlaska, hrvatski puk je masovno hodočastio u njegovu pećinu, a naročito na dan 7. veljače.

Zbog svoje umnosti i kreposnog života, papa je našeg Gaudencija imenovao osorskim biskupom (1018.-1042.). Novih i nepopustljivih nazora, ovaj reformirani benediktinac zamjerio se nekim imućnim plemićima u Osoru, ne dozvolivši im ženidbu s bliskim rođakinjama. Navukao je na sebe bijes, izazvao pobunu i biva protjeran iz Osora. Skrasio se, poput svog učitelja sv. Romualda, u obližnjoj spilji na brdu Osorsčica, gdje je još godinama pustinjački živio i molio. Oni koji su htjeli njegov savjet, hodočastili su i posjećivali ga u toj nevelikoj spilji.

Za sv. Gaudencija, redovnika s iznimnim moćima, vežu se dva prokletstva. Svoje svetačke čini bacio je na zmije otrovnice, kojih je do tada na cresko-lošinjskom

otočju bilo mnogo. Ujedale su i ljude i stoku, a smetale su i sv. Gaudencija. Otkad je prokleo zmije otrovnice, na otočju ih više nema. Narod vjeruje da će uginuti čak i ako ih se donese na otoke. Susjedni otok Krk, recimo, nije te sreće, na njemu ima i poskoka i ridovki, pa su se nekad na sajmovima po otoku Krku prodavali kamenčići izbijeni iz Gaudencijeve špilje, koji su, navodno, imali čudotvornu moć. Tko bi oko vrata nosio takav kamenčić, neće ga ujesti zmija, a tko njime napravi oko zmije krug, zmija se više neće maknuti, vjerovali su.

Drugo prokletstvo loše je po Osor. Kad su ga ono protjerali iz mjesta, svetac je navodno prokleo i griješni Osor. Narod vjeruje da ona tri prsta s kojima na kasnogotičkom kipu svetac liturgijski blagoslivlje – znači da će Osor propadati i propadati sve dok stanovništvo ne spadne na svega tri duše. ■■

Pješčani otok Susak

Tekst: mr. sc. Marko Randić, Javna ustanova „Priroda“
Foto: Javna ustanova Priroda i Arhiva ZIP

Kao što je san gotovo svakog prirodoslovca posjetiti izolirano i daleko otočje Galapagos na kojemu je Darwinu „zasjala“ lampica o pokretačkim silama evolucije, tako i domaće prirodoslovce poput magneta privlače izolirani pučinski otoci u Jadranu kao što su Jabuka ili Palagruža. U ovu skupinu zanimljivih otoka, iako ne toliko udaljenih od obale, mogli bi ubrojiti i izolirani otok Susak koji također privlači prirodoslovce još od davnih dana. Otkako se u 18. stoljeću po prvi puta pokušalo protumačiti podrijetlo pijesaka na Susku prirodoslovci su mnogo tinte potrošili na ovu temu. Danas se smatra da je pijesak nanesen vjetrom u razdoblju oledbi, pa je na snazi i zasad je prihvaćena eolska teorija podrijetla pijesaka. Zbog debelih pješčanih naslaga otok Susak potpuno odskače od ostalih kvarnerskih otoka. Izdvaja se gotovo potpunim nedostatkom šume, a odlikuju ga pješčane terase, vinogradi i zaštitni pojasevi oblikovani od nasada trsta (*Arundo donax*) – visoke i protiv vjetrova otporne trave slične trstici. Pored nekih svojstvenih oblika biljnog i životinjskog svijeta i ljudi su na ovom otoku osebujnih navika, genetike i tradicije.

Otkako se u 18. stoljeću po prvi puta pokušalo protumačiti podrijetlo pijesaka na Susku prirodoslovci su mnogo tinte potrošili na ovu temu